

XXIII. Dönem Çalışma Raporu

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği XXIII. Dönem Çalışma Raporu

XXIII. ÇALIŞMA DÖNEMİNDE EMEKÇİ HALKIN
MÜCADELE SAFINDA YER ALIRKEN ARAMIZDAN AYRILAN
DEVİRİMCİ,DEMOKRAT,YURTSEVERLERİN
ANILARI ÖNÜNDE SAYGI İLE EĞİLİRİZ.

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ XXIV. GENEL KURULU
YER : D.S.İ. TOPLANTI SALONU,ANKARA GÜN:19-20 Mayıs 1979 SAAT
:10.00
GÜNDEM :

- 1 — Açılış, Başkanlık Divanı seçimi,
  - 2 — Saygı duruşu,
  - 3 — Yönetim Kurulu adına Başkan' ın konuşması,
  - 4 — Konukların konuşmaları,
  - 5 — Komisyon seçimleri,
  - 6 — Çalışma Raporu' nun okunması,görüşülmesi ve hakkında karar alınması,
  - 7 — Komisyon raporlarının görüşülmesi ve hakkında karar alınması,
  - 8 — Adayların ilanı,Sayım Kurulu' nun belirlenmesi,
  - 9 — Seçimler,
  - 10 — Yeni yıl çalışma esaslarının belirlenmesi,
  - 11 — Seçim sonuçlarının ilanı ve kapanış.
- 10

XXIII. ÇALIŞMA DÖNEMİNDE
TMMOB'DE
GÖREV ALANLAR

YÜKSEK ONUR KURULU

Rüştü Özal (Asil)
Metin Oruç Beştepe (Asil)
Besalet Timuçin (Asil)
Gürol Gürkan (Asil)
Haldun Özen(Asil)
Sıtkı Yazar (Yedek)
Ahmet Kuşçu (Yedek)
Arif Delikanlı(Yedek)
Ahmet Arpacıoğlu (Yedek)
Vural Sezer (Yedek)

İnşaat Mühendisleri Odası
Elektrik Mühendisleri Odası
Gemi Mak. İşl. Müh. Odası
Mimarlar Odası
Harita Ve Kadastro Müh. Odası
Makine Müh. Odası
Orman Müh. Odası
Harita Ve Kadastro Müh. Odası
Ziraat Müh. Odası
Maden Müh. Odası

DENETLEME KURULU

Lütfi Akkan (Asil) Elektrik Müh. Odası
Hüseyin Tanrıöver (Asil) Mimarlar Odası
Süleyman Yılmaz (Asil) Makine Müh. Odası

Sait Koca (Yedek) Ziraat Mühendisleri Odası
Şükrü Gök (Yedek) Maden Mühendisleri Odası
Hikmet Bilge (Yedek) Metalurji Mühendisleri Odası

TMMOB YÖNETİM KURULU GÖREV BÖLÜMÜ

Teoman Öztürk (Başkan) Mimarlar Odası
İsmet Rıza Çebi (Başkan Yrd.) Makine Mühendisleri Odası
Zeki Doğan (Sayman Üye) Maden Mühendisleri Odası

GENEL SEKRETER

Kaya Güvenç (23.5.1978'e kadar) Makine Mühendisleri Odası

GENEL SEKRETER YARDIMCILARI

Mustafa Kurukafa Harita ve Kadastro Müh. Odası
Önder Küçükkaragöz İnşaat Mühendisleri Odası
Oğuz Türkyılmaz Makine Mühendisleri Odası

TMMOB YÖNETİM KURULU

	<u>Asil Üyeler</u>	<u>Yedek Üyeler</u>
Elektrik M. O	Aybars Ungan	Bekir Özgirgin
Fizik M. O		Abdulkadir Kahraman
Gemi M.O	Cabbar Baran	Haluk Orhun, Ali Kılıç
Gemi Mak. İşl. M.O	Ümit Dalaman	Ömer Kılıç, Zülfi Kortikoğlu
Harita ve Kad. M.O	Şevki Bakırcı	Tansel Timur, Bülent Şener
İç Mimarlar Odası	Hulusi Gönenli	Aygün Çilingir, Güngör Özden
İnşaat Müh. Odası	Medet Özbek	Fatih Yıldız, Berat Uzel
Jeoloji Müh. Odası	Ersin Önel	Mustafa Pehlivan, İsmail Kılıç
Kimya Müh. Odası	Murat Gültekingil	Murat Gümrükçüoğlu, Ateş
Akyurt		
Maden Müh. Odası	Zeki Doğan	Mustafa Güzel, Güher Kozak
Makine Müh. Odası	İsmet Rıza Çebi	Fevzi Şolt, Gündüz Gözen
Metalurji Müh. Odası	Melih Törel	Muhlis Özdemir, Erdinç Talu
Meteoroloji Müh. Odası	Ali Aydemir	Azmi Tavlu, Seyfettin Aygün
Mimarlar Odası	Teoman Öztürk	Ahmet Sönmez, Güven Birkan
Orman Müh. Odası	Celal Çoban	Taner Savaşan, İsmet Öztunalı
Petrol Müh. Odası	Hüseyin Gürçan	Fethi Çimen, Mustafa Atagün
Şehir PL. M.M.O	Yusuf Okçuoğlu	Şükrü Atacan, Kudret Kayı
Ziraat Müh. Odası	Kemal Yener	Ömer Fetullahoğlu, Naci Yüksel

HUKUK DANIŞMANI

Nevzat Helvacı

YAYIN SEKRETERİ

Akın Barlas (31.8.1978'e kadar)

DİĞER GÖREVLİLER

Selim Özkan
Enver Önen
Necati Özcan
Nuri Aydođdu
Bekir Yalçın
Yakup Sarıkaya
Ali Akkaya
Memiş Ekinci

İÇİNDEKİLER

- 1 — GİRİŞ
- 2 — TMMOB XXIII. DÖNEM ÇALIŞMALARI
  - 2.1 ÇALIŞMALARIN ANAHTLARI
    - 2.1.1 XXIII. Genel Kurul
    - 2.1.2 XXIII. Dönem Çalışma Programı
    - 2.1.3 XXIII. Dönem Çalışmaları
  - 2.2. DEMOKRATİK ÖRGÜTLERLE BİRLİKTE YAPILAN ÇALIŞMALAR
    - 2.2.1 Giriş
    - 2.2.2 Çalışmaların gelişimi
    - 2.2.3 20 Mart sonrası gelişmeler
    - 2.2.4 1 Mayıs 1978/1 Mayıs 1979
    - 2.2.5 Saldırıları/Baskıları
    - 2.2.6 Sendikal Hakları
    - 2.2.7 Kahramanmaraş Olayı
    - 2.2.8 Diğer çalışmalar
  - 2.3. ÖRGÜT İÇİ ÇALIŞMALAR
    - 2.3.1 Giriş
    - 2.3.2 TMMOB Danışma Kurulu
    - 2.3.3 Akın Özdemir'in katli
    - 2.3.4 Saldırıları/Baskıları
    - 2.3.5 Sendikal hakları
    - 2.3.6 Üyelerin özlük hakları
    - 2.3.7 Örgütlenme çalışmaları
    - 2.3.8 Uzmanlık alanlarındaki çalışmalar
    - 2.3.9 Yayın
    - 2.3.10 Ortak bina/Ortak basımevi/Tek tip uygulamalar
    - 2.3.11 Ortak belge/Kalite belgeleme/Ekspertiz - bilirkişilik
    - 2.3.12 Kamu kuruluşları ile ilişkiler
    - 2.3.13 Dış ilişkiler
    - 2.3.14 Hukuk Bürosu çalışmaları
    - 2.3.15 Sosyal yardım ve bağış fonları
    - 2.3.16 Diğer konular
    - 2.3.17 Sonuç

3— MALİ RAPOR VE DENETLEME KURULU RAPORU

3.1 Mali Rapor

- 3.2 Denetleme Kurulu Raporu
- 3.3 XXIV. Dönem tahmini gelir ve gider bütçeleri
- 3.4 Tahmini bütçeler konusunda Denetleme Kurulu görüşü

4— EKLER

- 4.1 Akın Özdemir'in katline ilişkin TMMOB açıklaması
- 4.2 Sendikal Haklar Bildirgesi
- 4.3 Sendikasıız kamu görevlilerinin ücret sorunu üzerine görüşler
- 4.4 MEYAK konusundaki TMMOB görüşü
- 4.5 Odalara kayıt zorunluluğu konusundaki Başbakanlık Genelgesi
- 4.6 Yan ödemeler
- 4.7 Jeofizik mühendislerinin kaydolacağı odayı belirleme komisyonu raporu
- 4.8 Jeofizik mühendislerinin yeni oda kurma istemleri
- 4.9 Soda Raporu
- 4.10 4. BYKP konusundaki TMMOB görüşü
- 4.11 Basın toplantıları ve açıklamaları dizini

1- GİRİŞ

1978 - 1979 dönemi, bir önceki döneme göre bunalımların giderek arttığı, emekçi halkın sorunlarının çözümü yolunda gerekli adımların atılmadığı bir dönem oldu.

Yaşanan dönem, siyasal iktidarın, egemen sınıfların çıkarlarının korunması ve geliştirilmesi için çeşitli politika ve programları hayata geçirdiği, halka ise daha çok baskı, yoksulluk ve gözyaşı getirdiği bir dönemdi. Emperyalist - Kapitalist sistem içinde çözüm arayışlarını veri alan egemen sınıfların, emperyalizmin uluslararası örgütlerinin gözetim ve denetimi altında gündeme getirdiği uygulamalar, Türkiye'nin emperyalizme bağımlılığını artırıcı, emekçi halkın üzerindeki yükleri ağırlaştırıcı uygulamalar oldu. Enflasyon - Develüasyon kısır döngüsü ağır-de zamlar birbirini izlerken, tüm emekçi halk kesimleri gibi, mühendis ve mimarların da fiilen yoksullaşması süreci yaşandı.

Bir yandan bağımlı bulunan emperyalist kapitalist sistemden kaynaklanan, gün geçtikçe ağırlaşan ve faturası sürekli bir biçimde emekçi kitlelere ödettilen ekonomik bunalım, öte yandan yoğunlaştırılan ve yaygınlaştırılan baskılar, faşist saldırılar ve kitle katliamları yaşandı, yaşanmaktadır.

Faşistlerin emekçi halk güçlerine karşı yönelttiği saldırı ve katliamlar.

Kahramanmaraş'ta olduğu gibi kitle kırımlarına dönüştü. Bu olaylar sonrasında ilan edilen sıkıyönetim, sonraları daha da yaygınlaştırıldı.

Türkiye'de faşist güçler, kendi amaçlarına uygun bir rejime yönelimde, mevcut siyasal ortamı uygun bir araç olarak değerlendirdiler.

Varılan noktaya gelişt, sağa da, sola da karşıyız mantığıyla hareket eden; emekçi halk güçleriyle, gerici - faşist güçleri aynı kefeye koyan

siyasal iktidarın sorumluluğu büyüktür. Faşist hareketin planladığı açık baskı rejiminin önlenmesi doğrultusunda verilen mücadele, bağımsız ve demokratik bir Türkiye için verilen mücadeleye bağımlı olarak sürdürülmek zorundadır.

1978 - 79 döneminde, herkesin yaşayarak gördüğü bu olgulara karşın, verilmesi gereken mücadelelerde bir gelişmenin olmaması; güçlerin mücadele yolunda yeterince etkin bir biçimde kullanılmaması, gerek bugün, gerek gelecek açısından üzücüdür, düşündürücüdür. Bu tikanıklıkların aşılması,

ülkede verilmekte olan bağımsızlık - demokrasi mücadelesinin önündeki engellerin önümüzdeki dönemde kaldırılması; tüm devrimci, demokrat, yurtseverler ve onların örgütleri açısından yerine getirilmesi gerekli acil ve kaçınılmaz bir görev olarak, bugün her-zamankinden daha hayati bir biçimde, gündemde durmaktadır.

Bu Raporda, TMMOB'nin zor koşullar altında geçen bir çalışma döneminde, Türkiye'nin, emekçi halkın, üyenin ve mesleğin sorunlarından yola çıkarak yapabildiği çalışmaların bir özeti sunulmaktadır.

Emekçi halkın ayrılmaz bir parçası olan mühendis ve mimarların örgütü TMMOB'nin XXIV. Genel Kurulundan güçlenerek çıkacağına ve mücadeledeki görevlerini daha etkili bir biçimde yerine getirme yolunda adımlar atacağına inanıyoruz.

TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ (TMMOB) XXIII. DÖNEM ÇALIŞMALARI

2.1

Türk mühendis ve mimar odaları birliği XXIII. dönem çalışmalarının ana hatları

2.1.1. XXIII. GENEL KURUL

13-14 Mayıs 1978 günleri Ankara'da yapılan TMMOB XXIII. Genel Kurulu, bir önceki dönem çalışmalarını değerlendirerek, yeni dönem çalışmalarına ilişkin bir dizi kararlar aldı. Genel Kurul, aynı zamanda, bir kez daha yeni dönem çalışma esaslarını belirledi.

XXIII. Dönem çalışmalarına yol gösterici olarak, oybirliği ile benimsenen «Esaslar» aynen şöyle idi :

«TMMOB YENİ DÖNEM ÇALIŞMA ESASLARI»

«Geçtiğimiz XXII. Genel Kurulda oybirliği ile kabul edilmiş olan çalışma esasları, önümüzdeki dönem içinde de geçerliliğini korumaktadır. TMMOB içerisinde bugüne kadar bu konuda tartışılacak başka görüş ortaya konmamıştır. Bu nedenle geçen dönem için ayrıntılı olarak açıklanan çalışma ilkelerini kısaca sıralamakla yetiniyoruz :

1. Antifaşist, antiemperyalist ve antişövenist olmak,
2. Ekonomik ve demokratik haklar için mücadele etmek,
3. Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi içinde kitlelerin ekonomik ve demokratik talepleri platformunda sürdürülen mücadelenin en geniş üye tabanında yaygınlaştırılmasını esas almak,
4. Örgütsel disipline özen gösterirken, örgütsel bağımsızlığı korumak, ancak işçi sınıfının devrimci mücadelesinin yol göstericiliğini esas almak,
5. Siyasi farklılıkları hareket noktası haline getirmemek.

Bugün varılan noktada sorun artık çalışma esaslarının ne olacağı tartışmaları değildir. Çünkü bu esaslar büyük çoğunluk tarafından benimsenmekte ve savunulmaktadır. Buna karşın, ilke olarak kabul edilen pek çok önemli konuda somut adımlar atılmamaktadır. örneğin TMMOB' de bazı fonksiyonların birleştirilmesi konusunda henüz hiç bir somut adım atılmamıştır. Uzmanlık alanları yakın odaların, uzmanlığın korunması kaydıyla birleşmeleri konusu sürekli ertelenmektedir. Birlik Haberleri «mali bunalım» nedeniyle çıkarılamazken, bazı odalarda gazete vb. süreli yayınlara yeniden

başlanılmaktadır. Bu durumun ana kaynağı, odaların tek, tek öncelikle «kendileri için» birer varlık olma çabasının ağır basmasıdır. Üst örgütün güçlenmesini önleyen, asıl işlevleri aksatan bu olgunun açıklanması sırasında en kolay saptama, oda yönetimlerinin farklı siyasi görüşlerin elinde olması ve «siyasi dayatmaların» etkinliğidir. Kuşkusuz bu saptama doğrudur. Ancak bu tek neden değildir. Bunun yanı sıra oda yöneticilerinin yalnız kendi kitlelerinden sorumlu olmaları, onların mesleki sorunları ve çelişkileri sonucu diğer odalar ve meslek grupları ile rekabetçi tavırlara düşmeleri, kısacası «önce biz sonra Birlik» gibi ülkenin sosyal pratiğinden kaynaklanan gurupçu bir tutumun etkisi de en az «siyasi dayatma» kadar önemlidir.

İşte bu nedenlerle, bugün artık sorun kabul edilen ortak çalışma ilkelerinin tartışması değilse de; içtenlikle benimsenmesi, bu ilkeler çerçevesinde görülen aksaklıkların aşılması için somut önerilerin bulunup çıkarılmasıdır :

1. Geçtiğimiz dönemde yaşanan gerek örgüt içi koordinasyon eksikliği ve dağınıklık, gerekse mali bunalım esas olarak bir örgütlenme sorunudur. Ortak üye kayıt bürosu, ortak yayın bürosu, ortak muhasebe vb. fonksiyon birleştirmeleri şeklinde özetlenebilecek olan bu örgütlenmenin yararları yıllardan beri büyük çoğunluk tarafından kabul edilmektedir. Ancak, bir türlü somut bir adım atılmayan bu konuda, özendirici bir başlangıç olarak halen aynı binada bulunan odalar gönüllü olarak ilk adımı atmalıdırlar.

2. Odalar, Birlik Haberleri çıkana kadar meslek yayınları dışında yayınladıkları gazete vb., süreli yayınlarını çıkartmamalı, bu konudaki kaynaklarını Birliğe aktarmalıdırlar, özlenen bir kapsama ulaşıncaya kadar, Birlik Haberleri adı altında çıkacak yayın organı, odaların üyelerine süreli olarak iletmekle zorunlu oldukları haber ve çalışmaları odaların yayın komitelerinin katkısı ve Birlik yayın komitesinin denetimi altında derlemeli ve yayınlamalıdır.

3. Türkiye'de devrimci hareketin ulaştığı boyutlar, artık yıllık programlara sıkıştırılmış çalışmaları yetersiz hale getirmiştir. Başlatılan çalışmaların kısa zamanla sınırlanması, çalışmaların daha ayrıntılı olması, daha geniş boyutlara ulaşması olanağını ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle Birliğin artık yıllık programlar yerine daha uzun dönemli planlar hazırlaması, odaların yıllık çalışma programlarının buna tabi kılınması gerekmektedir. Böyle bir uygulamada iyi bir koordinasyonun sağlanması için de, odaların yıllık program hazırlama çalışmalarına Birliğin görevlendirdiği bir yöneticinin fiilen katılması çalışmalarda yönlendirici olması açısından yararlı olacaktır.

4. TMMOB içerisinde birlikteliği sağlama ve üyelerle ilişkileri geliştirme yönünde çalışmalara ağırlık verilmelidir. Bunu sağlamak amacıyla sırayla her odanın sorumluluğu altında düzenlenecek, gündemi saptanacak, oda yönetim kurullarının katılacağı ortak toplantılar; üyelerle tüm odalardan ve Birlikten yöneticilerin katılacağı işyeri toplantıları, mühendis - mimarlar gecesi vb. toplantılar düzenlenmelidir.

5. Odalar yönetim kurul toplantıları gündemlerini önceden Birliğe bildirmelidirler. Birlik, önemli gördüğü gündem maddelerinin bulunduğu yönetim kurulu toplantılarına bir gözlemci ile katılmalıdır. Böyle bir işleyiş tek, tek odaların çalışmalarının Birlik tarafından belirli konular etrafında

birleştirilmesine sağlayacaktır.

6. İçine düşülen mali bunalımdan çıkabilmek için, örgütlenmeye ilişkin önlemlerin yanı sıra, bazı, daha kısa vadeli çalışmalar yapılmalıdır.

— Kamu kuruluşlarında çalışan üyelerimizin ödentilerinin toplu halde kesilerek gönderilmesi en kısa zamanda sağlanmalıdır.

— Bu yıl toplu sözleşme dönemine giren odaların toplu sözleşme görüşmeleri Birlik tarafından yürütülmelidir. Geçen dönem başlamış olan, üç oda ve Birliğin yürütmekte olduğu ortak görüşmeler, bu yıl toplu sözleşme dönemine giren diğer odaların da katılımıyla tek tip bir toplu sözleşme amacına ulaştırılmalıdır. Tek tip toplu sözleşmeye bağlı olarak, bazı odalarda fazla gelen işgücünün, işçi alma gereksinimi duyan diğer odalara aktarılması sağlanabilecektir. Bu da istihdam sorununun daha rasyonel ve ekonomik çözümünü sağlayacaktır.

1977 yılında 27 demokratik kitle örgütü arasında sağlanan ortak eylem platformunun korunması ve geliştirilmesi doğrultusunda TMMOB üzerine düşen görevli bu dönemde de yerine getirmelidir. Yukarıda önerilen örgüt içi birlikteliği sağlayıcı pratik çözümler, TMMOB'nin gerek ortak eylem platformunda, gerekse kendi üye sorunlarının çözümünde daha güçlü ve etkili olmasını sağlayacaktır.»

2.1.2. XXIII. DÖNEM ÇALIŞMA PROGRAMI

XXIII. Genel Kurul sonunda göreve getirilen Yönetim Kurulu; Genel Kurulda alınan kararları, benimsenen görüşleri, süregelen Birlik çalışmalarını ve Oda Çalışma Programlarını ele alarak ve değerlendirerek XXIII, Dönem Çalışma Programını hazırladı ve çalışmalara başladı.

Çalışma ilkeleri, hedefleri ve görev bölüşümlerinin belirlendiği çalışma alanlarının ana ve alt başlıkları şöyle idi :

- A — Demokratik kuruluşlarla yapılacak çalışmalar.
- B — Teknik eleman kuruluşlarıyla yapılacak çalışmalar.
- C — Uzmanlık alanlarında yapılacak çalışmalar.
- C — 1 Madensel hammaddeler
- C — 2 Sanayi
- C — 3 Enerji
- C — 4 Kentleşme, konut, turizm
- C — 5 Kırsal alanların sorunları
- C — 6 Ulaşım - Altyapı
- C — 7 Çevre sorunları
- C — 8 Teknik hizmet ithali - Teknoloji transferi
- C — 9 Eğitim
- C — 10 İşçi sağlığı - iş güvenliği

D — Örgütlenme çalışmaları.

E — Diğer çalışmalar.

E — 1 Yayın

E — 2 Sendikal haklar mücadelesi

- E — 3 Ortak işlevler - Ödentiler
- E — 4 Ortak mesleki denetim
- E — 5 Kalite belgesi uygulaması
- E — 6 Dış ilişkiler
- E — 7 Güncel sorunlar
- E — 8 Diğer çalışmalar

2.1.3. XXIII. DÖNEM ÇALIŞMALARI

TMMOB, XXIII. Dönem çalışmalarını, önceki dönemlere göre her bakımdan daha zor koşullar altında sürdürdü.

Yıllardır Genel Kurullarda ve Danışma Kurullarında, daha güçlü mücadele yolunda, oybirliği ile benimsenen görüşlere ve kararlara karşın; bir kısım Odalarca görevlerin sürdürülebilmesi için asgari katkının dahi sağlanmaması ve TMMOB'nin varlık içinde yokluk çekerek çabalaması, bu dönemde de, yaşandı.

Birlik çerçevesinde her türlü ve yeterli kaynağa sahip olunmasına karşın, bu kaynakların verimli bir biçimde birlikte kullanılmasının önündeki engeller bu dönemde de kaldırılmadı.

Bu raporda, TMMOB'nin XXIII. çalışma döneminde, sınırlı olanakları zorlayarak, yapabildiklerinin bir özeti sunulmaktadır.

XXIV. Genel Kurulun bunları değerlendireceğine, yıllardır yinelenen benzer görüşler ve «esasları» bir kez daha yineleme yerine; uygulamadaki aksaklıkların üzerine giderek, çözüm yolunda adımlaratacağına inanıyoruz.

2.2

Demokratik Örgütlerle Birlikte Yapılan Çalışmalar

2.2.1 GİRİŞ

1977 - 78 dönemi, demokratik örgütlerin birlikte yaptıkları çalışmalar açısından, önceki dönemlere göre, daha etkin ve verimli geçen bir dönem olmuştu. Geçen Genel Kurula sunulan çalışma raporunda bu çalışmaların gelişimi anlatılırken yapılan bir değerlendirmede, gelişmelerin ve yapılabilenlerin yapılması gerekenlere, varolan birikim ve kaynaklara oranla son derece yetersiz olduğu belirtiliyordu. Siyasi yapıdaki aksaklıkların demokratik örgütlere de yansımalarının bir ürünü olan bu durumun kısmen de olsa aşılması olanakları ise dar bakış açılan nedeni ile sağlanamıyordu. Demokratik örgütlerin gerek kendi içlerinde, gerekse diğer örgütlerle ilişkilerinde görülen zorlayıcı ve dayatmacı tavırlar, yanlış çalışma tarzları ve anlayışları zaafı yaratıyordu. Ayrıntılı bir biçimde yapılan bu değerlendirmenin sonuç bölümünde şöyle deniyordu :

«1977 yılı ortalarından itibaren yanlışların ve eksikliklerin giderilmesi yolunda bazı adımların atıldığı, az da olsa, bir kısım engellerin aşıldığı bilinmektedir. Merkezi eylem ve güç birliği çalışmaları içinde yer alan ve almayan demokratik örgütleri, 1978 yılında da, zor fakat başarılması gerekli görevler beklemektedir. Bu görevlerin yerine getirilebilmesi ile, kitlelerimizin sorunlarının çözümüne, bağımsızlık ve demokrasi mücadelesine, sınırlı da olsa, yararlı bir güç katılabileceği unutulmamalıdır.»

Ancak bu dönemin hemen ardından gelen 1978 - 79 dönemi, bir yandan sömürü, baskı ve zulüm uygulamalarının arttığı; ama öte yandan ortak mücadeledeki aksaklıkların giderilemediği, çalışmaların gelişemediği ve duraldığı bir dönem oldu.

2.2.2 ÇALIŞMALARIN GELİŞİMİ

1977 sonlarında bir araya gelen örgütler; geçmiş dönemlerin çalışmalarını değerlendirerek, ortak ilke, talep ve programlarını yeniden geliştirme ve sendikal haklar, eğitim ve anti - demokratik uygulamalar konularında kısa süreli programları gerçekleştirme yolunda kararlar aldılar.

Ancak 1978 Mart'ına kadar geçen süre içinde kimi zaman bazı örgütlerin toplantılara katılmaması, kimi zaman örgütlerin yalnızca kendi iç çalışmalarına ağırlık vermeleri sonucunda bu çalışma aksadı. Haziran ayı sonlarına dek, yapılmasına başlanılan ve gelişen çalışmalar, altı örgütün başlattıkları sendikal haklar çalışması ve gerek görüldükçe yapılabilen bazı basın açıklamaları oldu.

Demokratik Örgütler, Temmuz başında, POL - DER ve yöneticileri üzerinde yoğunlaşan baskılar konusunda bir araya geldiler.

Ağustos 78 içinde yapılan TÖB - DER Genel Kurulunda ortaya çıkan durum, örgütler arası ilişkileri uzunca bir süre, olumsuz yönde etkiledi. Daha sonraları DİSK' in demokratik platformu oluşturma amacı ile yaptığı çağrı üzerine demokratik örgütler bir dizi toplantılar yaptılar. Yıllardır aşılamayan kısır tartışmaların yinelenildiği bu toplantılarda adım atılamadı. Son iki toplantı yapılırken yeni baskı yasa tasarıları gündeme geldi. TMMOB bu aşamada, bir yandan demokratik platform oluşturma çabalarının sürdürülmesini ama aynı zamanda baskı yasalarına ilişkin kısa süreli bir çalışmanın da, dar tartışmaların dışına çıkılarak, başlatılmasını ve sürdürülmesini önerdi ve savundu. Bu tıkanıklığın aşılabilmesi için TMMOB Yönetim Kurulu'nca belirlenen, DİSK' e ve diğer örgütlere 1978 Aralık ayında sunulan görüş metni şöyle idi :

«DEMOKRATİK PLATFORM ÇALIŞMASI KONUSUNDA TMMOB GÖRÜŞÜ :

TMMOB, ülkede bugün yaşanmakta olan gelişmelere karşı (ki bu gelişmelerin güncel bir bölümü demokratik örgütlerin geleceği ile doğrudan ilişkilidir demokratik örgütlerin bir araya gelerek her zamankinden daha acil ve tutarlı mücadeleler vermeleri gereğine inanmakta ve bu yolda üzerine düşenleri yerine getirmeyi görev saymaktadır.

Yakın günlerde yapılan toplantılarda ortaya çıkan sorunların tıkanıklıklar yarattığı bilinmektedir. Bu sorunlar, geçen dönemlerde de, gerek programlama gerek uygulama anlarında sık,sık ortaya çıkmış; sürekli olması ve gelişmesi gereken çalışmaları engellemiştir.

Ülkede bugün varolan siyasi yapının demokratik örgütlere de aynen yansması ile beliren bu tıkanıklıkları aşabilmenin bir süreç meselesi olduğu görülmektedir. Ancak bu durumun bugün verilmesi gerekli mücadeleleri

engellememesi gerekir.

Bugün görülen sudur ki: «ortak eylem - ortak ajitasyon» ya da bunun karşıtı olarak gelen «ortak eylem -ağırlıklı ortak sloganlar yanı sıra özgül sloganlar da...» gibi iki görüsün birine karar verilememesi, tıkanıklığın birinci nedenidir. Bunun aşılammaması,en hayati dönemlerde, durgunluğu ve hiç bir şey yapamamayı getirmektedir.

Yukarıdaki iki görüşten her hangi birinin birlikte benimsenmesi ve uygulanması ile sorunun çözülebileceği açıktır.

Ancak, bunlardan birinin kısa zamanda ve ortaklaşa benimsenme olanağı yok ise, nesnel koşulları gözeterek, ara çözümler bulmaya da yönelmelidir.

Tıkanıklığa neden olan sorunların aşılması yolunda geçici de olsa,değişik yaklaşımların denenmesi,ara çözümlerin aranması ve bulunması yararlı olabilecektir. Belki karşılıklı ikna ile iki görüşü de belirli oranlarda içerecek ve tıkanıklığı bir süre için de olsa giderebilecek çözümler bulunabilecektir. (Hem ortak, hem de özgül sloganların saptanacak belirli kaideler çerçevesinde kullanılabilmesi vb.)

Kanımızca, bugün için, bu sorunun çözümlenebilmesi diğer tıkanıklıkları da giderebilecek; böylelikle bir yandan güncel görevlerin yerine getirilmesi, öte yandan, deneylerle, giderek ortaklaşabilecek çözümlere varılabilmesi yollar açılacaktır.»

Yıl sonlarında ve 1979'un hemen baslarında, sürdürülen bu çabalar bir sonuca ulaşmadan, yoğun baskı uygulamaları geldi ve platform çalışmaları dağıldı.

Aşağıda bu yapı ve gelişim içinde yapılabilen ortak çalışmaların bir özeti sunulmaktadır.

2.2.3. 20 MART SONRASI GELİŞMELER

16 Mart 1978 günü İstanbul Üniversitesinde altı yurtsever öğrencinin silahlı - bombalı faşist saldırı sonucunda katledilmesi üzerine, DİSK Yürütme Kurulu kararı uyarınca, 20 Mart 1978'de gerçekleştirilen iki saatlik «Faşizme İhtar Eyleminin hemen ardından demokratik örgüt yöneticileri ve üyeleri hakkında soruşturmalar açıldı ve baskılar yoğunlaştırıldı.

Bir çok işyerinde yaşanan bu durum, üyelerin ve örgütlerin kararlı tutumları ile boşa çıkarıldı. Ancak hazırlanışı, uygulanışı ve sonuçları ile anti - faşist mücadele yolunda atılan önemli bir adım olan ve yapılması gerekenlere ışık tutan bu eylem, bir anlamda da, ortak çalışmaların gelişmesinin durduğu bir nokta oldu.

2.2.4 1 Mayıs 1978/1 Mayıs 1979

Uluslararası işçi birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs, 1978 yılında, üçüncü kez yüz binlerin katılımı ile kutlandı. DİSK' in öncülüğünde düzenlenen kutlama törenine, demokratik örgütler, merkezi ve birlikte oluşturulan organizasyonlarla, etkin bir biçimde katıldılar.

Şubat 78 sonlarında bu amaçla başlatılan ortak çalışmaların bir ürünü olan kutlama töreni, bazı olumsuzluklara karşın,yüz binlerin bir araya gelerek anti - emperyalist,anti - faşist, anti - şovenist ilkeler ışığındaki mücadelelerini vurguladıkları bir gün oldu.

Ancak, 1 Mayıs 1979'un İstanbul'da 1 Mayıs Alanında kutlanması için yapılan çalışmalar, 1 Mayıs 1978'de varılan ortak çalışma düzeyinin çok gerisinde kalan bir yaklaşım ve anlayışla ele alındı. 1 Mayıs' a on beş gün kala ve bir çok belirsizlikler içinde ele alınan çalışma, raporun kaleme alındığı şu sıralarda, sürdürülmektedir. Mücadelede önemli bir nokta olan 1 Mayısların,önümüzdeki dönemlerde daha ciddi ve araştırmacı bir biçimde ve mücadeleye güç katıcı bir araç olarak değerlendirilmesinin ve programlanmasının yararı açıktır. 1 Mayıs 1979 kutlama törenine ilişkin aksaklıkları, ortak platformda. Danışma Kurulumuzun eğilim ve görüşlerine uygun bir biçimde ve sürekli olarak dile getiren TMMOB, bu mücadeledeki görevlerini eksiksiz olarak yerine getirme çabalarını önümüzdeki dönemlerde de sürdürecektir.

2.2.5 SALDIRILAR/BASKILAR

1978 - 79 dönemi, bir önceki döneme göre, faşist saldırıların, baskıların arttığı ve yaygınlaştırıldığı bir dönem oldu. Faşist terör ve kitle katliamlarının yoğunlaştırıldığı bu dönemde; yüzlerce devrimci, demokrat,ilerici insanımızı yitirdik. Kahramanmaraş' da olduğu gibi,kendilerinden olmayan, ana karnındaki bebelere varıncaya dek herkesi katletmeye kararlı faşist çeteler; evlerde, okullarda, yollarda, tarlalarda yüzlerce insanımızı acımasızca öldürdüler, öğrenim özgürlüğü ve can güvenliği mücadelesi veren binlerce öğrenci ve öğretim üyesine yöneltilen baskı ve saldırılar doruğa ulaştı. Acıdır ki; faşizmin saldırılarına, katliamlarına karşı gerekli mücadeleyi birlikte vermeyi başaramayan örgütler ve kitleleri, cenaze törenlerinde sık, sık bir araya geldiler.

Akın Özdemir'in; 7 TİP üyesinin; Doğan Öz, Bedrettin Cömert, Bedri Karafakioğlu ve Necdet Bulut gibi yurtsever, demokrat, devrimci hukukçuların ve bilim adamlarının, Abdi pekçi gibi basın mensuplarının katlini ve cenaze törenlerini; Anayasa Mahkemesine, Üniversite ve Yüksek Okullara, demokratik örgütlere ve yöneticilerine - kitlelerine yönelen saldırı ve baskıları yaşadık.

Görkemli, on binlerin katıldığı, ancak cenazeden cenazeye, saldırıdan saldırıya, baskıdan baskıya zor koşullarda bir araya gelen kitleleri ve örgütleri gördük.

Bütün bunlar mücadelenin vardığı düzey açısından son derece önemli ve düşündürücü olmaktadır, olmalıdır.

Bütün yaşananların; olayların ardından zorlamayla giden bir mücadele yerine, tutarlı bir mücadele anlayışı ve tarzının egemen olacağı günleri getireceğine inanıyoruz.

2.2.6 SENDİKAL HAKLAR

DİSK tarafından yapılan çağrı üzerine demokratik platformu oluşturma çabasına giren örgütler, aynı zamanda, örgütlerin tümünü ilgilendirmeyen bazı temel alanlarda da çalışma yapma kararı aldılar. Bu karar uyarınca başlatılan bir çalışma «Sendikal Haklar» konusunda oldu. Nisan 1978 başlarında bir araya gelen DİSK, TÖB - DER, TÜM - DER, TÜTED, TUS - DER ve TMMOB Sendikal haklar konulu bir çalışmayı başlattılar. Sendikal haklara sahip olamayan kamu görevlilerinin bu hakkı elde etmelerini ve var olan sendikal hakların korunarak geliştirilmesini amaçlayan bu çalışma iki bölümde ele alındı. Çalışmanın birinci bölümünde, bu amaçlarla, bir deklarasyon oluşturulması ve çalışmaların yoğunlaştırılması; ikinci bölümde ise bu deklarasyon uyarınca hazırlanacak bir eylem programının elde edilmesi ve uygulanması planlandı. Ortak çalışma sonucunda oluşturulan «Sendikal Haklar İçin İleri» başlıklı deklarasyon, düzenlenen bir basın toplantısı ile kamuoyuna açıklandı (Ek: 2).

Ancak, gelişen koşullar yüzünden, çalışmanın ikinci bölümü gerçekleştirilemedi. Bu deklarasyon, bir çok işyerinde, çeşitli örgütlerce düzenlenen sendikal haklar konulu toplantılarda tebliğ olarak sunuldu ve tartışıldı. Sendikal haklar çalışmasının, gelecek dönemde, ilk programlandığı biçimde, ele alınması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

2.2.7 KAHRAMANMARAŞ OLAYI

Bu çalışma dönemi içinde yaşanan Kahramanmaraş olayı faşist terörün ve kitle katliamlarının nerelere varabileceğinin açık göstergesi oldu. Yüzlerce insanımızın hunharca katledilmesi ile noktalanın bu olay üzerine; DİSK Yürütme Kurulu tarafından, faşist saldırı ve katliamları kınamak ve uyarmak amacı ile katliamda öldürülenlerin anısına ülke düzeyinde tüm işyerlerinde beş dakikalık saygı duruşunda bulunmaya karar verildi. Bu karar üzerine, tüm demokratik örgüt üyeleri; başta İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana olmak üzere bir çok kentte saygı duruşuna katıldılar. TMMOB üyelerinin de bulunduğu bir çok iş yerlerinde faşist katliamların ve Kahramanmaraş olayının nedenleri ve mücadele yöntemlerinin dile getirildiği forumlar ve açık hava toplantıları yapıldı.

2.2.8 DİĞER ÇALIŞMALAR

Demokratik örgütler bu dönemde, sınırlı da olsa, üyelerinin güncel sorunları konusunda bazı çalışmalar yaptılar. MEYAK konusunda TBMM Komisyonuna sunulan görüşler; yan ödemeler konusunda Altı Kuruluş'-un Bakanlar Kurulu'na ilettikleri görüşler bu çalışmalardandı. Bunun yanı sıra, MTA'da olduğu gibi bazı işyerlerinde, üyeleri bulunan örgütler bir araya gelerek bazı çalışmaları başlattılar ve sürdürdüler.

Bu dönemde, geçen dönemlere oranla az da olsa, güncel konularda oluşturulan görüşler basın toplantıları ya da açıklamaları ile kamuoyuna iletildi. POL-DER' e, diğer örgütlere ve yöneticilerine yönelen baskılar. Üniversite ve Yüksek Okullarda yaşanan sorunlar, anti - demokratik yasa tasarıları vb. konularda da oluşturulan görüşler ve ilgililere yazılan mektuplar bu tür çalışmalara örnek olarak verilebilir.

Doç. Dr. Server Tanilli'nin sakat kalması olasılığı karşısında yaşama, barınma ve çalışma koşullarının sağlanması amacı ile DİSK, TÜMÖD, Türk Tabipler Birliği ve TMMOB'nin bir komite oluşturarak çalışmalara başlaması; Ulaştırma

ve Bayındırlık Bakanlıkları, DPT, DYF - İŞ ve Demiryolu Memur Dernekleri Federasyonu ile birlikte 1. Ulusal Demiryolu Kongresi'nin düzenlenme ve hazırlık çalışmalarına katılması da bu dönemde sürdürülen çalışmalardandı.

2.3

Örgüt İçi Çalışmalar

2.3.1 GİRİŞ

TMMOB, sınırlı maddi güç ve kadrolarla, baskıların ve saldırıların arttığı, sorunların büyüdüğü bir çalışma döneminde; olanakları zorlayarak, ilke ve programları doğrultusundaki çalışmalarını sürdürdü, görevlerini yerine getirmeğe çaba harcadı. Aşağıda XXIII. çalışma döneminde, programın örgüt içi çalışmalar bölümünde yer alan konularda, yapılabilenlerin bir özeti sunulmaktadır.

2.3.2 TMMOB DANIŞMA KURULU

TMMOB Danışma Kurulu, bu çalışma döneminde bir kez toplandı. 4-5 Kasım 1978 günü Ankara'da yapılan Danışma Kurulu toplantısına sunulan raporda TMMOB'nin içinde bulunduğu durum belirleniyor, ve 1978 yılında yayınlanan ve o günlerde yaşanan sıkıntıları konu alan bir değerlendirme yinelenerek, o günden bugüne sorunların azalmadığı, tersine yoğunlaştığı vurgulanıyordu. Raporda, TMMOB'nin XXIII. Genel Kurulundan bu yana yapılan çalışmaları da yer alıyordu.

Danışma Kurulundaki tartışmaların ağırlık noktasını. Birliğin içinde bulunduğu sorunlar, bu sorunların nedenleri ve çözümü doğrultusunda alınması gereken önlemleri konu alan tartışmalar oluşturdu. Toplantı sonunda oybirliğiyle benimsenen TMMOB Danışma Kurulu eğilimleri aynen şöyle idi:

TMMOB DANIŞMA KURULU EĞİLİMLERİ

4- 5 Kasım 1978'de Ankara'da toplanan TMMOB Danışma Kurulu toplantısında belirlenen;

a) Ülkemizin genel durum değerlendirmesi ve örgütümüze düşen görevlere ilişkin görüşler 216 sayı ve 8.11.1978 tarihli TMMOB Bültenin de yer almıştır.

b) örgütümüzün yaşadığı sorunlar ve alınması zorunlu önlemlere ilişkin Danışma Kurulu eğilimleri aşağıdadır.

ÖRGÜTSEL SORUNLARIN ÇÖZÜMÜ İÇİN ALINACAK ÖNLEMLER
Değerlendirme:

TMMOB ve Odalarının işlevleri ve görevleri, kuruluşundan bugüne, ülkemizdeki genel gelişime koşut bir biçimde değişiklik göstermiştir. Sayıları hızla artan mühendis - mimar kitlesi hayat pahalılığı karşısında, düşük ücretlerle yaşam savaşı vermekte ve yoksullaşmaktadır. Mühendis ve mimarlar, bir parçası oldukları emekçi halkın mücadelesinden etkilenmekte ve giderek artan bir biçimde bu mücadelenin saflarında yer almaktadır. Bu koşullarda, TMMOB ve Odaların işlev ve programları daha değişik boyutlara ulaşmıştır. 1954'de çıkarılan TMMOB kuruluş yasası ve buna bağlı olarak geliştirilen yönetsel yapı, günün ihtiyaçlarına cevap verememektedir.

Birliğin yarı - federatif yapısı ve Odaların değişen işlevleri nedeniyle, Odaların otonom davranma eğilimleri yaygınlaşmakta, örgütsel birliğe ve disipline aykırı tavırlar gelişebilmektedir. Bu durum, maddi sorunun artmasına ve diğer yapısal sorunların büyümesine neden olmaktadır. Maddi sorunun ve diğer sorunların diğer bir önemli nedeni de, bazı kesimlerce sürdürülen siyasal dayatmacı tavırlardır. Bu açıdan, gerek Birliğin yeniden örgütlenmesi, gerekse mali sorunun çözümü açısından, alınması gereken önlemleri, kısa vadeli ve uzun vadeli olarak belirleyecek programlar geliştirilmelidir. Geliştirilen programlar demokratik merkezîyetçi işleyiş içinde örgüt birimlerinde ve üye tabanında tartışmaya açılmalı, benimsenen programlar gecikmeksizin uygulanmalıdır.

Üye kitlesinin yanı sıra tüm emekçi halk kesimlerine, doğru devrimci mesajlar götüren, ülkemizde emperyalizm ve yerli ortaklarının sömürsünü teşhir eden, emekçi halk yararına talepler geliştiren ve bunu kamuoyuna mal eden. Birlik çalışmalarında yurdun dört bir yanındaki üyeleri bilgilendiren ve bugün bütün üye kitlesince aranan Birlik Haberler bir yılı aşkın süredir yayınlanmamaktadır.

Maddi olanaksızlıklar içinde kıvranan, yayın organı Birlik Haberleri çıkaramayan, işyeri temsilciliklerine yeterli düzeyde ulaşamayan, dış ilişkilerini geliştiremeyen bir Birlik yerine, daha aktif daha etkin bir Birlik için aşağıdaki önlemlerin alınması zorunludur.

Alınması Zorunlu önlemler :

1. Odaların giderlerinin karşılanmasında Birlik Ödentilerinin birinci sırayı alması,

Odaların 1978 için taahhüt ettikleri ödenti tutarlarının mutlaka ödenmesi, geçen dönemden kalan borçlarını tasfiye etmesi,

Ödenti borçlarını ödemeyen Odalar hakkında, gerektiğinde Birlik Yönetim Kurulunun Yasal yetkilerini kullanması.

2. Odaların üye aidat gelirlerini arttırmak için yoğun biçimde çalışması,

3. TMMOB bünyesinde Oda örgüt birimlerinin kendi işlevlerini yerine getirebilmesi, tüm örgüt birimlerinin birlikte en verimli biçimde çalıştırabilmesi için, merkezi düzeyde bir MERKEZİ BÜTÇE uygulamasının fiilen gerçekleştirilmesi.

Şube hesaplarını, Oda Merkezlerinin denetimi altına sokacak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi,

4. Odalar arası ve TMMOB düzeyinde TEK TİP BÜTÇE uygulamasına geçilmesi,

Bu doğrultuda, TMMOB Bütçe Yönetmeliğinin geliştirilmesi,

5. Odaların teknik olmayan yayın organlarını kapatması veya 6 ay süreyle yayına ara vermesi,

Şubelerin ayrı yayın organı çıkarmasının önlenmesi, Yayın alanında tasarruf sağlanması,

Odaların ödenti ve borçlarını düzenli olarak ödemeleriyle Birlik Haberlerinin en geç Aralık ortası itibariyle çıkarılması.

6. Gerek örgüt içi, gerekse örgütler arası ilişkilerde TMMOB Yönetim Kurulu kararları kesinlikle bağlayıcıdır.

Örgütsel işleyiş ve disipline, Birlik Yönetim Kurulu kararlarına uymayan TMMOB örgüt birimlerinin, bu davranışlarının örgütsel birlikteliğe ve disipline zarar verdiğinin yayın organları ve diğer araçlarla üye kitlesine aktarılması.

7. İşyeri temsilciliklerinin yaygınlaştırılması,

Mevcutların etkinleştirilmesi, çalışmayan veya düşenlerin seçimlerinin yenilenmesi,

Bu konuda Odaların üyelerini teşvik etmesi ve yönlendirmesi.

İl Koordinasyon Kurullarına bu amaca yönelik çalışmalar yapmalarının önerilmesi.

İşyeri temsilciliklerinin delege olarak TMMOB Genel Kurulunda temsil edilmeleri için Odalara çağrıda bulunulması,

Aynı Kuruluşun değişik birimlerindeki, TMMOB işyeri temsilciliklerinin bir araya gelerek, TMMOB işyeri konseyini oluşturması.

8. Birlik Yönetim Kurulu üyelerinin çalışmalara katkısının artması.

9. Birlik Komisyonlarının, bir veya birkaç Odanın çabasıyla yürüyen komisyonlar olmaktan çıkması, tüm Odaların Çalışma Programında

çalışmalarına katılacaklarını belirttikleri komisyonların çalışmalarına aktif biçimde katılması,

10. Odaların gelir kaynağı ve hizmet alanı olan kalite belgesi, bilir kişilik, OMDU ve TUŞ vb. mesleki hizmetlerin,merkezi biçimde bir TMMOB organizasyonu olarak gerçekleştirilmesine yönelik çalışmaların hızla sonuçlandırılması.

11. Odaların kendi örgütlülük düzeylerini arttırması,

İşyeri, il ve bölge örgütlenmelerini etkinleştirmesi.

12. Koordinasyon kurullarının ancak TMMOB ilkeleri etrafında oluşturula bileceğinin örgüt birimlerine kavratılması,

Ana ilkeleri yadsıyan veya değiştirmeye çalışan örgüt birimlerine yaptırımcı

uygulamalarda bulunma olanaklarının araştırılması.

13. Demokratik kitle örgütlerini bölmeye yönelik girişimlerin kınanması. Bu tavrın örgütümüz içindeki yansımalarına karşı aktif bir biçimde mücadele edilmesi.»

TMMOB Danışma Kurulunda belirlenen, örgütsel sorunların çözümü için alınması gereken önlemlerin, hayata geçirilmesinde tüm Odaların gereken katkıyı koyduklarını söylemek güçtür. Danışma Kurulu sonrasında TMMOB Yönetim Kurulu, Oda Başkanı ve Sekreterlerinin katılımıyla yapılan, benzer bir toplantıda. Birliğin yaşadığı sorunlardan önemli bir tanesi olan, maddi sorunun çözümü doğrultusunda TMMOB'ye olan yükümlülüklerini yerine getirmek için Odaların koyacaklarını söyledikleri maddi katkı da, ileride Mali Rapor bölümünde görülebileceği gibi, söylenen düzeyde gerçekleşmedi.

XXIII. Dönemde bir kez toplanabilen Danışma Kurulu dışında çeşitli konularda ve değişik düzeylerde. Birlik ve Oda yöneticilerinin katılımıyla, eğilimlerin belirlendiği toplantılar yapıldı.

2.3.3 AKIN ÖZDEMİR'İN KATLI

Ziraat Mühendisleri Odamızın Adana Bölge Şube Başkanı Akın Özdemir, 18.12.1978 günü Adana'da işinden çıkarken faşist katillerin kurşunlarıyla katledildi. Yaşamı, boyunca Birliğimizin çeşitli yer ve kademelerinde görev sürdüren, emperyalizme ve faşizme karşı kararlı bir mücadele veren, köylülerin kooperatiflerde örgütlenmesi yolunda önemli görevler üstlenen Akın Özdemir, on binlerin katılımıyla, Adana'da düzenlenen bir cenaze töreninden sonra Mersin'de toprağa verildi.

TMMOB Yönetim Kurulu 19.12.1978 günü yaptığı toplantı sonunda Akın Özdemir ile bu mücadelede hayatlarını kaybeden üyelerimizin ve tüm emekçilerin anısına toplantılar düzenlemeyi kararlaştırdı ve bunu bir açıklamayla üyelere ve kamuoyuna duyurdu (Ek: 1).

Ülke düzeyinde, işyerlerinde ve üretim birimlerinde, bu çağrıya uyularak, 21.12.1978 günü saat 10.30 ile 11.30 arasında bir saatlik anma toplantıları düzenlendi. Binlerce TMMOB üyesinin katıldığı bu toplantılarda faşist saldırılar ve cinayetler lanetlendi, daha etkin bir mücadele yolunda görüşler belirlendi.

2.3.4 SALDIRI VE BASKILAR

Daha önceki dönemlerde olduğu gibi, bu dönemde de; TMMOB, Odaları, Oda Şubeleri ve üyelerimiz faşist baskı ve saldırılara hedef oldular. Akın Özdemir, Kenan Öztürk, İbrahim Özsoy, Fevzi Azırcı, Erhan Bitlisli, Ferit Uzun ve Prof. Dr. Bedri Karafakioğlu saldırılar sonucunda hayatlarını yitirdiler. TMMOB ile bazı Odalar ve Şubeleri bir kısım güvenlik görevlilerince, defalarca, yasalara aykırı bir biçimde arandı. TMMOB ve Oda yöneticilerine çeşitli baskılar yapıldı.

Anadolu'da ise bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi veren emekçi halkımız yanında saf tutan Oda Şubeleri yerel yöneticilerin keyfi uygulamaları ile çeşitli biçimlerde baskı ve saldırılarla karşı karşıya kaldılar, inşaat Mühendisleri Odası Samsun Şubesi bu saldırılarla en fazla karşı karşıya gelen

örgütlerimizden birisi idi. Defalarca usulsüz olarak aranan ve yöneticileri gözaltına alınan İMO Samsun Şubesi ayrıca bir kaç kez kapatılarak etkisiz hale getirilmek istendi.

Çalışma programının hazırlandığı günlerde İMO Samsun Şubesi yeniden 30 günlük bir süre için valilikçe kapatılmıştı.

Ancak bütün bu baskı ve saldırılar, TMMOB ve Odalarını, TMMOB üyelerini yıldırmadı. Bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi veren emekçi halkımızın saflarından kopartmaya yetmedi; aksine, baskılar örgüt ve üyelerimizin mücadeleye daha güçlü bir şekilde katılmalarını sağladı.

2.3.5 SENDİKAL HAKLAR

Sendikal haklar konusunda diğer örgütlerle birlikte sürdürülen çalışmaların yanı sıra, bu dönemde, örgüt içi çalışmalara da ağırlık verildi. Bu çalışmaların bir bölümünü sendikal haklara sahip olan üyelerimizin bulunduğu işyerlerinde sürdürülen grevler oluşturdu.

Ankara'da Genel Mühendislik Hizmetleri A.Ş.' de (GEMAS) çalışan ve DİSK Sosyal - İş' de örgütlenen TMMOB üyeleri diğer çalışanlarla birlikte toplu sözleşme görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine Ağustos ayında greve gittiler. GEMAS' da çalışan TMMOB üyeleri, hayat pahalılığı karşısında gülünç zam oranları öneren, çalışanların en demokratik istemlerini bile kabul etmeyen, paravan şirket kurarak çalışanların arasına ayrıcalık sokup grevi kırmaya çalışan GEMAS işvereni karşısında, diğer çalışanlarla omuz omuza bugüne kadar grevi başarı ile sürdürdüler.

TMMOB, ülke düzeyinde teknik elemanlar tarafından verilen «Grevli Toplu Sözleşmeli Sendikal Haklar» mücadelesinin içinde önemli bir yer tutan GEMAS grevi için çeşitli girişimlerde bulundu, mevcut olanakları çerçevesinde grevi destekledi. Yaptığı basın toplantıları ve açıklamaları ile kamuoyu oluşturmaya çaba harcadı.

Mersin Soda Sanayii A.Ş.' de işveren ile DİSK Petkim - İş arasında süren toplu sözleşme görüşmelerinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine Ağustos 1978'de grev kararı alındı. Soda Sanayii A.Ş.' de çalışan TMMOB üyeleri de Petkim - İş çatısı altında örgütlenerek greve katıldılar. Beş buçuk ay aralıksız süren grev Bakanlar Kurulu kararı ile ertelendi. Geçtiğimiz Mart ayında ise, işveren yasadışı bir uygulama ile Soda Sanayiinde çalışan işçi ve mühendislerin tümünün işlerine son verdi.

Yurt dışından ucuz soda ithal edip, yurtiçinde aşırı karla satan ve işçilerin haklarının verilmesi için sürdürdükleri mücadeleyi, gazete ilanları, işten çıkarma, fabrikayı kolluk kuvvetlerine işgal ettirme vb. yöntemlerle kırmaya çalışan Soda işverenin, TMMOB üyelerine, «Sendikadan ayrıldıkları ve grevi bıraktıkları zaman ayrıcalıklı bir statüye kavuşacakları yolundaki önerilerine» karşın, TMMOB üyeleri, çalışanların sorunlarının ortak olduğunun bilinciyle hareket ederek, «Grevli Toplu Sözleşmeli Sendikal Haklar» kazanma mücadelesi içinde örnek bir davranış içinde oldular.

TMMOB, grevin başladığı günden itibaren. Soda çalışanlarının sorunları ve onların haklı uğraşlarının kamuoyuna mal edilmesi için çeşitli girişimlerde

bulundu. 6..11.1978 günü TMMOB Başkanı Teoman Öztürk, grev yerinde bir basın toplantısı düzenleyerek, Soda çalışanları ve TMMOB'nin ortaklaşa oluşturdukları TMMOB SODA RAPORUNU basına dağıttı. 31.3.1978 günü Soda Sanayii A.Ş.'deki uygulamaları kınamak amacıyla DİSK tarafından Mersin'de düzenlenen miting ve yürüyüşe TMMOB üyeleri de TMMOB pankartı altında katıldılar.

TMMOB, bu grev süresinde, grevdeki üyelere destek olmak amacı ile Sosyal Güvenlik Fonu'nu çalıştırmak için Odalara çağrıda bulundu. Ancak Odaların büyük bir bölümü gerekli katkıyı sağlamadılar. Kimya, Harita ve Kadastro, Metalürji, Orman, Fizik, Elektrik, Maden ve inşaat -Mühendisleri Odaları ile Mimarlar Odası'nın ve bir kısım Kimya Mühendisleri Odası üyesinin katkıları ile toplanabilen 63.000.— TL., sembolik bir destek olarak iki defada grevi sürdüren üyelere iletildi.

Rapor kaleme alındığı sırada, lokavt kararının mahkemece kaldırılması ile, grev sürdürülüyordu.

Zonguldak, Ereğli Kömür İşletmelerinde çalışan 300'e yakın TMMOB üyesi,

29.11.1978 günü TMMOB ve ilgili Odaların da desteğini alarak üç günlük bir direniş başlattılar ve başarı ile sonuçlandırdılar.

Çalışma koşullarının düzeltilmesi ve bazı hakların elde edilmesi amacı ile yapılan bu direniş sırasında TMMOB ve Oda yöneticilerinin de katılımı ile yapılan toplantılarda ve direnişin son günü TMMOB Başkanının da katılımı ile yapılan üye toplantısında; sorunların çözümünün mutlaka grevli-toplu sözleşmeli sendikal hakların alınmasından geçtiği, bu mücadele sürdürülürken güncel haklar mücadelesinin de etkili bir biçimde verileceği vurgulandı.

Bu direniş sırasında hazırlanan bir görüş, TMMOB tarafından ilgililere ve kamuoyuna iletildi.

Sendikal haklar konusunda iki panel düzenlendi. Adana'da yapılan panele DiSK, TMMOB, GEMAŞ ve MERSİN SODA' da grev sürdüren üyeler konuşmacı olarak katıldılar. Seydişehir paneline ise DİSK, TM MOB, SİSAG ve GEMAŞ' daki üyelerin temsilcileri katılarak sendikal haklar konusunun önemini vurguladılar. Karabük Ağır Sanayi Mühendisleri Derneğinin düzenlediği sendikalaşma paneline de katıldı.

2.3.6 ÜYELERİN ÖZLÜK SORUNLARI

Üyelerin ekonomik - demokratik sorunlarının , çözümünü doğrultusunda yapılan çalışmalar, geçen dönemde yapılan çalışmalar içinde önemli yer tuttu. Bu çalışmalar, ana çizgileri itibariyle şöylece özetlenebilir.

Geçen yıl olduğu gibi, bu yıl da, 1979 Bütçesi TBMM'nin ilgili komisyonlarında görüşülmeye başlandığında, 657 sayılı Yasanın Bütçeyle belirlenen hükümlerine, MEYAK' a ve yan ödeme uygulamasına ilişkin konuları içeren «1979 Bütçesi Görüşülürken Sendikasıız Kamu Görevlilerinin ücretleri Sorunu Üzerine Görüşler» başlıklı TMMOB raporu (Ek: 3) TBMM Bütçe - Plan

Komisyon Başkanlığı ve üyelerine, hükümet üyelerine ve parlamenterlere gönderildi. Basına da açıklanan, TMMOB İşyeri Temsilciliklerine de gönderilen raporda yer alan TMM OB görüşleri, harcırahlarda sağlanan küçük artışlar dışında, 1979 Bütçesinde dikkate alınmadı.

1978 Bütçesi görüşülürken yapılan TMMOB çalışmasında yer alan önerilerden, 657 sayılı Yasanın o güne değin uygulanmayan, çalışmayan eş yardımının 1000.— TL./ay olarak uygulanması önerisi, dönem içinde 500.— TL./ay olarak uygulanmaya başlandı.

Kamuda çalışan üyelerin TMMOB üye ödentilerinin, avukatların Baro ödentilerinde olduğu gibi, Bütçeden karşılanmasına yönelik olarak TMMOB tarafından yapılan bir başvuru; öneride bulunmaları için, çok sayıda mühendis ve mimar çalıştıran kamu işyerlerinin yönetimlerine, gerekli düzenlemenin yapılmasının sağlanması için de TBMM Bütçe Plan Komisyonuna ve hükümete İletildi. Ancak bu öneri gerçekleşmedi.

Ancak bazı kuruluşlarda TMMOB İşyeri Temsilciliklerince yürütülen kampanya başarıya ulaştı ve üye aidatlarının bu kurumlarca ödenmesi sağlandı. Diğer bazı kuruluşların ise, aidatları bordrodan kesmeleri konusunda uygulamaya geçildi.

MEYAK konusunu görüşen TBMM Bütçe Plan Komisyonu bir alt komisyon oluşturarak, konuyla ilgili Örgütlerin görüşlerine başvurmuştur. 27.11.1979 günü yapılan toplantıda, TMMOB, MEYAK ile ilgili görüşlerini dile getirmiştir. (Ek : 4)

Kamuda çalışan mühendis ve mimarların TMMOB'ye üye olması konusunda yasal zorunlulukların yerine getirilmesine yönelik olarak. Başbakanlığa TMMOB tarafından yapılan başvuru. Başbakanlıkça olumlu karşılanmış ve konunun gereği 1978/23 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle (Ek: 5) ilgili kuruluşlara iletilmiştir.

Yeraltında çalışan üyelerimizin yeraltı vergi bağıışıklığından yararlanmasının sağlanması için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına yapılan başvuru,söz konusu bakanlıkça uygun karşılanmış ve konunun vergi yasalarında değışiklikler öngören yasa tasarısında yer alması sağlanmıştır.

Yan Ödeme Uygulaması konusunda dönem içinde yapılan çeşitli basın açıklamalarının yanı sıra. Mart ayında 1978 Yan Ödeme Kararnamesine ilişkin bir kampanya açıldı. «Yan ödeme uygulamasına ilişkin TM MOB üyesi mühendislerin, mimarların istekleri önerileri» (Ek: 6) yaygın biçimde işyerlerine ulaştırıldı, öneriler üyelerce imzalanarak işyerlerinden toplu halde Başbakana gönderildi.

Laboratuvarlar da bazı koşullar altında çalışan üyelerin Emekli Sandığı Yasası uyarınca fiili hizmet zammından yararlanması doğrultusunda Kimya Mühendisleri Odasınınca başlatılan ve belirli bir düzeye ulaştırılan çalışma, daha sonra, TMMOB Yönetim Kurulu Kararıyla, TMMOB adına Kimya Mühendisleri Odası - Kimya Mühendisleri Odası Şubeleri -TMMOB İşyeri Temsilcilikleri ilişkisi zinciri içinde ve ilgili diğer kuruluşlarla (TÜTED, TÜMAS) yaygınlaştırılarak sürdürüldü.

Bu dönemde ayrıca; uygulanmayan Danıştay kararlarının uygulanması, İş Güvenliği Müfettişliği sınavlarının ertelenmesi, vergi yasa değışiklikleri, Tam

Gün Çalışma Yasası vb. konular üzerinde de çalışmalar yapıldı, varılan sonuçlar ilgililere ve kamuoyuna iletildi.

2.3.7 ÖRGÜTLENME ÇALIŞMALARI

XXIII. Dönem Çalışma Programında; TMMOB, Odaları, Şubeler, Temsilcilikler, İl Koordinasyon Kurulları ve TMMOB İşyeri Temsilcilikleri düzeyinde çalışmaların etkinlik kazanması öngörülmekte idi. Bu nedenle programın hayata geçirilmesinde, örgüt - kitle bağlarının geliştirilip güçlendirilmesine, verilen mücadelede kitemizin daha güçlü biçimde yer almasına ve üye tabanının kendi içinde ve diğer çalışanlarla daha etkin biçimde birliktelik içinde olmasına çalışıldı. Bu alanda yapılan çalışmalar şöyle özetlenebilir:

İŞYERİ TEMSİLCİLİKLERİ

Çalışma programında öngörüldüğü biçimde işyeri Temsilciliklerinin nicel ve nitel anlamda gelişmesi için çalışmalar sürdürüldü. Bu anlamda yapılan çalışmaların büyük çoğunluğu TMMOB merkezince üstlenildi. Koordinasyon Kurulları da kendi bölgelerinde çalışmalara katıldılar. Yapılan başvuruların değerlendirilmesi sonucunda:

- A) 1. Antalya, Yapı İşleri 17. Bölge Müdürlüğü,
2. Antalya il Bayındırlık Müdürlüğü,
3. Antalya DSi 13. Bölge Müdürlüğü,
4. Antalya Karayolları 13. Bölge Müdürlüğü,
5. Ankara Çalışma Bakanlığı İş Sağlığı ve İş Güvenliği Genel Müdürlüğü,
6. Ankara Gemaş A.Ş.,
7. Ankara Beypazarı TKİ Orta Anadolu Linyitleri işletmesi,
8. Artvin - KBİ Murgul İşletmesi Müdürlüğü,
9. Bursa, iller Bankası 2. Bölge Müdürlüğü,

10. Bursa, Eti Bank Uludağ Volfram işletmesi Müdürlüğü,
11. Bursa Üniversitesi inşaat Dairesi Başkanlığı,
12. İstanbul, Tekel Sigara ve Ambalaj Fabrikası (Cevizli),
13. İstanbul, Tekel Likör, Kibrit, içki, Bira Fabrikası,
14. İzmir, il Bayındırlık Müdürlüğü,
15. İzmir, ESHOT Genel Müdürlüğü,
16. İçel Soda Sanayii A.Ş.,
17. Sivas, Karayolları 16. Bölge Müdürlüğü,
18. Sivas, DSi 19. Bölge Müdürlüğü,

işyerlerinde işyeri temsilciliği kuruldu.

- B) 1. Adapazarı, TZDK Ziraat Aletleri ve Makineleri Fabrikası,
2. Ankara, Eti Bank Genel Müdürlüğü,
3. Ankara, Karayolları 4. Bölge Müdürlüğü,
4. Ankara, TKİ Genel Müdürlüğü,
5. İskenderun Demir - Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü (İSDEMİR)

6. İstanbul, İETT Genel Müdürlüğü,
7. İstanbul. Tekel Enstitüler Müdürlüğü,
8. İzmir, Denizcilik Bankası Alay bey Tersanesi Müdürlüğü,
9. İzmir, Yapı İşleri 3. Bölge Müdürlüğü,
10. İzmir, Karayolları 2. Bölge Müdürlüğü,
11. İzmir YSE 3. Bölge Müdürlüğü,
12. Kahramanmaraş, TEK Afşin - Elbistan Entegre Tesisleri işletme Müdürlüğü,
13. Kastamonu, Karayolları 15. Bölge Müdürlüğü,
14. Konya, Seydişehir Alüminyum Tesisleri,
15. Tavşanlı, Garp Linyitleri İşletmesi Tunç bilek Bölge Müdürlüğü,
16. Samsun, Yapı İşleri 8. Bölge Müdürlüğü,
17. Samsun, Karayolları 7. Bölge Müdürlüğü,
18. Samsun, iller Bankası 6. Bölge Müdürlüğü,
19. İzmir, DSİ 2. Bölge Müdürlüğü,
20. İzmir, il Bayındırlık Müdürlüğü,

işyerlerinde işyeri temsilciliği seçimleri yenilendi.

- C
1. Ağrı, İl Bayındırlık Müdürlüğü,
  2. Çanakkale, İl Bayındırlık Müdürlüğü,
  3. Diyarbakır, Yapı İşleri 15. Bölge Müdürlüğü,
  4. Diyarbakır, DSİ 10. Bölge Müdürlüğü,
  5. Diyarbakır, Karayolları 9. Bölge Müdürlüğü,
  6. Elazığ, Karayolları 8. Bölge Müdürlüğü,
  7. İstanbul, Kâğıthane Belediyesi,
  8. Kayseri, Karayolları 6. Bölge Müdürlüğü,
  9. Mersin, Karayolları 5. Bölge Müdürlüğü,
  10. Samsun, PTT Bölge Başmüdürlüğü,
  11. Sivas, Toprak su 13. Bölge Müdürlüğü,
- işyerlerinde işyeri temsilciliği kurulması;

12. Adana, Bölge Zirai Mücadele ve Karantina Başkanlığı,
  13. İzmir, Bornova Bölge Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü,
  14. İzmir, EÜ Rektörlüğü Yapı Fen İşleri Dairesi Başkanlığı,
  15. İstanbul, iller Bankası 1. Bölge Müdürlüğü,
- işyerlerinde işyeri temsilcilikleri seçimlerinin yenilenmesi programlandı.

Ayrıca, Adana - Tekel Sigara Fabrikası, Antalya Aksu iplik Fabrikası ve Ankara Seker Şirketi Genel Müdürlüğünde değişik nedenlerle işyeri temsilciliği seçimleri sonuçlandırılmadı.

İŞYERİ TOPLANTILARI :

TMMOB işyeri temsilciliğinin yeni kurulduğu, ya da seçimlerin yenilenmiş olduğu işyerleri dışında;

- Ankara, MTA Enstitüsü Genel Müdürlüğü,
- Batman, TPAO Bölge Müdürlüğü,
- İskenderun Demir-Çelik (İsdemir),
- İstanbul Telefon Başmüdürlüğü,
- İstanbul Tekel Genel Müdürlüğü,

- Seydişehir Alüminyum Tesisleri,
- Zonguldak E.K.İ.,

işyerlerinde üyelerimizle işyeri toplantıları düzenlendi.

Ayrıca Karayolları Genel Müdürlüğü ve Bölge Müdürlüklerinde ver-olan TMMOB işyeri temsilcilerinin katılımıyla 21.12.1978'de Ankara'da TMMOB Merkezinde bir toplantı düzenlenerek; toplantı sonuçları, sorunlar ve çözüm önerileri, 22.12.1978 günü TMMOB yürütme kurulu ile işyeri temsilcilerinin katılımıyla yapılan toplantıda Karayolları Genel Müdürlüğü yetkililerine aktarıldı.

Bu toplantı ile Karayollarında çalışan üyelerimizin sorunları belirlendi ve çözümü doğrultusunda yararlı adımlar atıldı, önümüzdeki günlerde ve dönemde benzer toplantıların düzenlenmesi TMMOB örgütlenmesini daha da ileriye götürecektir.

KOORDİNASYON KURULLARI:

Geçtiğimiz dönemde varolan İstanbul, İzmir, Adana ve Samsun Mühendis - Mimar Odaları Koordinasyon Kurullarına, bu yıl da Diyarbakır ve Bursa Koordinasyon Kurulları eklendi.

Geçen dönemde Kocaeli'nde açılmış olan TMMOB Lokalinde bazı olumsuz uygulamaların görülmesi sonucunda Yönetim Kurulunun kararı ile «TMMOB Lokali» tabelası kaldırıldı. Bu dönemde Koordinasyon Kurulları ile merkezden katılımın sağlanması ile Adana ve Diyarbakır'da ortak üye toplantıları düzenlendi.

Önümüzdeki dönemde çok sayıda Odanın Şube ve Temsilciliklerinin bulunduğu illerde koordinasyon kurullarının oluşturulması ve Odaların ortak bir mekanda bir araya gelmesi konusunda Odaların kendi örgüt birimlerini desteklemesi yararlı olacaktır.

JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ VE MATEMATİK - BİLGİSAYAR MÜHENDİSLERİNİN KAYD OLACAKLAR ODAYI BELİRLEME ÇALIŞMALARI :

1. TMMOB 23. Genel Kurulu ve TMMOB Yönetim Kurulu kararları gereği «Jeofizik Mühendislerinin Kayıt Olacakları Odayı Saptama Komisyonu» oluşturularak gerekli çalışmalar yapıldı. Komisyon Fizik, Jeoloji, Maden ve Petrol Mühendisleri Odalarının ve TMMOB temsilcisinin katılımıyla çalışmalarını sürdürdü. Çalışmalar sonucunda hazırlanan rapor TMMOB Yönetim Kurulu tarafından benimsendi (Ek: 7). Bu çalışmalar sürdürülürken Jeofizik Mühendislerinin Oda kurma istemine ilişkin başvuruları Maden Mühendisleri Odası tarafından 16.2.1979 tarihinde TMMOB'ne iletildi (Ek: 8).

Bu çalışmalar ve başvuru ışığında "TMMOB Yönetim Kurulu 20.3.1979 tarih ve 111 sayılı kararı ile konunun 24. Genel Kurula şevkini kararlaştırdı.

2. Matematik - Bilgisayar mühendislerinin kaydolacakları Odanın belirlenmesi

amacı ile TMMOB ile Elektrik ve Fizik Mühendisleri Odalarının temsilcilerinin katılımıyla komisyon oluşturuldu. Komisyon çalışmaları Yönetim Kurulunda görüşülerek, «konunun daha detaylı bir biçimde değerlendirilmesini sağlamak amacıyla söz konusu komisyonun bilim adamlarının katılımıyla genişletilmesine ve çalışmalarını sürdürmesine» karar verildi.

2.3.8 UZMANLIK ALANLARINDAKİ ÇALIŞMALAR

TMMOB XXIII. Dönem Çalışma Programında yer alan uzmanlık alanlarındaki çalışmalardan dönem içinde yapılabilenler, aşağıda, özetlenerek verilmektedir:

MADENSEL HAMMADDELER - YARI MAMULLER :

«1. Bilimsel Teknik Sondaj Kongresi TMMOB adına Maden, Petrol ve Jeoloji Mühendisleri Odalarımızın katılımı ile 16-22 Aralık 1978'de Ankara'da gerçekleştirildi.

Metalürji Mühendisleri Odasınınca düzenlenen ve yürütücülüğü TMMOB işyeri temsilciliğince üstlenilen «1. Ulusal Alüminyum Sanayii Kongresi» 14- 16 Aralık 1978'de Seydişehir'de yapıldı.

Yine Metalürji Mühendisleri Odası'nca düzenlenen ve yürütücülüğü TMMOB işyeri temsilciliğince sürdürülen «Demir - Çelik Sempozyumu» önümüzdeki günlerde İskenderun'da yapılacaktır.

Yapılması geçen dönemde planlanan «Ulusal Rezerv Standardizasyonu Kongresi» hazırlık çalışmaları sürmektedir.

Ülke ve kamu yararına aykırılığı nedeni ile, Hacettepe Üniversitesi Teknoloji Enstitüsü ve TKİ arasında imzalanan sözleşmenin iptali için Danıştay'a başvuruldu.

SANAYİ :

TMMOB adına Makine Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen ve «Makine imalat Sanayiini konu alan 1978 Sanayi Kongresi 27.11.1978 - 1.12.1978 günleri arasında Ankara'da gerçekleştirildi.

Geçen dönemde hazırlık çalışmaları Mimarlar Odası tarafından sürdürülen «Kentleşme ve Küçük Sanayi» semineri ve paneli bu dönemde Ankara'da yapıldı.

Dönem basında yayınlanan «İsdemir Dosyasından sonra; Mart 1979' da demir-çelik sektöründeki gelişmeleri konu alan «1979 başlarında demir - çelik sektöründeki bazı gelişmelere ilişkin bir değerlendirme» başlıklı rapor yayınlandı.

Ayrıca demir - çelik ürünlerine yapılan zamlar konusunda oluşturulan TMMOB görüşü açıklandı.

Ekim 1978'de, sanayi kuruluşlarını ele alan TMMOB raporları dizisi içinde ele alınan soda sanayii konusundaki çalışmalar tamamlanarak «Soda Raporu» yayınlandı (Ek: 9). Aynı dizi içinde yer alan ve çalışmaları sonuçlanmak üzere olan «Seydişehir Dosyası»da önümüzdeki günlerde yayınlanacaktır.

Yine bu dönemde, traktör sorununa ilişkin olarak sürdürülen çalışmalar sonuçlandırıldı ve varılan görüşler kamuoyuna ve ilgililere iletildi.

ENERJİ :

XXIII. Çalışma Döneminde, enerji alanındaki çalışmaların ağırlığını «Nükleer Enerji Santralleri» konusu oluşturdu. Nisan 1979'da «Nükleer Enerji Santralleri» kitabı yayınlandı. TMMOB Enerji Komisyonu tarafından hazırlanan bu kitaptaki görüşler bir basın toplantısı ile açıklandı ve bu konuda bir kampanya başlatıldı. 21 Nisan' da Mersin'de, 25 Nisan' da Ankara'da, 28 Nisan' da İstanbul'da ve 29 Nisan' da İzmir'de yapılan panellerde bu rapor okundu ve panellere katılan çeşitli kuruluşların ve izleyicilerin tartışmaları ile geliştirildi.

Türkiye 3. Genel Enerji Kongresi'nde de temsil edilen TMMOB, güncel enerji konularına ilişkin olarak petrol zammı vb. konularda oluşturulan görüşlerini basın toplantıları ve açıklamaları ile kamuoyuna ve ilgililere ilettili.

KENTLEŞME-KONUT-TURİZM :

5 Temmuz 1978'de, Antalya'da, Antalya Festivali programı içinde, bir seminer düzenlendi. Antalya Belediyesi ile ortaklaşa düzenlenen bu seminere TMMOB ve İnşaat, Şehir Planlama, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odaları ile Mimarlar Odası temsilcileri katıldılar. «Turizm Politikaları, Türkiye ve Antalya» konulu seminer bir gün sürdü. TMMOB, bu dönemde. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın düzenlediği toplantılara ve Bakanlık Danışma Kurulu toplantılarına katılarak görüşlerini savundu.

Hazırlık çalışmaları bitmek üzere olan ve kıyı yağmasını ele alan bir çalışma sürdürülmektedir. «Antalya - Kemer kıyı şeridindeki yağma, konut yıkımı ve bu şeritteki Dünya Bankası Projeleri» konulu bu çalışmanın sonuçlarının Mayıs 1979'da Antalya'da yapılacak bir panel'-de ele alınması ve tartışılarak oluşturulan görüşlerin yayınlanması planlanmaktadır.

KIRSAL ALANLARIN SORUNLARI :

Bu çalışma alanında, bu dönemde, etkin bir çalışma yapılamadı. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın istemi üzerine yapılan bir çalışma sonucunda, «Tarımsal üretim planlamasının kavramı ve iş planı» konusunda oluşturulan TMMOB görüşü Bakanlığa iletildi. Traktör sorunu konusunda da yapılan bir çalışma ile varılan görüşler Bakanlığa ve diğer ilgili kamu kuruluşlarına gönderildi.

ULAŞIM - ALTYAPI :

COPISEE tarafından 17-20 Nisan 1978'de Atina'da düzenlenen «Entegre Ulaşım Semineri»ne katılındı. TMMOB adına İMO, ŞPMMO, EMO ve Mimarlar Odası temsilcilerinden oluşan bir komisyonun hazırladığı «Çoklu Taşıma Sistemleri Üzerine Bir Değerlendirme: Geri Kalmış Ülkeler Üzerindeki Sosyal ve Ekonomik Etkiler» konulu bir bildiri toplantıya katılan TMMOB temsilcisi tarafından sunuldu.

Bayındırlık Bakanlığı tarafından 26-27 Nisan 1978'de düzenlenen «2. Boğaz Geçişi Tartışmalı Toplantısına katılan TMMOB, saptanan beş konuda,

tebliğler sundu.

TMMOB adına inşaat, Elektrik, Makine, Şehir Planlama ve Mimarlar Odasının katılımı ile İnşaat M.O. Ankara Şubasının yürütücülüğünde «Ankara Kentsel Ulaşımı ve Otobüs Özel Yolu» konulu bir açık oturum düzenlendi. 7 Ekim 1978'de yapılan bu açık oturumda TMMOB görüşü sunuldu ve tartışıldı. Bu görüş daha sonra çoğaltılarak örgüt birimlerine gönderildi.

TMMOB adına İnşaat M.O' nın Yürütme Kurulunda yer aldığı «1. Ulusal Demiryolu Kongresi» hazırlık çalışmaları Ocak 1979'a kadar sürdürüldü. TMMOB, Ocak 1979'da, Kongre hazırlık çalışmalarındaki an-ti - demokratik tutum ve davranışlar nedeni ile Kongreden çekildi ve çekilme gerekçesini ilgililere ve üyelerine bir mektup ile açıkladı.

Bu dönem hazırlık çalışmaları başlatılan «Raylı Toplu Taşınım» konulu çalışma önümüzdeki günlerde sonuçlanacak ve konu düzenlenecek bir panelde tartışılacaktır.

ÇEVRE SORUNLARI :

TMMOB, bu dönemde, bu çalışma alanında bilgi birikimi sağlamaya yönelik çalışmalarını sürdürdü. Yine bu dönemde, Kimya M.O. ile bazı Belediyeler arasındaki çalışmalar geliştirildi. Organize sanayi bölgeleri konusunda, çevre sorunları ile ilişkili olarak protokoller imzalandı. Bu çalışmanın yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

İzmir Körfezi'nin, yasalara aykırı olarak, doldurulması konusunda bir çalışma yapılarak, varılan sonuçlar bir basın toplantısı ile açıklandı. Ayrıca «Dünya Çevre Günü»ne ilişkin olarak TMMOB görüşü oluşturuldu ve kamuoyuna iletili.

EĞİTİM :

XXIII. Genel Kurul kararı uyarınca, teknik öğretim gören ve staj yapan öğrencilerin staj sorunları ve ücretleri konusunda belirlenen TMMOB görüşleri ilgili Bakanlıklara iletili. Çalışma Bakanlığının olumlu yanıtı üzerine başlatılan bir çalışma sürmektedir.

TÜBİTAK tarafından düzenlenen «ön - Lisans» konulu toplantıya ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca düzenlenen «Yay - Kur Müfredat Programlarının Geliştirilmesi» konulu çalışmalara katılındı ve TMMOB görüşleri sunuldu. Ayrıca ADMMA ve İTÜ'deki sorunlara ilişkin olarak bazı çalışmalar sürdürüldü.

İŞÇİ SAĞLIĞI - İŞ GÜVENLİĞİ :

Türk Tabipler Birliği adına, İstanbul Tabip Odası tarafından düzenlenen «1. Ulusal İşçi Sağlığı Kurultayına merkezi düzeyde katılındı.

TMMOB işçi Sağlığı ve is Güvenliği Komisyonu'nca hazırlanan üç tebliğin sunulduğu Kurultayda, ayrıca, TMMOB Başkanı tarafından bir açış konuşması yapıldı ve oturum yönetildi. Kurultay sonunda, gelecek kurultayın ilgili diğer demokratik örgütlerin katılımı ile düzenlenmesi kararlaştırıldı.

Çalışma Bakanlığı'nca oluşturulan «Ulusal işçi Sağlığı Danışma Kuruluna katılarak TMMOB görüşleri savunuldu. Mevcut ve yetersiz nitelikte olan «İş Teftiş Tüzüğü»nü daha da geriye götürücü, iş Müfettişleri ile İş Güvenliği Müfettişlerinin görev ve yetkilerini birbirine karıştıran ve Anayasa' ya aykırı bir dizi hüküm içeren «İş Teftiş Tüzüğü Değişiklik Tasarısı»m eleştiren TMMOB görüşü yayınlandı, ilgililere iletilerek savunuldu. Danıştay'da konunun görüşülmesi sırasında yapılan bir çalışma da Danıştay üyelerine iletildi. Ayrıca İş Güvenliği Müfettişliği sınavlarının gerekçesiz olarak ertelenmesine karşı çıktı.

4. BYKP ÇALIŞMALARI :

TMMOB, 4. BYKP hazırlık çalışmalarına 70 dolayındaki özel ihtisas Komisyonu çalışmaları içinde katıldı ve görüşlerini ilettiler, savundu. Daha sonra DPT tarafından düzenlenen tanıtma toplantılarına da katılan TMMOB 18.9.1978 günü yapılan toplantıda TMMOB ve Odalarının görüşlerini içeren bir rapor sundu. «Planlamadan Ne Anlıyoruz - Türkiye'de Planlama», «4. BYKP», «Genel Görüşlerimiz» ve «Uzmanlık Alanlarımızdaki Görüşlerimiz» başlıklarını içeren bu rapor daha sonra çoğaltılarak ilgililere ve örgüt birimlerine gönderildi ve basına açıklandı (Ek: 10).

2.3.9. YAYIN

1 Ağustos 1977'den bu yana maddi olanaksızlık nedeni ile çıkarılamayan Birlik Haberleri'nin eksikliği bu dönemde de duyuldu. Şubelere varıncaya dek bir çok yayının çıkarıldığı bu dönemde merkezi yayın organının çıkarılamayışı üzücüdür.

TMMOB, yetersizde olsa, bu açığı gidermeye çaba harcadı. Basınla ilişkileri kuran TMMOB Bülteni aksatılmadan yayınlandı. Ayrıca örgüt içi haberleşmeyi sağlamak için üçer aylık sirkülerler çıkarıldı. Geçtiğimiz yıllarda başlatılan ve Mimarlar Odası'nın ağırlıklı katkısı ile sürdürülen TMMOB Anketi, yine Mimarlar Odası eliyle bu dönemde yayınlandı.

Geçen dönemlerde yayınlanmaya başlayan TMMOB kitaplarına bu dönemde «Nükleer Enerji Santralleri» kitabı eklendi ve 4. yayın olarak çıkarıldı.

XXIV. Genel Kurulun Birlik ve Odalar düzeyinde sürdürülen yayın çalışmalarını değerlendirmesi ve merkezi yayının yeniden çıkarılması yolunda uygulamaya dönük kararlar alması, bu alanda yaşanan ve üyelerin gereksinimi olan bir boşluğu doldurması açısından büyük önem taşımaktadır.

2.3.10 ORTAK BİNA/ORTAK BASİMEVİ/TEK TİP UYGULAMALAR

Ortak bina ve basımevi konularında, bu dönemde de, herhangi bir gelişme olmadı. Ancak sekiz Oda ve Birliğin bulunduğu Mimarlar Odası binasına bu dönemde Meteoroloji Mühendisleri Odası'nın da katılımı ile dokuz Odanın aynı mekanda yer almaları sağlandı.

Tep tik kimlik kartı uygulamasına Fizik ve Meteoroloji Mühendisleri Odaları da katıldılar. TMMOB'nin XXII. Çalışma Döneminde başlattığı üye ve kayıt ödentileri arasındaki uyumun sağlanmasını amaçlayan çalışmalar bu dönemde bazı Odaların katılımı ile yaygınlaştı. TMMOB ve Odalarının tek tip toplu sözleşme yapmaları yolunda belirlenen eğilim uyarınca, bu dönemde;

TMMOB, Ziraat M.O., Orman M.O. ve Mimarlar Odası toplu sözleşme görüşmeleri birlikte yürütülerek sonuca bağlandı.

XXIII. Genel Kurul da yapılan tüzük değişiklikleri Oda Tüzüklerine yansıtıldı. Yine XXIII. Genel Kurul da kabul edilen «TMMOB Genel Kurul Yönetmeliği» 18 Odamızın Genel Kurullarında da benimsenerek TMMOB bünyesinde tek tip bir Genel Kurul Yönetmeliğinin uygulanması sağlandı.

2.3.11 ORTAK BELGE/KALİTE BELGELEME/EKSPERTİZ -BİLİRKİŞİLİK Ortak Mesleki Denetim Uygulaması (OMDU) konusunda mevcut aksaklıkları giderici genel bir politikanın oluşturulması ve uygulanması doğrultusundaki çalışmalar XXIII. Çalışma Döneminde de sürdürüldü. TMMOB XXIII. Genel Kurulu'nca alınan «MC dönemlerinde İmar ve İskan Bakanlığı'nca çıkarılmış bulunan OMDU uygulamasını önlemeye yönelik 79 Sayılı Genelgenin uygulamadan kaldırılması» için TM MOB Yönetim Kurulu'na görev verilmesi kararı doğrultusunda çalışmalar sürdürüldü. Yerel Yönetim Bakanlığı'nca yapılan ve bu konudaki olumsuz uygulamayı gidermeyi amaçlayan önerilerin olumlu bulunduğu, ilgili bakanlık yöneticilerince, bir çok kez açıklandı. Ancak,günümüze dek,söz konusu bakanlıkça herhangi bir somut girişimde bulunulmadı. Buna karşın, OMDU uygulamasını yapan Odaların örgüt birimleri TMMOB bünyesinde eşgüdümlü bir çalışmayı sürdürerek, belediyeler ve belediye birlikleri ile kurulan ilişkiler sonucunda, uygulama alanının genişlemesini sağladılar.

Geçen dönemlerde TMMOB'ye bağlı Odalar tarafından sürdürülen, ancak MC dönemlerinde Odalardan alınarak TSE'ye verilen Kalite Belgesi vb. işlemlerin yeniden TMMOB ve Odaları tarafından sürdürülmesi yolunda XXIII. Genel Kurulun TMMOB Yönetim Kurulu'na verdiği görevler doğrultusunda yapılan çalışmalar şöylece özetlenebilir:

— Devlet Planlama Teşkilatı ve BM - UNIDO tarafından ortaklaşa yürütülen Ulusal Kalite Kontrol Sistemi Projesi kapsamında çeşitli çalışmalar yapılarak; bu projenin amaç, içerik ve hedeflerine ilişkin TMMOB görüşlerini içeren bir rapor proje yürütücülerine iletildi.

— Kalite Belgeleme uygulamasının TMMOB eliyle sürdürülmesi amacıyla gerekli girişimlerde bulunması için. Devlet Planlama Teşkilatına başvuruldu. DPT'nin bu uygulamanın TMMOB tarafından nasıl yürütüleceğine ilişkin olarak bilgi istemesi üzerine, öngörülen uygulamanın gerekçe ve programı DPT'ye iletildi.

— DPT, bu girişimler üzerine, 1978 programının «Kamu Kesiminde Program Uygulama Düzeyi» bölümünün 8 numaralı önlemi ile 1979 programının «Toplumsal Amaçlı Yatırımlar» bölümünün 5. maddesin de belirtilen ve Kalite Belgesi vb. uygulamaların TSE eliyle değil. Mühendis Odalarınca verilmesini öngören program hükümlerinin uygulanmasına yönelik olarak çalışmalarda bulunacağını bildirdi.

— Geçmiş uygulamalardan farklı olarak, Kalite Belgesi uygulamasının tek, tek Odalar tarafından birbirinden bağıntısız biçimde değil,

TMMOB bünyesinde oluşturulacak ve Odaları da içerecek bir örgüt bünyesinde sürdürülmesini öngören TMMOB Kalite Belgeleme Yönetmeliği Taslağı oluşturuldu ve kesinleştirilmek üzere TMMOB Yönetim Kuruluna sunuldu.

Kalite Belgeleme ve kontrol konularını içeren bu çalışmalar TMMOB, Makine M.O. İnşaat M.O., Kimya M.O., Elektrik M.O. ve Orman M.O. temsilcilerinden oluşan komisyon tarafından gerçekleştirildi. Yukarıda sözü edilen yönetmeliğin kesinleşmesinden sonra, öngörülen uygulama başlatılacak ve bunun yaygınlaştırılması için ilgili bakanlıklar ve kuruluşlar nezdinde gerekli girişimlerde bulunulacaktır.

TMMOB'ye bağlı Odalarca farklı biçimlerde sürdürülen ekspertiz - bilirkişilik hizmeti uygulamalarının, tek tipte sürdürülmesi ve birden fazla Odayı ilgilendiren konularda merkezleşmenin sağlanmasına yönelik olarak hazırlanan TMMOB Ekspertiz - Bilirkişilik Yönetmeliği Odaların tartışmasına açıldı. Bu yönetmeliğin önümüzdeki dönemde sonuçlandırılarak, uygulamaya konulması öngörülmektedir.

2.3.12 KAMU KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLER

TMMOB, XXIII. dönemde, çeşitli kamu kuruluşları ile ilişkilerini sürdürdü. Geçtiğimiz dönemde, tüm usulsüz işlem ve genel kurulları, TMMOB'nin başvurusu üzerine, Danıştay'ca iptal edilen TSE'nin işgalci yöneticileri; yapılan yasal bir toplantıyla düşürüldüler. TMMOB ve Oda temsilcilerinin düzenli bir biçimde katıldığı bu genel kurulda, bir dizi çalışma grubuna da TMMOB temsilcileri seçildiler.

Dünya Enerji Konferansı Türk Milli Komitesinin çalışmalarına katıldı. Millî Prodüktivite Merkezi ve Türk Loydu Genel Kurullarına TM MOB temsilcileri katıldılar. Çeşitli bakanlıklarla ve kuruluşlarla ilişkiler kurularak gerek üye sorunları, gerekse uzmanlık alanlarındaki konulara ilişkin görüşler iletildi.

2.3.13 DIŞ İLİŞKİLER

XXIII. Çalışma Döneminde COPIEE bünyesindeki etkinliklere katılım, özellikle maddi olanaksızlıklar nedeniyle mümkün olmadı. Ancak, COPISEE 1979 yılı yönetim kurulu toplantısının Temmuz ayında Türkiye'de yapılması kararlaştırıldı. Söz konusu toplantı için gerekli hazırlıklar sürdürülüyor. COPISEE' nin 1979 - 1981 döneminde programladığı bilimsel etkinlikler, TMMOB'ye bağlı Odalara iletilerek. Odaların katılabilecekleri etkinlikleri TMMOB'ye bildirmeleri istendi.

2.3.14 HUKUK BÜROSU ÇALIŞMALARI

1.4.1978 ile 31.3.1979 tarihleri arasında TMMOB Hukuk Bürosu tarafından 25 dava açıldı. Bu davaların çoğu üyeler hakkındaki nakil, göreve son verme gibi işlemlerin iptali ve tazminat isteklerini içermektedir.

Ayrıca; TKİ ile HÜTE arasında imzalanan protokolün iptali ve Millet Meclisi Başkanının TBMM ek yapılarının projelendirilmesi için imzaladığı sözleşmenin iptali isteği ile iki dava açıldı.

Bu dönem içinde 95 dava sonuçlandı. Bu davaların 92 tanesi Danış-tayda, 3 tanesi Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesinde görüldü. Danıştay bu 92 davanın 84'ü için iptal kararı verdi. Bu 84 davadan 65 tanesi filli hizmet zammı ile ilgili davalara aittir. Danıştay tarafından reddedilen dava sayısı ise 8'dir. Toplu Basın Mahkemesinde görülen 3 davanın hepsi üyelerimiz lehine sonuçlandı.

2.3.15 SOSYAL YARDIM VE BAĞIŞ FONLARI

TMMOB Sosyal Yardım Fonunda dönem başında 2.314.— TL. vardı. Soda grevindeki üyelerimiz için 100.000.— TL.' lık bir katkıda bulunmak üzere, TMMOB Yönetim Kurulu tarafından, 21.11.1978 ve 9.1. 1979 günleri kararlar alınarak Odalara çağrıda bulunuldu. Ancak uzunca bir süre Odaların önemli bir kısmı bu kararların gereğini yerine getirmedi ve Fona yatırması gereken payları yatırmadı. Kararların alınmasından sonra; inşaat M.O. 18.000.—, Mimarlar O. 15.800.—, Kimya M.O. 10.780.—, Elektrik M.O. 10.000.—, Orman M.O. 3.750.—, Harita ve Kd, M.O. 1.500.—, Metalürji M.O. 600.—, Maden M.O. 566.— ve Fizik M.O. 250.— TL. yatırdılar. Toplam 63.446.— TL' yi bulan paranın 63.000.— TL.' sı Fon Yönetmeliği uyarınca, iki bölümde, 20.3. 1979 ve 14.4.1979 günleri 21 grevci üyemize iletildi. Fon' da şu anda 446.—TL. bulunmaktadır.

Geçen dönemde Birlik Haberlerini yeniden çıkarmak üzere açılan bağış fonu, bu dönemde de, etkin bir biçimde çalışmadı. Fonda bu dönem toplanan 7.476.— TL' den 6.500.— TL.' sı vergi ve sigorta borçları için kullanıldı. Fon' da şu anda 976.— TL. bulunmaktadır.

2.3.16 DİĞER KONULAR

Yüksek Onur Kurulu XXIII. Dönemde toplanmadı. İki yıllık devreyi kapsayan yeni dönem toplu iş sözleşmesi görüşmeleri sonuçlandırıldı. TMMOB XXIII. Genel Kurul kararları çoğaltılarak örgüt birimlerine iletildi.

Jeofizik Mühendislerinin Oda kurma istemleri değerlendirilerek XXIV. Genel Kurula sunulmasına karar verildi.

Odaların Birliğe olan borçlarını zamanında ve belirlenecek bir plan dahilinde ödemeleri konusunda yapılan çalışmalar bir sonuca ulaşmadı.

2.3.17 SONUÇ

Yukarıda XXIII. Dönem' de yapılabilen çalışmalar özetlenerek verilmiştir. Eldeki maddi olanakların ve kadroların zorlanması ile yapılabilen bu çalışmaların yeterli olmadığını, ancak yeterli düzeye ulaştırılması yolunda da bir kısım Odaların hiç bir çabaya girmediğini vurgulamak gerekir; Birlikte çalışma ilkelerinin uygulanmamasının yanı sıra; geçen dönem başında Birliğin Odalardan alacağı olan 1.692.054.— TL.' nin, bu dönem başında 2.508.245.— TL.' ye yükselmesi ve Birliğin geçen dönemde, kadrolarını da azaltarak, çalışmalarını sürdürmesi üzücüdür.

XXIV. Genel Kurulun bunları değerlendireceğine ve güçlü bir mücadele yolunda uygulamaya dönük kararlar alacağına inanıyoruz.

MALİ RAPOR

ve
DENETİM RAPORU

3.1

Mali Rapor

XXIII. dönem çalışmaları, geçen dönemdekilerden daha zor koşullar altında sürdürüldü. Yönetim Kurulumuz; görevlerini bu koşullar altında yerine getirmeğe çalışırken, mali sıkıntılarının çalışmaları engellememesi için çaba harcadı. Genel Sekreter seçmeyerek ve Yayın Sekreterinin ayrılması ile kadrolarında da indirim yaparak çalışan TMMOB, maddi olanakların giderek kötüleştiği bir dönem yaşadı. Bu dönemde:

1. 3.808.813.— TL. gelir bütçesi ve 1.692.054.77 TL.' lik geçen dönem alacakları toplamı olarak belirlenen 5.500.867.77 TL.' lik gelirler 2.833.383.56 TL. eksik gerçekleşti.

2. Giderler cetveli incelendiğinde görüleceği gibi, harcamalar düşük tutularak, sağlanan gelir - gider farkı; Birliğin önceki dönemlerden gelen vergi ve sigorta borçlarının ödenmesinde kullanıldı.

TMMOB'NİN 31.3.1979 GÜNÜ İTİBARI İLE BİLANÇOSU

KASA	22.185.04		
BANKA	381.26		
SABİT KIYMETLER	98.167.65.	M. ALACAKLILAR	795.887.—
M. BORÇLULAR	2.508.245.—	DEVREDEN GELİR	
	1.833.091.95		
	2.628.978.95		2.628.978.95

TMMOB XXIII. ÇALIŞMA DÖNEMİ (1.4.1978 - 31.3.1979) İÇİN
ÖNGÖRÜLEN VE GERÇEKLEŞEN GELİRLER - FARKLAR

GELİRLERİN İNCELENMESİ :

Öngörülen (TL.)	Gerçekleşen (TL.)	Fark (TL.)
1. Odalar hissesi	3.706.232.—	2.508.395.—(*) (—) 1.197.837.—
2. Odalarca yapılan olağanüstü yardım	1.—	— (—) 1.—
3. Yayın gelirleri	1.—	— (—) 1.—
4. Bağış ve yardımlar	1.—	400.— (+) 399.—
5. Çeşitli gelirler	102.578.—	158.689.21(+) 56.111.21

TOPLAM 3.808.813.— 2.667.484.21(—) 1.141.328.79

(*) Odaların geçen dönem borçlarına mahsuben ödedikleri paralar bu tutarın içindedir.

TMMOB XXIII. ÇALIŞMA DÖNEMİ (1.4.1978 - 31.3.1979) İÇİN
ÖNGÖRÜLEN VE GERÇEKLEŞEN GİDERLER - FARKLAR

Ödenek (TL.)	Gerçek gider (TL.)	Fark (TL.)
1. Personel giderleri	1.852.803.—	1.306.388.90(—) 546.414.10

2. Yönetim giderleri	93.002.—	67.157.65(—)	25.844.35
3. Yayın giderleri	1.332.002.—	(-) 1.322.002.-	
4. Genel giderler	456.001.—	450.026.80(-)	5.974.20
5. Kongre ve kur. gid.	50.001.—	40.780.75(-)	9.220.25
6. Demirbaş giderleri	25.000.—	(-) 25.000.-	
7. Diğer giderler	2.—	2.-	
8. Temsilcilik giderleri	1.—	(-) 1.-	
9. Ört. bina-bas. gideri	1.—	(-) 1.-	
TOPLAM	3.808.813.—	1.864.354.10(—)	1.944.458.9

3.2

denetim raporu

Kurulumuz 9 Nisan 1979 günü Hüseyin Tanrıöver, Süleyman Yılmaz ve Lütfü Akkan'ın katılması ile gerekli denetimini yapmıştır. İncelemelerimiz sonucu belirlenen sayısal değerler görüş ve önerilerimiz aşağıdadır.

I — GELİRLERİN İNCELENMESİ :

Gelirler	Öngörülen (TL.)	Gerçekleşen (TL.)	Gerçekleşme (%)
1 — Odalar hissesi	3.706.232.—	2.508.395,—	67.7
2 — Odalarca yapılan olağanüstü yrd.		1.— —.—	—.—
3 — Yayın gelirleri	1.—	—.—	—.—
4 — Bağış ve yardımlar		1.— 400.—	—.—
5 — Çeşitli gelirler	102.578.—	158.689.21154.7	
TOPLAM	3.808.813.—	2.667.484.21	70.—

Gelirlerin incelenmesinde öngörüldüğü gibi Odalar Hissesi bölümü yaklaşık 1 milyon 200 bin lira eksik gerçekleşmiştir. Buna karşılık çeşitli gelirler bölümü yaklaşık 50 bin lira fazla gerçekleşmiştir.

II — GİDERLERİN İNCELENMESİ :

Giderler	Ödenek (TL)	Gerçek gider (TL.)	Gerçekleşme (%)
1 — Personel giderleri		1.852.803.—	1.306.388.90 70.5
2 — Yönetim giderleri		3.002.—	67.157.65 72.2
3 — Yayın Giderleri	1.332.002.—	—.—	—.—
4 — Genel giderler	456.001.—	450.026.80	98.6
5 — Kongre ve Kur. gid.		50.001.—	40.780.75 81.5
6 — Demirbaş giderleri		25.000.—	—.— —.—
7 — Diğer giderler	2.—	—.—	—.—
8 — Temsilcilik gideri		1.—	—.— —.—
9 — Ört. Bina - Bas. gideri		1.—	—.— —.—
TOPLAM	3.808.813.—	1.864.354.10	48.9

Giderlerin incelenmesinde görüldüğü gibi Birlik Yayını çıkarılmadığından, Demirbaş eşya alınmadığından bu bölümlerde harcama yapılamamıştır. Geriye kalan diğer bölümlerde de harcamaların düşük tutulduğu gözlenmektedir. Gelir - Gider arasındaki fark Birliğin geçen dönemdeki,

sigorta ve vergi borçlarının ödenmesinde kullanılmıştır.

Birliğimizin 31.3.1979 gününe göre nakit durumu ise Bankada 381.26 TL., Kasada 22.185,04, toplam 22.566,30 TL. dir.

III — SONUÇ, GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİMİZ :

Gelir ve gider kayıtlarının düzenli tutulduğu harcamaların belge ve faturalara dayandığı ve gerektiği gibi saklandığı saptanmıştır.

Her geçen yıl Birliğin Odalardan alacağı artmaktadır, geçen yıl

1.692.054.77 TL. olan alacak bu yıl 2.508.245,— TL. ye ulaşmıştır.

Bu durumun Birlik ve Odaların işlevlerini giderek yerine getiremez hale düşüreceği açıktır.

Bilgilerinize sunarız.

Denetleme Kurulu

Hüseyin TANRIÖVER

Süleyman YILMAZ

Lütfü AKKAN

3.3

XXIV. dönem tahmini gelir ve gider bütçesi

TMMOB XXIV. DÖNEM TAHMİNİ GELİR BÜTÇESİ

1 — ODALAR HİSSESİ	4.380.480.—
2 — ODALARCA YAPILACAK OLAĞANÜSTÜ YARDIMLAR	1.—
3 — YAYIN GELİRLERİ	1.—
4 — BAĞIŞ VE YARDIMLAR	1.—
5 — ÇEŞİTLİ GELİRLER	230.011.—
TOPLAM	4.610.494.—

TMMOB XXIV. DÖNEM TAHMİNİ GİDER BÜTÇESİ

PERSONEL GİDERLERİ	2.294.603 —
A — ÜCRETLER	
1 Sözleşmeli personel giderleri	1.188.000.-
1.1 ücretler	702.000.-
1.2 Sosyal haklar	306.000.-
1.3 İkramiyeler	180.000.-
2 Kadrolu personel ücretleri	460.200.-
3 Geçici personel ücreti	1.-
4 ikramiyeler	76.200
5 Fazla çalışma ücretleri	30.000
6 Kasa tazminatı	9.000
7 Sigorta primi işveren hissesi	160.000
8 Geçici görev yollukları	75.000
9 Toplu sözleşme farkları	50.000
B — SOSYAL YARDIMLAR	
1 İzin yardımı	12.000,
2 Taşıt yardımı	144.000
3 Giyim yardımı	20.000,
4 Yakacak yardımı	12.000,

5 Çocuk yardımı	31.200,	
6 Öğrenim yardımı	17.000.	
Diğer sosyal yardımlar	10.000.	
C — TAZMİNATLAR		
1 İhbar tazminatları	1.-	
2 Kıdem tazminatları	1.-	
II YÖNETİM GİDERLERİ		98.002.—
1 Başkan, Başkan Yardımcısı ve sayman üye ödeneği	48.000.—	
2 Oturum ücretleri	30.001.—	
2.1 Yönetim	25.200.—	
2.2 Denetleme Kurulu	1.800.—	
2.3 Onur Kurulu	3.000.—	
2.4 Yardımcı Organlar	1.—	
3 Temsil ödeneği	20.000.—	
4 Tetkik ve danışmanlık giderleri	1.—	
III YAYIN GİDERLERİ		1.635.602.—
1 Telif ücretleri	1.—	
2 Basım ve kağıt giderleri	1.404.000.—	
3 Postalama giderleri	231.600.—	
4 Diğer yayın giderleri	1.—	
IV GENEL GİDERLER		511.501 —
1 Kırtasiye ve bas. Kâğ. gid.	95.000.—	
2 Kitap, gazete ve der. gid.	15.000.—	
3 Kira	240.000.—	
4 Damga pulu giderleri	1.000.—	
5 PTT giderleri	80.000.—	
6 Isıtma, ayd. ve su giderleri	10.000.—	
7 Vergi, resim ve harçlar	500.—	
8 Dava, icra, noter giderleri	5.000.—	
9 Tamir ve bakım giderleri	15.000.—	
10 Malzeme giderleri	10.000.—	
11 Sivil Savunma Fonu	1.—	
12 Diğer genel giderler	40.000.—	
V KONGRE GİDERLERİ		40.782.
1 Genel Kurul Giderleri	40.781.—	
2 Kongre, Kurultay Giderleri	1.—	
VI SABİT KIY. ve DEMİRBAŞ GİD.		30.000.-
VII SAİR GİDERLER		2.-
1 Sosyal bağış ve yardımlar	1.-	
2 Bilinmeyen giderler	1.-	
VIII TEMSİLCİLİK GİDERLERİ		1.—
IX ORTAK BİNA/BAS. GİDERLERİ		1.—

TOPLAM

4.610.494.—

TMMOB XXIV. DÖNEM TAHMİNİ GELİR BÜTÇESİ AÇIKLAMASI

1 ODALAR HİSSESİ

Üye başına ayda 1.— TL. ve Oda bütçelerinin beş milyona kadar olan kısmından % 6, beş milyondan fazla olan kısmından % 3 hesabı ile $926.532 + 3.453.948 = 4.380.480.—$ TL.

5 ÇEŞİTLİ GELİRLER

Kimlik kartı satışından elde edilecek olan gelirler ve diğer çeşitli gelirler olmak üzere toplam 230.011.— TL.

TMMOB XXIV. DÖNEM TAHMİNİ GİDER BÜTÇESİ AÇIKLAMASI

I PERSONEL GİDERLERİ

1.A.1 Sözleşmeli personel giderleri

1.1 Sözleşmeli personel ücretleri ekli kadro cetveline göre $58.500.— \times 12 = 702.000.—$ TL.

1.2 Sosyal haklar

Hukuk Danışmanı ve Muhasebeci dışında dört görevli için, ayda 2.500.— TL. hesabı ile $4 \times 2.500 \times 12 = 120.000.—$ TL.

Genel Sekreter için ayda 3.000.— TL. hesabı ile $3.000 \times 12 = 36.000.—$ TL.

Başkan için ayda 3.500.— TL. hesabı ile $3.500 \times 12 = 42.000.—$ TL. olmak üzere yol ve yemek parası;

Hukuk Danışmanı ve Muhasebeci dışında altı görevli için ayda 1.500.— TL. kira yardımı olarak toplam 108.000.— TL.

1.3 Hukuk Danışmanı ve muhasebeci dışında altı görevliye yıl sonunda ödenecek ikramiye olarak $6 \times 30.000 = 180.000.—$ TL.

1.9 Ocak 1979'dan Nisan 1979'a kadar olan üç aylık yeni dönem toplu sözleşme farkı olarak 50.000.— TL.

1.A.4 ikramiyeler

Kadrolu personele toplu sözleşme uyarınca yılda iki maaş tutarında olmak üzere toplam 76.200.— TL. öngörülmüştür.

1.B Sosyal Yardımlar

Toplu Sözleşme hükümlerine göre kadrolu personele; taşıt yardımı, çocuk yardımı, öğrenim yardımı, izin yardımı, giyim yardımı ve yakacak yardımı olmak üzere yılda toplam 246.200.— TL.

II YÖNETİM GİDERLERİ

1 Başkan, Başkan Yardımcısı ve Sayman Üye ödeneği :

Başkan için brüt 3.000.— TL., Başkan Yardımcısı ve Sayman Üye için ayda brüt 500.— TL. ödenek hesabı ile $4.000 \times 12 = 48.000.—$ TL.

2 Oturum ücretleri

2.1 Yönetim Kurulu için üç haftada bir toplantı ve her toplantıda ortalama 14 üye bulunması hesabı ile toplam 25.200. TL.

2.2 Denetleme Kurulu için $3 \times 4 \times 150 = 1.800.—$ TL.

2.3 Onur Kurulu için $5 \times 6 \times 100 = 3.000.—$ TL.

III YAYIN GİDERLERİ

2 Yılda 12 sayı üzerinden basım ve kâğıt giderleri olarak toplam $12 \times 117.000 = 1.404.000.—$ TL.

3 Postalama giderleri olarak toplam $12 \times 19.300 = 231.600.—$ TL.

IV DİĞER GİDERLER

Geçen dönem gerçekleşen fiili giderler ve artışlar üzerinden tahmin edilmiştir.

3.4

TMMOB 1979 yılı bütçe eleştirisi (denetleme kurulu görüşü)
Birliğimizin 1979 yılı gelir bütçesi geçen yıl öngörülen bütçeye göre 800.000.— TL. fazlası ile 4.610.434.— TL. olarak öngörülmüştür. 1978 yılı gelir bütçesinin gerçekleşme oranının % 70, gider bütçesinin gerçekleşme oranının % 49 dolaylarında olmasına karşın; 1979 yılı bütçesinin gerçekçi bir görüşle hazırlandığı kanısındayız. Diğer taraftan giderlerin düşük düzeyde tutulmasına özen gösterildiği gözlenmektedir.

SONUÇ :

1978 yılında Birliğimizi oluşturan Odaların toplam olarak öngörülen gelir bütçelerinin gerçekleşme oranları % 85 dolaylarında olup. Birlik Bütçesinin gerçekleşme oranı % 70 dir. Buna geçen dönem alacakları olup da tahsil edilemeyen miktar dahil değildir. Bu tutar eklendiğinde gerçekleşme % 48 dolaylarında kalmaktadır. Bu sonuç bazı Odaların Birlik paylarının ödenmesine gerekli özeni göstermedikleri izlenimini vermektedir.

Yeni dönemde, Birliğimizin ve Odalarımızın bu bütçeyi gerçekleştirme ve geçen dönem borçlarını belirlenecek bir ödeme planı çerçevesinde kapatma yolunda çaba harcamalarını öneririz. Saygılarımızla.

Denetleme Kurulu

Lütfü AKKAN

Hüseyin TANRIÖVER

Süleyman YILMAZ

50

EKLER

4.1

Akın Özdemir'in katline ilişkin açıklama

MÜHENDİSLER - MİMARLAR EMEKÇİ HALKIMIZ

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Şubesi Başkanı ve ADAKO Birlik Genel

Müdürü Ziraat Mühendisi AKIN ÖZDEMİR egemen sınıfların uşaklığını yapan faşist çeteler tarafından katledildi. Egemen sınıflar bir yandan tüm emekçi kitleleri yoğun bir ekonomik baskı altına almaya uğraşırken, bir yandan da baskı ve cinayetlerle onları susturmaya, sindirmeye çalışmaktadır.

Bugün IMF Dünya Bankası ve benzeri emperyalist kuruluşların dayatmak istedikleri ve emekçi halkımızı giderek daha da yoğun biçimde ekonomik baskı altına almayı amaçlayan istemler, emperyalizme bağımlı tekelci sermayenin istemleriyle çakışmaktadır. Bir yandan kitleler daha düşük ücret, daha kötü yaşam koşullarına razı edilmeye zorlanırken, öte yandan faşist cinayetler giderek yoğunlaştırılmakta ve bu cinayetlerin önlenemediği demogojisi yapılarak açık faşist yönetim çağrılan yapılmaktadır. Faşizmin temelinde emperyalizm ve yerli tekelci sermaye yatmaktadır.

Kaynağı artık çok iyi bilinen faşist cinayetler her gün bir ilericiyi, yurtseveri, devrimciyi hedef alırken, siyasal iktidar bu cinayet odaklarının üstüne gitmemekte, olayları «sağ - sol çatışması» olarak değerlendirmektedir. Faşist terör kitleleri sindirmeyi, baskı ve cinayetler karşısında etkisiz kalmalarını amaçlarken, siyasal iktidar örgütlenme özgürlüğünü ortadan kaldıracak an-ti - demokratik yasaları gündeme getirmek ve kitleleri daha da sindirmek istemektedir.

Oysa faşizmin yenilmesi, en geniş halk yığınlarının örgütlü mücadelesini gerektirir. Çünkü faşizm tüm demokratik hakların düşmanıdır; aydınlık düşüncenin, bilimsel doğruların düşmanıdır; emekçilerin, aydınların, tüm halkın düşmanıdır.

Bunun için faşist saldırı ve cinayetler tüm emekçi halkımıza, onun yanında yer alan aydınlara, öğretmenlere, öğrencilere, teknik elemanlara, bilim adamlarına yönelmektedir. Daha önce üyelerimiz, Hatice Alankuş, İlker Akman, Hasan Temizalp, Harun Karadeniz, Zeki Erginbay, Kenan Öztürk, Fevzi Azırcı, Erhan Bitlisli, İbrahim Özsoy, Ferit Uzun, Prof. Bedri Karafakioğlu ve Necdet Bulut'u aramızdan alan bu cinayetler, bugün de üyemiz Akın Özdemir' e yöneldi. Emekçi halkımıza yönelen tüm faşist cinayetler gibi, bunun da hesabı bir gün ama mutlaka bir gün sorulacaktır. Akın Özdemir'in alçakça katledilmesi, mücadelemizi bir adım bile geriletmeyecek, aksine daha da güçlendirecektir.

Faşist baskı ve cinayetlere karşı tepkimizi dile getirmek ve kararlılığımızı göstermek üzere, TMMOB üyeleri işyerlerinde, fabrikalarda ve tüm üretim birimlerinde 21/12/1978 Perşembe günü saat 10.30 dan 11.30'a kadar, Akın Özdemir ve faşistler tarafından katledilen tüm üyelerimiz ve emekçilerin anısına toplantılar düzenleyeceklerdir.

4.2

DİSK, TÖB-DER, TMMOB, TÜM-DER, TÜTED ve TÜS-DER' in sendikal hak ve özgürlükler konusunda verecekleri ortak mücadelede esas alınacak metin

SENDİKAL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER İÇİN İLERİ

1. ÜLKEMİZDE ÇALIŞANLARIN VE EGEMEN SINIFLARIN ÖRGÜTLÜLÜĞÜ

1.1. İŞÇİ SINIFININ ÖRGÜTLÜLÜĞÜ

Ülkemizde işçi sınıfının örgütlenmeye başlaması Osmanlı İmparatorluğu dönemine, 1840'lara uzanmaktadır. İşçi yardımlaşma Dernekleri biçiminde başlayan ilk örgütlenmeler arasında, 1871'de kurulan Amele Cemiyeti ve 1890'larda kurulan Osmanlı Amele Cemiyeti görülmektedir. İşçi sınıfının örgütlenmesinin başlamasıyla birlikte işçi hareketleri ve grevler de yayılmaya başlamıştır. 1908 yılının Ağustos ve Eylül aylarında yoğun grevler gerçekleştirilmiştir. Ancak, aynı yıl çıkarılan Tatil-i Eşgal kanunu ile iktidar tarafından grevler yasaklanmıştır.

Bu arada işçilerin sendikalarda örgütlenmeye yönelik çalışmaları sürdürülmüş. 1920 sonlarında İstanbul Uluslararası İşçi Birliği kurulmuştur. İzmir İktisat Kongresini izleyerek sendikal örgütlenme ve sendikal birliğin sağlanması çabaları daha artmıştır. İktisat Kongresi'nde işçileri temsil eden İstanbul Amele Birliği daha sonra Zonguldak ve Balya - Karaaydın Birlikleriyle birleşmiş, bu kuruluşun kapanmasından sonra da birden çok sendikal nitelikte örgütü içeren Amele Teali Cemiyeti kurulmuştur.

Ancak 1925'de çıkarılan Takrir-i Sükun Kanunu ile işçilerin örgütlenmesine büyük sınırlamalar getirilmiş ve 1929 ekonomik bunalımını izleyerek işçi sınıfı üzerindeki baskılar daha da arttırılmıştır. Bir dizi an-ti - demokratik yasa ve yasa değişiklikleri çerçevesinde; 1938'de çıkarılan Dernekler Yasasıyla sınıf örgütleri kurulması yasaklanmıştır. 1946'ya kadar süren bu dönem, işçi sınıfının sendikal örgütlenmesi ve mücadelesi açısından adeta ölü bir dönemdir. Ancak 1946'da sınıf esasına göre dernek kurma yasağının kaldırılması ve 1947'de Sendikalar Yasasının çıkarılmasıyla işçi sınıfının sendikal örgütlenmesi büyük bir hız kazanmıştır. İşkollarında sendikalar kurulurken, bir taraftan da ulusal düzeyde tek bir merkezi örgüt oluşturma düşüncesi yaygınlık kazanmaya başladı. Ve 1952 yılında TÜRK - İŞ kuruldu. Ancak, Amerikan sendikacılarının girişimlerinin ve etkilerinin sonucu Türk - İŞ sınıf uzlaşmacısı bir yol izlemeye başladı. 1961'de yeni Anayasanın kabul edilmesi ve 1963'de 274 ve 275 Sayılı Yasaların çıkarılmasını izleyerek işçi sınıfının örgütlenmesi ve mücadelesi daha da güç kazanmış ve 1967'de sınıf uzlaşmacısı görüşlerin karşısında DİSK kurulmuştur. 30.000 üye ile kurulan DİSK, sınıf ve kitle sendikacılığı doğrultusunda verdiği mücadeleyle kısa zamanda gelişmiş ve güçlenmiştir.

Ne var ki örgütlenmesini durmadan geliştiren işverenlerin karşısında, işçi sınıfının bugünkü sendikal örgütlülük düzeyinin yeterli olduğunu söylemek olanaklı değildir.

Ülkemizde sağlıklı istatistikler bulunmadığı için kesin sayılar bilinmiyorsa da, sendikalı işçi sayısının üst sınırını sigortalı sayısının oluşturduğu yaklaşımla, bu sayının 1977 sonlarında 2 milyon civarında olduğu söylenebilir (1). 1977 yılındaki toplam ücretli sayısı ise 6 milyon dolayındadır. Bu sayılar içinde toplu sözleşmeden yararlanan işçi sayısı ise 1 milyon civarındadır. (2) Yukarıdaki sayıların, açıkça gösterdiği gibi toplu sözleşmeden yararlanan işçi sayısı sigortalı işçi sayısının yarısını, toplam ücretli sayısının 1/6'sını sigortalı işçilerin sayısı ise ücretli çalışanların yaklaşık 1/3'ünü oluşturmaktadır.

1.2. SENDİKAL HAKLARA SAHİP OLMAYAN DİĞER ÇALIŞANLARIN ÖRGÜTLÜLÜĞÜ

Ülkemizde, işçi sınıfı dışında kalan diğer çalışanların örgütlenmelerinin geçmişine bakıldığında, çok gerilere giden bir örgütlenme çabası ve geleneğiyle karşılaşmak olanaksızdır. Bunun temelinde yatan etken, kamu kesiminde devlet memuru olarak çalışmanın yıllar boyu belirli bir güç ve saygınlığı simgelemesi ve bunun yanı sıra ekonomik olanaklar açısından da görece bir üstünlüğü sağlamasıdır. Diğer yandan, geleneksel «Devlet Baba» imajıyla, devlete karşı hak aranmasına gerek olmadığı anlayışı uzun süre kamu kesimi çalışanlarının öznel engelini oluşturmuştur. Ancak burada; diğer çalışanlardan farklı olarak öğretmenlerin örgütlenme geçmişlerinin 1908'lere uzandığı ve örgütlenme geleneğinin- yer, yer kesintiye uğramakla birlikte— sürdürüldüğü söylenmelidir.

Ülkede kapitalizmin gelişmesine bağlı olarak sınıflar arası çelişkilerin keskinleşmesi, devletin giderek daha büyük sayıda ücretli çalıştırması ve buna bağlı olarak üst düzeydeki bürokratların giderek emekçi konumuna gelen geniş kitlelerden ayrılması gibi etkenlerin sonucu olarak yakın sayılacak bir geçmişte, kamu kesimi sendikasız çalışanlarının da örgütlenmeye yöneldikleri görülmeye başlanmıştır. 1961 Anayasası'nın kabulüyle kamu kesiminde çalışanların sendika kurma hakkını elde etmesi (bu hak grev ve toplu sözleşme hakkından yoksun da olsa) örgütlenme açısından bir dönüm noktasıdır. 1971'e kadar uzanan dönemde; Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS), ilkökul Öğretmenleri Sendikası (İLKSEN), Teknik Elemanlar Sendikası (TEK-SEN) ve genel olarak memurların örgütlendiği TÜM-PERSEN, gözlenen başlıca örgütlenme odaklarıdır. Ancak bunlardan TÜM - PERSEN' i diğer örgütlerden ayırmak zorunludur. Bu örgütlenme ekonomik mücadelenin dar sınırları içinde hapis olmuş ve genelde verilen bağımsızlık, demokrasi mücadelesinden tümüyle kopuk bir memur sendikacılığı örneği sergilemiştir.

Bu dönemdeki sendikal örgütlenmenin gücüne ve etkinliğine bakıldığında ise; grev ve toplu sözleşme silahlarından yoksun güdük sendika hakkına bağlı olarak işçi sendikaları dışında, dağınık ve birbirinden kopuk olarak biçimlenen sendikal örgütlenmenin doğal olarak güçsüz ve sendikal mücadele anlamında başarısız olduğu görülmektedir. Diğer yanı sıra, uğruna belirli bir mücadele verilmeksizin kazanılmış bulunan bu hak 12 Mart' ı izleyerek yapılan Anayasal değişikliklerle kolayca geri alınmıştır.

1971 sonrası dönem, sendikal haklardan yoksun olan kamu çalışanlarının örgütlenmesi açısından son derece hareketli bir dönem olmuştur. 12 Mart döneminde kapatılan öğretmenlerin sendikası, TÖS, bu dönemde yerini, TÖB-DER' e, teknik elemanların sendikası TEKSEN de yerini TÜTED' e bırakmıştır. 12 Mart dönemine kadar bazı Odaların yönetiminde ilericilerin olmasına rağmen genel olarak gericilerin elinde olan TMMOB, çeşitli meslek Odalarındaki ilerici demokrat ve sosyalistlerin ortak çabasıyla ilerici bir yönetime kavuşmuş, aynı şekilde Barolar Birliği ve Tabipler Odası yönetimlerine de ilerici demokrat unsurlar gelmiştir. Böylece üyeliğin zorunlu olduğu meslek Odaları bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi içinde yer

almışlardır.

Yine 12 Mart döneminde kapatılan ve bünyesinde işyeri sendikalarını taşıyan TÖM - PERSEN, taşıdığı aynı yanlılığı sürdürerek bu sefer işyeri derneklerinin bir üst örgütü şeklinde TÖM - PERSON - KON' a dönüştü. Memur kesiminde ilk ciddi örgütlenme ise 1975 yılında kurulan ve büro emekçilerini örgütlemeyi amaçlayan TÖM - DER çatısı altında meydana geldi. Sağlık emekçileri ise 12 Mart sonrası TÖS - DER çatısı altında bir araya geldiler.

2. ÜLKEMİZDE ÇALIŞANLARIN DURUMU

Ülkemizde toplam nüfusun büyük bir bölümünü (% 28) oluşturan ücretliler, ülkede yaratılan gelirin yalnızca % 20'sini almaktadır. Buna karşılık tüm ailelerin ancak % 2'sini oluşturan büyük tüccar, sanayici ve serbest meslek sahiplerinin toplam gelirden aldıkları pay % 10'dan fazladır. Bu durum, işçi ve memurların ne denli bozuk bir gelir dağılımı ile karşı karşıya bulduklarını açık biçimde göstermektedir.

Bu bozuk gelir dağılımı içinde işçi ücretleri ve memur maaşlarının durumuna bakıldığında; yıllar itibariyle parasal ücretlerin artış göstermesine karşılık, gerçek alım gücünün sürekli olarak gerilediği görülmektedir. Yüksek enflasyon hızının alım gücünde meydana getirdiği azalma bir yana bırakıldığında, işçi ücretlerinin 1976 yılında, ancak 1968'deki reel düzeyinde bulunduğu hesaplanmaktadır. Buysa, işçilerin arada geçen süre içinde gelişen emek üretkenliğinden artan ulusal gelirden pay alamadıklarını, artan gereksinimlerini karşılayamadıklarını ortaya koymaktadır.

Aynı yaklaşım memur maaşları için getirildiğinde de, sınırlı katsayı yükseltmelerinin sağladığı maaş artışlarını enflasyonun tümüyle götürdüğü ve memurların alım gücünün sürekli gerilediği görülmektedir. Mevcut vergi sistemi ise; söz konusu yapının adaletsizliğini daha da arttırmaktadır. Örneğin gelir vergisinin 1977'de ücretliler tarafından ödenen bölümü % 65.8 dolayındadır. Ücretliler dışındaki kesimlerin geniş vergi kaçırma olanakları ve vergilendirilmeyen yüksek tarım kazançları göz önüne alındığında ve son derece yüksek dolaylı vergiler de hesaba katıldığında, vergi sisteminin yükünü bütünüyle ücretlilerin taşıdığı ortaya çıkmaktadır.

Ücretlilerin sosyal güvenlik olanaklarından yararlanma durumuna bakıldığında ise, öncelikle çalışanların büyük bir bölümünün C 1977'de yaklaşık olarak % 30) sosyal güvenlikten tümüyle yoksun bulunduğu dikkati çekmektedir. Bunun ötesinde, mevcut sosyal güvenlik kuruluşlarının yönetiminde işçilerin ve memurların söz sahibi olmaması nedeniyle, çalışanlardan yana bir işleyiş de söz konusu olmamaktadır.

Örneğin Emekli Sandığı, memur maaşlarından kesilen paraları, memurların sosyal güvenlik kapsamındaki konut, kreş vb. sorunlarının çözümü doğrultusunda kullanmak yerine büyük iş hanları ve oteller yapımında kullanmakta ve çeşitli şirketlerle ortaklığa girerek özel sektöre fon aktarmaktadır.

Emekli Sandığı kanalıyla oluşturulan fonların durumu ortada iken, MEYAK adıyla ikinci bir yardımlaşma kurumu oluşturulmak istenmiştir. Halen yasası çıkmamış MEYAK için memur maaşlarından 1971'den bu yana % 5 kesinti yapılmaktadır. MEYAK kesintileri de dolaylı yollardan özel sektöre ikinci bir fon kaynağı olarak aktarılmaktadır.

Çalışanların eğitim olanaklarından yararlanmalarına ilişkin olarak gözlenen durum da farklı değildir. Eşit olmayan eğitim olanakları, kısıtlı eğitim hakkı, eğitimin üretimden kopuk olması, eğitim teknolojisinin gerilik ve ilkelliği; kısaca eğitim sisteminin tümü karşısında emekçiler güç durumdadır.

3. ÇALIŞANLARIN ÜRETİM İÇİNDEKİ YERİ VE ROLÜ

Çalışanların üretim süreci içindeki yerleri, onların içinde buldukları üretim ilişkilerinin niteliğine bağlıdır. Kapitalist ülkelerde ve dışa bağımlı bir kapitalist yapının hakim olduğu ülkemizde de, kapitalizmin ilkeleri ve sömürüsü geçerlidir.

İŞÇİ SINIFI

Tüm değerleri yaratan, kapitalizmin gelişmesine paralel olarak sürekli büyüyen işçi sınıfı, üretim süreci içindeki yerinden dolayı toplumun öncü ve itici gücüdür.

Kapitalizmin tekelleşme dönemini sürdürdüğü, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin başta işçi sınıfı olmak üzere diğer sınıf ve tabakaların doğrudan etkilediği çağımızda, işçi sınıfının öncü güç olma niteliği tüm toplumların gelişmesine damgasını vurmaktadır. Kapitalizme karşı mücadelenin başını işçi sınıfı çekmektedir. Günümüzde kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadelesinin pratiği, işçi sınıfının bu tarihsel sorumluluğu gittikçe daha büyük ölçüde yüklediğini kanıtlamaktadır.

DİĞER ÇALIŞANLAR

Kapitalist toplumda doğrudan üretim süreci içinde yer almayan (artı - değer yaratmayan) toplumsal kesimler (katmanlar) vardır. Üretim araçlarının sahipliğinden yoksun olan ve işgüçlerini bir ücret karşılığı satan bu kesimler, maddî üretimle doğrudan doğruya bütünleşmemekle birlikte, emeğin üretim gücünün devamlılığını ve gelişmesini sağlamak ve üretimin oluşmasına yaptıkları katkı bakımından giderek önem kazanmaktadır.

Kapitalist üretimin ortay çıkmasıyla var olan ve gelişmesini sürdüren bu kesimleri ülkemizde eğitim emekçileri, sağlık emekçileri, teknik elemanlar ve Osmanlı döneminden bu yana var olan memurlar (Büro emekçileri) oluşturmaktadır.

Devletin çalışanları durumunda olan bu kesimler, bugün giderek yoksullaşma ve emeklerine yabancılaşma sürecine girmişler ve çıkarlarının işçi sınıfının çıkarlarıyla aynı olduğu bilincine varmaya başlamışlardır.

SENDİKAL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER MÜCADELESİ

Emperyalizm çağında, tekelci burjuvaziye karşı verilen mücadelede, işçi sınıfı ve diğer emekçi kesimlerin ortak bir ekonomik temeli vardır. Tekellerin sömürsünün; toplumun tüm emekçi kesimlerini etkileyen bir sömürü olması, tekelci kapitalizmin varlık nedenlerinden biri olması, tekelci kapitalizmin sömürsüne karşı tüm emekçi kesimlerin ortak mücadelesinin maddî temelini oluşturmaktadır.

Egemen güçlerin tek çatı altında işçi, emekçi sınıf ve kesimlere karşı örgütlenmeleri tüm emekçi kesimlerin ortak mücadelesini geliştirerek sürdürmelerini zorunlu kılmaktadır. Ülkemizde burjuvazi tek çatı altında, (Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği) bir araya gelerek kendi sınıfsal örgütlenmesini gerçekleştirmiş ve emperyalizm ve onun uluslararası örgütleriyle bağlantısını güçlendirmiştir.

Tekelci kapitalizmin geldiği bu aşamada ve bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sonucu toplumun eğitim emekçisi ve teknik eleman gibi mesleklere sahip olanlarından oluşan tabakalarıyla işçi sınıfı arasında bir yakınlaşma meydana gelmektedir. İşçi sınıfının ve işçi sınıfı dışında kalan bu tabakaların sayısı da süratle artmaktadır. Büyük bir kısmı kamu kesiminde çalışan ve sendikal haklardan yoksun olan bu emekçi tabakaların işçi sınıfının siyasî, ideolojik ve fiili önderliğinde verdikleri mücadele sonucu, sendikal haklarını elde edebilmekte bağımsızlık ve demokrasi için toplumun kurtuluşu olan sosyalizm için verilen mücadeleye daha etkin bir biçimde katılabilmektedirler.

4. DÜNYANIN DİĞER ÜLKELERİNDE ÇALIŞANLARIN SENDİKAL HAKLARI

Ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de kamu kesimi çalışanları (işçiler ve diğer çalışanlar) sendikal haklarına kavuşmak için zorlu mücadeleler vermişler ve kendi ülkelerinde sınıfı mücadelesinin ulaştığı boyut ve vardığı sonuçlara göre çeşitli düzeylerde haklar elde etmişlerdir.

Kamu kesimi çalışanlarının örgütlenme özgürlüğü 1948 yılında Uluslararası Çalışma Konferansında kabul edilen «Örgütlenme Hak ve Özgürlüğü Anlaşması» ile ilk kez uluslararası düzeyde tanındı. Bu anlaşma, «İşçiler ve çalışanlar, aralarında hiçbir türlü ayırım yapılmaksızın, önceden izin almaksızın kendi seçimleriyle örgütlere katılabilmeli ve örgüt kurabilmelidirler.» demektedir.

Sendikal hakların başta 1948 anlaşması olmak üzere daha birçok uluslararası anlaşmalarla da tanınmasına karşın, bu hakkın çeşitli ülkelerde farklı düzeyde uygulanması ve bazı ülkelerde de hiç kullanılmaması görülmektedir. Kamu kesimi çalışanlarının örgütlenme özgürlüğüne sahip olduğu ülkelerde sendikal hakların kısıtlanması konusunda şu üç farklı eğilim ortaya çıkmaktadır:

1 — Sendikal örgütlenme hakkını tanımak ama grev hakkını tanımamak veya sınırlamak.

2 — Kamu kesiminde çalışanların bazı kesimlerine örneğin,
· Silahlı kuvvetler mensupları

- iç güvenlik mensupları polis v.b)
- İtfaiye vb. gibi kuruluşlarda çalışanları,
- Devletin ya da devlet kuruluşlarının yönetim kademelerinde bulunanları, örgütlenme 'dışı bırakmak.

3 — Örgütlenme hakkının tanındığı hallerde bile, kamu kesiminde çalışanların «politik bağlantılarını ya da grev eylemlerini önlemek» için, dolaylı yada dolaysız yollarla özel kesim işçileriyle birlikte örgütlenmelerine kısıtlamalar getirmek, yalnızca kamu kesiminde çalışanları kapsayan örgütlenmeler de bile güçlü örgütlerin ortaya çıkmasını engelleyecek biçimde zorlamalar ve bölücülük yapmak.

Dünya ölçeğinde ortaya çıkan sendikal hakların kısıtlanması, sendikal mücadelenin saptırılıp, hedefinin bulanıklaştırılması çabaları Türkiye burjuvazisinin her dönemde yararlandığı ve uyguladığı taktikler olmaktadır.

Bugün Dünyada kamu kesiminde çalışanların, özellikle işçilerin dışında kalan emekçi kesimlerine, sendikal hakların tanınmadığı 8 ülke kalmıştır. Bunlar Ekvator, Etiyopya, Ürdün, Liberya, Nikaragua, Peru, İspanya ve TÜRKİYE' dir.

5. SENDİKAL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN GELİŞİMİ VE MEVCUT HUKUKİ DURUM

Ülkemizde sendikal hak ve özgürlüklerin tarihi gelişmesine bakıldığında 1946 yılına kadar süren yoğun bir baskı ve sınırlama döneminin yaşandığı görülmektedir. 1946'da İşçi Sigortaları Kurumu ve Çalışma Bakanlığının kurulması ve 1947'de Sendikalar Yasasının çıkarılmasıyla bu anlamda önemli sayılabilecek gelişmeler gerçekleşmiştir. Ancak 1947'de çıkarılan Sendikalar Yasası grevi ve toplu sözleşmeyi yasaklamaktadır.

27 Mayıs Anayasası sendikal hak ve özgürlükler açısından bir dönüm noktasıdır. Anayasanın 46. maddesiyle herhangi bir ayırım gözetilmeksizin sendika hakkı tanınmış ve toplu sözleşme ve grev hakları getirilmiştir. Ancak grev hakkının yalnızca işçilere tanınmış olması, kamu kesiminde çalışanların bir kısmının işçi sayılmaması ve bunların grev hakkına sahip olmaması gibi bir anlayışla yorumlanmıştır. Buna bağlı olarak da memur ve işçi kavramlarının birbirinin karşıtı olarak anlaşılması eğilimi güçlenmiş ve yasalara da egemen olmuştur.

1968'de çıkarılan 274 Sayılı Sendikalar Yasası, geleneksel fikri-bedeni çalışma ayırımı yerine hizmet akdiyle çalışan herkesin işçi sayılacağı yönünde bir hüküm getirmiştir. (Madde : 2) 275 sayılı Toplu-İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt yasası ile 931 ve 1475 sayılı İş Yasalarında da işçi tanımının yapılmasında hizmet akdi kavramı esas alınmış olduğu halde, dar anlamda bir işçi tanımına dayanılarak çalışanların giderek daha büyük bir bölümünün sendikal haklardan yoksun bırakılması yönündeki uygulama sürekli gelişmiştir.

Kamu kesiminde çalışanlarla ilgili olarak, özellikle 657 sayılı Devlet Memurları Yasasının çıkarılmasından sonra memur tanımının geniş tutulması ve işçi

kapsamının giderek daraltılması eğilimi güç kazanmıştır.

Öyle ki, artık işçi - memur ayırımı tümüyle rastlantısal bir niteliktedir. Art arda çıkarılan yasa ve kararnamelerle bu konu tümüyle çıkmaza girmiş, işçiyle memurun ayırt edilmesine yasal anlamda olanak kalmamıştır (3). Bu durumsa, Anayasanın eşitlik ilkesine de aykırı olarak, bir yandan aynı koşullar altında çalışan kişilere aynı hukuksal statülerin uygulanması sonucunu getirmekte; diğer yandan da çalışanların kendi yaşadıkları üzerinde söz sahibi olabilmelerini engellemek için bir araç olarak, kullanılmaktadır. Bu anlamdaki uygulamalar sendikal hak ve özgürlüklerin özünü zedeleyici bir niteliktedir.

12 Mart döneminde Anayasanın 46. maddesinde yapılan değişiklikle sendika hakkının yalnızca işçilere tanınır biçime getirilmesi, genelde sendikal hak ve özgürlükler, özelden kamu kesiminde çalışanların sendikal hakları açısından büyük bir gerilemedir. Memurların sendikal hakları her ne kadar 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Yasasının dar çerçevesinde, toplu sözleşme ve grev haklarından, ayrıca toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme ya da yurt dışındaki sendikalarla ilişki kurma gibi hak ve özgürlüklerden yoksun, göstermelik bir nitelikte ise de, yapılan değişiklik tümüyle Anayasanın ruhuna ve sosyal hukuk devleti ilkelerine terstir.

Bu ve benzeri çabalarla sendikal haklardan yararlananların kapsamının giderek daraltılmasının yanı sıra gözlenen diğer bir olgu, sendikal hakların kullanılmasına da çeşitli sınırlamaların getirilmiş bulunmasıdır. Grev hakkının kullanılmasının uzun süren bürokratik formalitelere bağlı bulunması ve bu hakkın tümüyle ekonomik sınırlar arasına hapsedilerek, genel grevle dayanışma grevinin yasaklanması bu sınırlamaların en belirgin örneklerindedir. Sendika seçme özgürlüğünün temelini oluşturan referanduma yer verilmemesi; yetki tespitinde uzlaşmacı sendikalara çeşitli sahtekarlıklar için olanak tanıyan formalitelerin mevcut olması, İş Yasasının iş güvencesini yok eden 13 ve 17. maddeleri de bu kapsamdadır. Gerçekte, sendikal hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi, yeni kazanımların elde edilmesi söz konusu olduğunda; halen bu haklara sahip olanlar için mevcut bulunan sınırlamaların ortadan kaldırılmasıyla, sendikal hakka sahip olmayanların bu hakka kavuşması doğrultusundaki mücadelenin birbirinden ayrılamayacağı açıktır. Bunların ikisi de aynı öze; sendikal hak ve özgürlüklerin özüne ilişkindir. Çalışanların önemli bir kesiminin sendikal haklarının tanınmaması, bu haklara sahip olanlardan bazılarının statü değişiklikleriyle sendikal haklarını yitirmeleri için de açık kapı oluştururken, mevcut sendikal hakların kullanılmasına ilişkin an-ti - demokratik sınırlama ve uygulamalar da gelecekte bu haklara kavuşacak kitleler için bir tehdit oluşturmaktadır. Bu anlamda, halen sendikal haklara sahip olsun, olmasın, tüm çalışanlar sendikal hak ve özgürlükler için verilen mücadelenin geliştirilmesi ve yükseltilmesini ortak hedef olarak görmektedirler.

6. ÖNERİLER

Sendikal hak ve özgürlüklere ilişkin ortak önerilerin başlıca iki grup içinde toplanması olanaklıdır. Konunun birbirini tamamlayan iki boyutu olarak bunlardan biri, halen sendikal haklara sahip olmayanların bu haklarına

kavuşması, diğeri de sendikal haklara sahip olanların bu haklarını kullanmalarına ilişkin sınırlamaların ve an-ti - demokratik uygulamaların ortadan kaldırılmasıdır.

6.1. SENDİKAL HAKLARA SAHİP OLMAYANLAR BU HAKKA KAVUŞTURULMALIDIR.

Vereceğimiz örgütlü mücadele ile sendikal haklarımızı mutlaka alacağımıza inanan bizler, bir yandan uzun vadeli çalışmalarımızı sürdürürken, diğeri yandan da kısa vadede her türlü yasal olanaklarımızı kullanacağız.

Bugün, kamu kesiminde Devlet Memuru statüsünde çalışmakta olan yüz binlerce emekçinin Anayasal bir değişikliğe gerek olmaksızın işçi statüsüne geçirilmeleri yoluyla sendikal haklara kavuşmaları olanaklıdır ve bu sağlanmalıdır.

Anayasanın 117. maddesine göre kimlerin «devlet memuru» olduğunun kıstası genel idare esaslarına göre hizmet ifası olarak belirlenmiştir. Bundan anlaşılması gereken, kamu gücünün kullanılması ve bu yetkinin, İcra-i kararlar almak ve kararları uygulamaya koymak niteliğini taşımasıdır. Dolayısıyla, kamu kesiminde çalışanlardan bu konumda olmayanların bir yasa çıkarılarak işçi statüsüne geçirilmesi Anayasaya aykırı olmayacaktır. Anayasada bulunmadığı halde, bu tür bir hakkın tanınması, tersine demokratik ve sosyal bir Anayasa rejiminin gereklerine uygun düşen bir sonuçtur ve bu hak, 1971 değişikliğine rağmen, Anayasamızın bünyesinde zaten hala mevcut bulunmaktadır (4).

Salt zaten mevcut bir Anayasal hakkı somutlaştırıp güncelleştirme açısından zorunlu görünen böyle bir yasal düzenlemenin sağlanması demokratik olmanın ve emekten yana olmanın asgarî zorunluluklarından biri olarak gündemdedir. Bu doğrultuda son ILO toplantısında kabul edilen ve sendikasız kamu çalışanlarına sendikal hakların tanınmasını öngören karar metnine uyulmalıdır.

6.2. MEVCUT SENDİKAL HAKLARIN KULLANILMASINA İLİŞKİN ANTI – DEMOKRATİK SINIRLAMALAR KALDIRILMALIDIR.

Türkiye işçi sınıfının Sendikal Hak ve Özgürlükler için verdiği mücadelelerin sonucu, yasalarda birtakım kazanımlar yer almıştır. Ancak, bu kazanımların geliştirilmesi ve yeni kazanımlar için mücadele devam etmektedir.

- Anayasa da lokavt olmadığı halde, 275 sayılı yasa ile işverenlere bu hak verilmiştir. Lokavt sosyal suçtur. Yasalardan çıkarılmalıdır.
- Grev ekonomik sınırların arasına hapsedilmiş; genel grev, dayanışma grevi yasaklanmıştır. Genel grev ve dayanışma grevi yasalarda yer almalıdır.
- Grev hakkını kullanmak, uzun süren bürokratik formalitelere bağlanmıştır; grev, hakkım kullanmayı uzatan tüm formaliteler yasalardan çıkarılmalıdır.
- Yetki tespitinde, uzlaşmacı sendikalara çeşitli sahtekârlıkları için olanak tanıyacak formaliteler konmuştur. Sendika seçme özgürlüğünün temelini oluşturacak Referanduma yer verilmemiştir; Referandum en kısa zamanda yasallaşmalıdır.
- İş yasasında, iş güvencesini yok eden 13. ve 17. maddelere yer verilmiştir; İş

Yasası mutlaka demokratikleştirilmelidir.

· İşçinin, üyesi bulunduğu sendikadan ayrılması, noterden istifa etme şartına bağlanarak, sendika seçme özgürlüğü engellenmeye çalışılmıştır. Noterden istifa şartı yasadaki çıkartılmalı, işçi dilekçeyle üyesi olduğu sendikadan ayrılabilir.

· Tarım İş Yasası çıkarılmalıdır.

· Asgari ücret her yıl yeniden saptanmalı, yalnız ücretlilere uygulanan özel indirim asgari ücret düzeyine çıkarılmalıdır.

Sendikal hakların özgürce kullanılmasını engelleyen bu an-ti - demokratik sınırlamalar tümüyle kaldırılmalıdır.

SONUÇ

Emperyalizme bağımlı Türkiye egemen sınıflarının, çalışanların bir bölümüne tanımadığı sendikal haklar için mücadele başarıya ulaşacaktır. Çalışanların ve onların kitle örgütlerinin verdiği ve vereceği mücadele, «TOPLU SÖZLEŞMELİ VE GREVLİ SENDİKAL HAKLAR»ın tüm çalışanlara tanınması, sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımını kısıtlamaya yönelik her türlü an-ti -demokratik uygulamanın son bulması, yeni hak ve mevziler elde edilmesine yönelik olacaktır. Örgütlerimiz, kitlelerimizden aldığı somut destek ve güçle bu doğrultuda mücadeleyi kararlı bir biçimde sürdürecektir ve her türlü demokratik mücadele biçimini gündeme getirecektir. Ortak mücadelemiz, çalışanların uluslararası örgütlerine, platformlarına da ulaştırılacak ve dayanışma sağlanacaktır.

Kitlelerin ekonomik demokratik hakları için yıllardır bağımsızlık demokrasi mücadelesine bağlı bir biçimde mücadele veren örgütlerimiz, «SENDİKAL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER İÇİN İLERİ» şiarını bağımsızlık - demokrasi - sosyalizm mücadelesine tabi bir biçimde tüm Türkiye'de yankılandırmaya kararlıdır.

(1) 1978 DPT programına göre (s. 281) 1977 yılında toplam sigortalı sayısı 2.2

milyon, DİE Aylık İstatistik Bülteni (1978, I - V)'ne göre sigortalı sayısı, 1978 Ocak ayı itibarıyla 1.934.642'dir. Yukarıdaki verilerden de anlaşılacağı gibi, devletin farklı kurumlarında yapılan araştırmaların vardığı sonuçlar birbirini tutmamaktadır.

(2) DPT programı 1978 (s. 281).

(3) Bkz. Tunçomağ, Türk İş Hukuku, s. 117; Serozan, Memurların Sendikal Örgütlenme Hakkı, Yargı no : 24, 1978, s. 9 ve Işıklı, Kamu Kesiminde Çalışanların Sendikal Hakları, Ankara, 1976, s. 51 - 52.

(4) Bkz. Serozan, «Memurların Sendikal Örgütlenme Hakkı» Yargı, no. 24, 1978, s. 11 ve Tanör, «Bugün Memurların Örgütlenme Hakkı Ne Durumdadır», Yargı, s. 23, 1978, s. 7.

4.3

1979 bütçesi görüşülürken sendikasız kamu görevlilerinin ücretleri

sorunu üzerine görüşler Aralık, 1978

KAMU ÇALIŞANLARI VE ÜCRETLER SORUNU

Mühendisler ve mimarlar olarak bir parçasını oluşturduğumuz, sendikasız kamu çalışanlarının sayısı 1 milyonu aşkındır. Aileleriyle birlikte değerlendirildiğinde, nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan bu kesimin ücretleri temel hukuki çerçeve olan 657 sayılı Yasa ve ilgili yönetmeliklerce belirlenmektedir. Memurların ücretlerini belirleyen katsayı düzeni, bugüne değin, memurların lehine değil, kesinlikle aleyhine işlemiştir. Bu mekanizma, sendikasız kamu çalışanlarına; ücretlerinin belirlenmesinde söz hakkı tanımamaktadır. Bugün, memurlar, iş ve çalışma koşullarının düzeltilmesi, daha iyi ücretler elde edilebilmesi mücadelesinde etkin bir silah olan «Toplu Sözleşmeli, Grevli Sendikal Haklar» için kararlı bir biçimde mücadele etmektedirler. Sendikasız kamu çalışanları sendikal haklar için mücadele ederken, geçmiş siyasal iktidarların «İşçi - Memur Ayrımı» uygulamasıyla, sendikal haklara sahip olanların elinden bu hakkı alıp, onları memur sayarak, memur kapsamını genişletmeye çalışmaları, TMMOB olarak karşı çıktığımız olumsuz bir gelişmedir.

70.000'i aşkın mühendis ve mimarın yasal ve yetkili temsilcisi olan TMMOB, sendikal hakların elde edilmesi sürecinde, mevcut yasal çerçeveden (657 sayılı Yasa ve diğer ilgili mevzuat) kaynaklanan sorunların çözümü doğrultusunda çalışmayı da görev bilmektedir.

657 sayılı Yasaya göre katsayının belirlenmesine ilişkin olarak göz önünde tutulması gereken üç kriter : a) Ülkenin ekonomik gelişmesi b) Genel geçim koşulları c) Devletin maddi olanakları olup, bu kriterlerden yalnızca «Devletin maddi olanakları» kriteri dikkate alınmış ve her defasında katsayı olması gerekenin altında saptanmıştır. Devlet Planlama Teşkilatının bu üç ölçüte göre bulduğu ancak uygulanmayan katsayılar, bu savın kanıtlarıdır. DPT'ye göre katsayı 1973'te 10, 1974'te 12, 1975'te 14, 1976'da 17 olarak saptanmalıydı. Oysa, katsayı 1975'te 9, 1977'de ise 12, 1978'de 14'dir. Maliye Bakanı 1979 için katsayının arttırılmayacağını söylemektedir. Katsayı üç arttırılarak 17 olarak belirlenmekle, ancak 1976' da olması gereken düzeye ulaşabilecektir. Öte yandan, gösterge tablosunun küçük dereceli memurların aleyhine olan yapısı nedeniyle, katsayı artışları, memurların çoğunluğunu oluşturan küçük dereceli memurlara değil, az sayıda yüksek dereceli memurlara yaramaktadır.

Katsayının sürekli olarak düşük tutulmasının yanı sıra, 657 sayılı Yasada yar alan sosyal hakların bir çoğunun kullanımı, gerekli yönetmelikler çıkarılmayarak, siyasal iktidarlarca fiilen önlenmiştir. Örneğin, Mahrumiyet Yeri Ödeneği ve Yakacak Yardımı uygulamaları yedi yıl önlendikten sonra 1977 yılı içinde yürürlüğe konmuştur. Yiyecek Yardımı ise gerekli yönetmelik halâ çıkarılmadığından uygulanmamaktadır. Bu sosyal hakların uygulanmasında, Bütçe Yasalarında saptanan tutarlar esas alınmaktadır.

Kadro sorunu da memurların önemli bir sorunudur.- Yüz binlerce memur kadrosuzluk nedeniyle terfi edememekte, aldığı yan ilerlemeler (kademe ilerlemeleri), bir üst derecenin göstergesinden az olduğu için maddi kayıplara

uğramaktadır.

1968'den bu yana artmamış olan ve son derece yetersiz düzeyde olan Asgari Geçim indirimini konuyla, üzerinde durulması gereken diğer bir konudur. Asgari Geçim, indiriminin yükseltilmesi ayrı bir yasa tasarısı gerektirmekte olup, Bütçe Yasasıyla doğrudan bir ilişkisi yoktur. Bu nedenle bu raporda, «Asgari Geçim indiriminin Özel indirim biçimine dönüştürülerek yalnızca ücretlilere uygulanması ve Asgari Ücrete eşit kılınması» temel önerisiyle, konu vurgulanmıştır.

Yan Ödemeler, MEYAK ve TMMOB üye aidatlarının Bütçeden ödenmesi konuları da Raporda yer almaktadır.

SOSYAL HAKLAR : MEVCUT UYGULAMA — GÖRÜŞLERİMİZ

1978 Bütçesine Göre Uygulama	1979 Bütçesinde Nasıl Olmalıdır
1. DOĞUM YARDIMI: 300 TL.	5000 TL.
2. YAKACAK YARDIMI 1.—3. dereceler için net 750 TL/ay 4.—15. dereceler için net 1000 TL/ay	1.—3. Dereceler için net 1500 TL/ay 4.—15. Dereceler için net 2000 TL/ay
3. AİLE YARDIMI I Kasım 1978'den itibaren çalışmayan eş için 500 TL/ay	Çalışmayan eş için net 1500 TL/ay
Okul öncesi çocuklar için 50 TL/ay	Okul öncesi çocuklar için 250 TL/ay
İlk öğrenimdeki çocuklar için 100 TL/ay	İlk öğrenimdeki çocuklar için 250 TL/ay
Orta öğrenimdeki çocuklar için 200 TL/ay	Orta öğrenimdeki çocuklar için 1000 TL/ay
Yüksek öğrenimdeki çocuklar için 400 TL/ay	Yüksek öğrenimdeki çocuklar için 2000 TL/ay
4. YİYECEK YARDIMI	
TSK'de görevli devlet Memurları ile ordu Hastabakıcı,hemşire Ve ebelerine 75 TL/ay	Uygulama tüm memurları kapsmalı,yiyecek yardımı net 1500 TL/ay olmalıdır.
5. KONUT YARDIMI :	Bütçede hüküm yok

*Lüks konut yapımından vazgeçilerek tüm çalışanlara devletçe konut yaptırılmalı, düşük kiralarla çalışanlara kiralanacak olan bu konutların yapımı için Bütçeye gerekli ödenek konulmalıdır.

6. MAHRUMİYET YERİ Mevcut uygulama 1. Bkz.*
ÖDENEĞİ bölge denilen illerde
500 TL/ay 2. Bölge
denilen illerde 300 TL/aydır

*Uygulama kapsamı genişletilmeli,ödenekler net ve vergisiz 3000 TL/ay olarak ödenmeli,belediye sınırları dışında şantiye işletme, maden vb. tesislerde çalışan memurlara tesisin yerinin mahrumiyet yeri olup olmadığına bakılmaksızın, mahrumiyet yeri ödeneği ödenmelidir.

1978 BÜTÇESİNE
GÖRE UYGULAMA

1979 BÜTÇESİNDE
NASIL OLMALIDIR.

7. FAZLA MESAI ÜCRETLERİ Saat başına ödenen Bkz. *
en az 10 TL/ay, en çok
30 TL/ay

*Anayasa aykırılığı belirlenmiş olan fazla mesailerin maktu olarak saptanması yöntemi terk edilmeli, fazla mesai ücretleri, sigortalılardan olduğu gibi memurun maaşının aylık çalışma saatine bölünmesi ile bulunan rakama, hafta-içi günlerde % 100 resmi tatil günlerinde % 200 zam eklenerek bulunmalıdır. Bütçede ilgili madde bu doğrultuda düzenlenmeli bu konuya ilişkin yönetmelikte gerekli değişiklikler yapılmalıdır.

8. GİYECEK YARDIMI Giyecek yardımını düzenleyen
7/5314 ve 7/10845 sayılı Bakanlar
Kurulu kararlarıyla kesinleşen
Yönetmelikler kurumlarca farklı bir
Biçimde uygulanmaktadır.
1978 bütçesinde konuya ilişkin somut
bir hüküm yoktur.

*Konuya ilişkin yönetmelikte, uygulamada çıkan aksaklıkları giderici doğrultuda değişiklik yapılmalı, uygulamanın kapsamı genişletilmeli, gerekli ödenek bütçe de yer almalı ödemeler nakit olmalıdır.

9. HARCIRAHLAR Bütçe yasalarında memurların derecelerine göre
saptanan harcırahlar, 1978 bütçesinde

1. Der. Mem. 150 TL/gün
2.3. » » 135 TL/gün
4. » » 120 TL/gün
5.6. » » 100 TL/gün

7. derece ve daha aşağıdaki derecedeki memurlara 80 TL/gün olarak belirlenmiştir. 1976 bütçesinde benzer hükmü, CHP grubunun başvurusu üzerine, Anayasa mahkemesince, harcırah yasasına aykırı bulunarak iptal edilmiştir.

*Bütçede ilgili hüküm harcırarh yarasına uygun olmalı,önümüzdeki dönemde de 1954 yılında çıkarılmış bulunan Harcırarh Yarasının günün koşullarına uygun hale getirecek yasal düzenleme yapılmalı, harcırarhlar tüm devlet memurlarına eğit olarak ödenmelidir. Günün koşullarında barınma iaşe gereksiniminin karşılanabilmesi için harcırarhlar 300 TL/gün olarak saptanmalıdır.

YAN ÖDEMELER :

Bugün yan ödeme uygulaması çalışanlar arasında ayrılıklar yaratan, keyfi biçimde ve adeta «ulufe» olarak dağıtılan bir niteliktedir. Kararnamelerde yer alan belirsiz ifadeler, uygulamada idarenin siyasal tercihlerine olanak tanımakta, nesnel uygulama kriterlerinin olmayışı nedeniyle, sübjektif uygulamalar söz konusu olabilmektedir. Yan Ödeme Uygulamasına TMMOB ve diğer çalışan kesimlerin demokratik örgütleri tarafından yöneltilen eleştiriler ise, bugüne değin dikkate alınmamıştır. 1979 Bütçesinde Ödemelere ilişkin çerçeve çizilirken, 1979 Yılı Yan Ödeme Kararnamesinin aşağıda belirtilen noktaları kapsaması öngörölmelidir.

1. Yan Ödeme tutarları % 100 arttırılmalıdır. Yan ödeme katsayısı ile maaş katsayısı arasında bir ilişki kurulmalıdır.
2. Uygulamada «GÖREV UNVANI» kriteri yerine «EŞİT İŞE EŞİT ÜCRET» ilkesi benimsenmelidir.
3. Yan Ödemeler tazminat olarak değerlendirilerek,düşük oranda vergilendirilmelidir.
4. Kararnamede «ödenebilir, verilebilir vb.» belirsiz ifadeler yer almamalıdır.
5. Hastalık izinlerinin tümünde ve yurtdışı eğitimlerde de yan ödeme verilmelidir.
6. Yan Ödemelerde esas alınan hizmet sürelerinin belirlenmesinde, askerlikte geçen hizmet süreleri de hesaba katılmalıdır.
7. Büyük Proje Zammı,projede çalışanların % 10'una değil,tümüne ödenmelidir.

MEYAK ÜZERİNE :

1970'den bu yana kamu kesiminde çalışan memurların büyük bir bölümünün maaşlarından % 5 MEYAK kesintisi yapılmaktadır. Yasal olmayan bu kesintilerin toplamı milyarlara ulaşmış olup, bu fon Maliye Bakanlığınca, kamu iktisadi kuruluşlarının ve dolayısıyla tekelci sermayenin finansmanında kullanılmaktadır. Yedi yıldır kuruluş yarası çıkarılmayan MEYAK' ın, memurların konut, kredi vb. sorunlarının çözümü doğrultusunda çalışacağı öne sürölmektedir. Oysa bu amaçların gerçekleşmesi için yeni bir kuruma gerek yoktur. Emekli Sandığının bugün olduğu gibi turistik otel – iş hanı işletmeciliğini bir kenara bırakıp, çalışanların sorunlarının çözümü

doğrultusunda çalışması halinde, MEYAK' ın yerine getireceği iddia edilen işlevler, Emekli Sandığına gerçekleştirilebilecektir. Bu açıdan, TMMOB olarak yıllardır savunduğumuz talebimizi bir kez daha vurgulayarak «MEYAK'A HAYIR» diyor ve bugüne değin yapılan kesintilerin faiziyle birlikte iadesini talep ediyoruz.

TMMOB ÜYE ÖDENTİLERİNİN BÜTÇEDEN KARŞILANMASI :

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, Anayasanın 122. maddesinde öngörülen kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşlarından biridir ve kuruluşu 6235 sayılı Yasa ile düzenlenmiştir. Anayasamızın, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını «İdare» içinde ve o başlık altında düzenlemiştir. Bu kuruluşlara ilişkin Anayasa maddesinin gerekçesi incelendiğinde, Birliğimizin bir kamu tüzel kişisi olduğu ve yaptığı işin kamu görevi bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu yasal düzenlemeye göre, TMMOB, belediyeler ve il özel idareleri gibi yerinden yönetim esasları dikkate alınarak örgütlenecektir.

6235 sayılı Yasanın 33. maddesine göre, Türkiye'de mühendislik ve mimarlık meslekleri mensupları, mesleklerini icra edebilmek için uzmanlıklarına uygun bir Odaya kaydolmak zorundadırlar. Aynı yasanın 38. maddesi ise, Odaya kaydolmayan mühendis ve mimarlar Türkiye'de mesleki faaliyetten yasaklanacaklardır.

TMMOB'ye bağlı Odalara kaydolan mühendis ve mimarlar, Odalarına belirli bir miktarda ödenti yapmak zorundadırlar. Bu üyelerin bir bölümü, kamu görevlerinde çalışmaktadırlar. Kamu kesiminde çalışan mühendis ve mimarlar, kamuya iş ve hizmet üretmekte, mesleklerini kamu için uygulamaktadırlar. Bu nedenle kamu görevi yapan üyelerimizin Odalarına ödemek zorunda oldukları ödentilerin ilgili kuruluşun bütçesinden karşılanması hakkaniyete uygun olacaktır. Çünkü diğer birçok kamu görevlisi, bir meslek kuruluşuna kayıt zorunda olmadığı için, aldığı aylık veya ücretten böyle bir ödeme yapmamaktadır. Ödentilerin kurumca karşılanması halinde bu eşitsizlik giderilmiş olacaktır.

Öte yandan kamu kesiminde çalışan ve baroya kaydolmak zorunda olan avukatların baro ödentileri, kurumlarınca ödenmektedir. Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olmak bakımından barolar ile Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği arasında hiçbir ayırım yoktur. Avukatlar için bütçeye konulan «Tarifeye bağlı ödemeler»in, aynı durumda olan mühendis ve mimarlar için de konulması, bu yönden de eşitlik sağlayacak ve ayrıcalıkları giderecektir.

Esasen bütçeye fazla bir külfet yüklemeyecek olan bu önerinin kabulü, Birliğimizin yaptığı «kamu görevi» anlayışına da uygun düşecektir.

SONUÇ :

Hayat pahalılığının yılda % 50'yi aşan, % 100'e yaklaşan oranlarda arttığı ülkemizde, memurların ücretlerinin son derece yetersiz olduğu açıktır. TMMOB olarak, soruna mevcut katsayı düzeni içinde çözüm bulunamayacağına ve çözüm yolunun tüm sendikasız kamu çalışanlarına «toplu sözleşmeli grevli sendikal hakların» tanınmasından geçtiğini vurguluyoruz.

Bizler, mühendisler, mimarlar ve onların örgütü olarak bu hakkı elde etme mücadelemizi sürdürürken, bu aşamada, mevcut koşulları değerlendiriyor ve çalışanların asgari gelirinin ayda net 10.000 TL. olması gerektiğinin altını çizmekte yarar görüyoruz. Bu açıdan değerlendirildiğinde; yasalarda yer aldığı halde uygulanamayan veya yetersiz düzeyde Uygulanan sosyal hakların önerdiğimiz biçimde uygulanmasının, memurlara yeterli sayıda kadronun bütçede yer almasının, asgari geçim indiriminin asgari ücret düzeyine çıkarılmasının ve katsayının tüm bu uygulamalarla, birlikte ele alınarak en az memur maaşının net 10.000 TL. düzeyine getirecek düzeyde saptanmasının zorunlu olduğunu belirtiriz.

4.4

MEYAK Konusundaki TMMOB Görüşü

MEYAK NEDİR ?

Bilindiği gibi 31.7.1970 tarihinde Devlet Memurları Kanununun 1327 sayılı kanunla değiştirilen 190. maddesinde «Devlet memurlarının ek sosyal sigorta, konut, dinlenme kampları ve diğer ihtiyaçlarını karşılamakta yardımcı olmak, tasarruflarını yurt kalkınmasında yararlı olacak verimli sahalarda değerlendirmek üzere, en geç bir yıl içinde çıkarılacak özel bir yasayla «Devlet Memurları Yardımlaşma Kurumu» kurulması» öngörülmüş ve bu yasanın bütün devlet memurlarını kapsamına alacağı belirtilmişti. 1.3.1970 tarihinden itibaren de yukarıda belirtilen yasa gereğince kamu kesiminde çalışanların aylık ücretlerinin % 5'i kesilerek T.C. Merkez Bankasında MEYAK adına açılan özel hesapta toplanmaya başlanılmıştır. Ancak aradan 8 yıla yakın bir süre geçmiş olmasına rağmen bir yıl içinde çıkması gereken özel yasa çıkarılmamış, yasa çıkmayan bir kurum için çalışanlardan yaklaşık 6 Milyar TL.' sına yakın bir para toplanmıştır.

MEYAK ÇALIŞANLARIN YARARINA MIDIR?

MEYAK Kanun Tasarısı Gerekçesinde, MEYAK' ın «memurların geleceğine güvenle bakmalarında olumlu bir rol oynayacağı», «emeklilik rejimi ve diğer haklar açısından», «Sosyal Sigorta niteliği» taşıdığından söz edilerek, MEYAK' ın «Devlet memuriyetine ilgi ve güveni arttıracığı» belirtilmektedir.

Gerekçede belirtilenlerin hemen hepsi T.C. EMEKLİ SANDIĞI işlevlerinin içine girmektedir. «Memurların geleceğine güvenle bakmamalarının» memuriyete ilgi ve güven duymamalarının nedeni, EMEKLİ Sandığında bugüne kadar süregelen işleyiş biçiminden ve kurumu yönlendiren siyasi iktidarların egemen sınıflar yararına olan politikalarından kaynaklanmaktadır.

EMEKLİ SANDIĞI Yasasında yapılacak değişiklikler ve çalışanların Sandığın yönetim ve denetiminde karar sahibi olması ile kamu kesimi çalışanlarının b'u alandaki sorunlarına çözüm getirilmesi mümkün iken; 8 yıldır kamu kesimi çalışanlarının aylık ücretlerinden % 3'lük Emekli Sandığı ödentisine ek olarak yasa çıkmayan MEYAK' ın % 5'lik ödentisinin kesilmesinin çalışanlara bir yararı olmadığı açıktır.

MEYAK KİME HİZMET ETMEKTEDİR?

MEYAK yasa tasarısı gerekçesinde «özel tasarrufları arttırmak için her türlü çareye başvurmak zorunlu olup, bu meyan da cebri tasarruflara gidilmesi

kaçınılmaz olmaktadır.» denilmekte, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında en önemli iki sorun olan «Milli gelirden tasarruf payının artırılması» ve «kaynakların verimli sektörlerle yönlendirilmesi» hedeflerine büyük yardımcı olacağı belirtilmektedir. Türkiye'de milyonlarca emekçi düşük ücretlerle yaşam savaşı verirken, bu kesimlerden yapılacak cebri tasarruf, yoksullaşmayı arttırmaktan başka bir sonuç vermeyecektir.

Yapılan aktarmalardan da anlaşılacağı gibi MEYAK' ın kurulmasındaki gerçek amaç; cebri tasarruflarla dışa bağımlı çarpık kapitalist sistemin kendisini yeniden üretmesi ve kaynak aktarımının sağlanmasıdır. Şöyle ki; Merkez Bankasında şimdiye kadar toplanan 6 Milyar TL.' ye ulaşan MEYAK ödentilerinin 5 Milyar TL.' sına ulaşan bir bölümü Devlet Yatırım Bankasına verilmiştir.

DYB ise kaynaklarının % 92'sini SSK ve MEYAK gibi Sosyal Güvenlik kuruluşlarından sağlayan ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yatırımları için kredi veren bir kuruluştur.

Kamu iktisadi Teşebbüsleri ise özel kesim açısından kâr oranının düşük riskin büyük olduğu yoğun sermaye ve büyük ölçek gerektiren alanlarda yatırım yapmaktadır. KİT ürünleri, özel kesime maliyetin altında ve piyasa koşullarında oluşan ederlerden daha düşük olarak verilmektedir. Bir yanda özel kesimle ortaklık kuran, diğer yandan kamusal kaynakları ve emekçi halktan alınan vergileri özel kesim çıkarları doğrultusunda kullanan KİT' ler, bu nedenlerden dolayı her geçen yıl giderek artan oranlarda zarar etmektedir. KİT açıklarının önemli bir bölümü, gelir kaynağının önemli bir bölümü SSK'ya bağlı işçilerden kesilen ve % 12'ye varan primler ve MEYAK ödentilerinden oluşan DYB' sı tarafından karşılanmaktadır. Sonuç olarak bugüne kadar MEYAK adına kesilen ödentiler kamu kesiminde çalışanların çıkarları doğrultusunda kullanılmamış, tekelleri adına çalışan «verimli sektörler de kullanılmıştır. Görüldüğü gibi memurlara, «Sosyal hak ve güvence» sağlamak gerekçesiyle kurulması amaçlayan MEYAK bugüne kadar tekelleri sermayenin finansman sıkıntılarının çözümü için kamu kesiminde çalışanları sömüren bir araçtır.

Türkiye'de 70.000'i aşkın mühendis ve mimarın Anayasal ve yetkili örgütü olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği egemen sınıflara kaynak aktarılmasından öte bir işlevi olmayan MEYAK' a HAYIR DEMEKTEDİR. Sosyal güvenlik sorunlarının çözümü doğrultusunda bir çalışmanın başarısı, MEYAK' la değil, aşağıdaki önlemlerin alınmasıyla mümkündür.

NE YAPILMALI?

Kamu kesiminde çalışanların işçi ve memur şeklinde ayırma yapay ayrım ortadan kaldırılmalı ve kamu kesimindeki tüm çalışanlara grevli - toplu sözleşmeli sendikal haklar tanınmalıdır.

Bu koşullarda gerekçede MEYAK' ın gerçekleştireceği söylenen «Devlet Memuriyetine ilgi ve güven» gerçekten sağlanacaktır. Kısa vadede, emekli sandığı yasasında yapılacak değişiklik ve çalışanların yönetim ve denetiminde kesin karar sahibi olması ile; memurlara değil, lüks

yatırımlarla egemen sınıflara hizmet eden Emekli Sandığı gerçek işlevlerine; kamu kesiminde çalışanlar için sosyal güvenlik kurumu niteliğine kavuşturulmalıdır. Böylece yeni bir sosyal güvenlik kurumu kurmaya gereksinmeyecek, bu alandaki «Savurgan» lık önlenecektir. Bugüne kadar kesilen MEYAK kesintileri faizleri ile birlikte geri ödenmelidir.

4.5

Odalara kayıt zorunluluğu konusunda başbakanlık genelgesi

T. C. BAŞBAKANLIK

Özlük ve Yazı İşleri Genel Müdürlüğü

Sayı : 383 - 08400

15 / 9 / 1978

Konu :

GENELGE

1978/23

Kamu kuruluşlarında çalıştırılan bazı mühendis ve mimarların uzmanlıkları ile ilgili odalara kayıtlı bulunmadıkları, Başbakanlığa yapılan başvurudan anlaşılmıştır.

Bilindiği gibi, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Yasasının 33 üncü maddesine göre Yüksek Mühendis, Yüksek Mimar, Mühendis ve Mimarların meslekleri ile ilgili işleri yapabilmeleri için uzmanlıklarına uygun bir odaya kaydolmaları ve üyeliklerini devam ettirmeleri gerekmektedir. Aynı yasanın 38 inci maddesinde ise, yukarıdaki koşulu yerine getirmeyenlerin mesleki uğraşlarından alıkonacağı belirtilmektedir.

Yasanın gereğini yerine getirmek üzere, halen Bakanlığımızda ve Bakanlığınıza bağlı kuruluşlarda çalışan Yüksek Mühendis, Yüksek Mimar, Mühendis ve Mimarlardan uzmanlıklarına uygun bir odaya kayıtlı bulunmayanların kayıtlı olmalarının sağlanması ve bundan böyle yeniden alınacak bu elemanlarda uzmanlıklarına uygun bir odaya üye olma yasal koşulunun aranması konusunda ilgililerin uyarılmasını izinlerine sunarım.

DAĞITIM :

Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılıklarına

(Bağlı Kuruluşlara)

Devlet Bakanlıklarına

(Bağlı Kuruluşlara)

Bakanlıklara

DPT Müsteşarlığına

MİT Müsteşarlığına

Ahmet DURAKOĞLU

imza

Başbakan a.

Müsteşar

4.6

yan ödemeler

YAN ÖDEME UYGULAMASINA İLİŞKİN TMMOB ÜYESİ

MÜHENDİSLERİN, MİMARLARIN İSTEKLERİ, ÖNERİLERİ

Yan Ödeme Uygulaması bugüne değin, çalışanların arasında ayrılık yaratan,

keyfi uygulamalara olanak veren bir biçimde sürdürülmüştür. Yayınlanan kararnamelerde yer alan belirsiz ifadeler, uygulamada idarenin siyasal tercihlerine olanak tanımakta, nesnel 'uygulama kriterlerinin olmayışı nedeniyle sübjektif uygulamalar gündeme gelmektedir. 'Yan ödemeler adeta «ulufe dağıtır» biçimde belirlenmektedir.

Her yıl çıkarılan kararnamelere göre kurumlarca hazırlanan listelerin kesinleşmesi gecikmekte, yeni kararnameye göre ödemelerin yapılması aylar sonra, hatta bir sonraki yılın kararnamesinin yürürlük döneminde mümkün olabilmektedir. Arada geçen zaman süresinde, ödemeler avans olarak gerçek tutarlarının altındaki tutarlarla yapılmakta, aradaki farklar ise ancak yeni kararnameye göre hazırlanan listeler kesinleştikten sonra verilmektedir. Bu uygulamanın anlamı, devletin çalışanlara vereceği ücretin önemli bir bölümünü, uzunca bir süre faizsiz kredi olarak kullanılması ve enflasyonun % 100'e ulaşan oranlarda seyrettiği ülkemizde, çalışanların ücretlerini değeri düşürülmüş olarak vermesidir. Bu uygulamaya somut bir örnek, 1979 yılı Yan Ödeme Kararnamesinin yayınlanacağı bugünlerde, bir çok kamu kuruluşunda hala ödemelerin 1978 yılı kararnamesine göre değil, avans olarak ödenmesidir.

Konuyla ilgili diğer bir gelişme 657 sayılı Yasa kapsamında yer alan bazı kamu çalışanlarına yönelik olarak ayrıcalıklı statüler geliştirmeye yönelik yasal değişikliklerdir. Tam - Gün Yasası ile bir bölüm sağlık personeline, göstergelerde bazı yüksek düzeydeki idarecilere ve yargı mensuplarına, gösterge tablosu değişikliği ile de, Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına yeni haklar tanınmış, 657'ye tabi çalışan kamu çalışanlarının büyük çoğunluğu gibi mühendis ve mimarlar bu haklardan yararlanamamıştır.

Ülkemiz dünyada kamu çalışanlarına sendikal hakların tanınmadığı sayılı ülkelerden biridir. On binlerce mühendis mimar ve teknik eleman, diğer yüz binlerce öğretmen, memur, sağlık personeli vb. çalışan gibi, ekonomik-demokratik mücadelede etkin bir araç olan «TOPLU SÖZLEŞMELİ - GREVLİ SENDİKAL HAKLAR» ı elde etmek için mücadele etmektedir. Mühendisler mimarlar ve onların örgütü TMMOB, sendikal haklar için mücadele sürecinde, mevcut yasal çerçeveden kaynaklanan sorunların ve bu kapsamda YAN ÖDEME uygulamasından kaynaklanan sorunların çözümü doğrultusunda çalışmayı da görev bilmektedir.

1979 Bütçesi TBMM'de görüşülürken, TMMOB 657 sayılı Yasanın Bütçeyle belirlenen hükümlerine (Doğum, çocuk, aile, yakacak, yiyecek, konut yardımları, mahrumiyet yeri ödeneği, fazla mesai ücretleri, harcırahlar vb.) ilişkin görüşlerini Hükümete, TBMM Bütçe - Plan Komisyonuna ve diğer ilgili mercilere iletmiştir. 1979 Bütçesi ise geçen yıllarda olduğu gibi memurların ücret sorununa hiç bir olumlu katkı getirmemiş, memurların giriş göstergelerini yükselten Yasa ise yetersiz bir biçimde yasalaşmıştır.

Besin, giyim, ulaşım giderlerinin hızla arttığı, kiraların ulaşılamayan düzeyde olduğu ülkemizde, on binlerce mühendis - mimarı ayda 5000 - 6000 TL. ücretle çalışmaya zorlamak, onları yoksulluğa mahkum etmekten başka bir şey değildir. Mühendis ve mimarların olduğu gibi tüm kamu .çalışanlarının ücret sorununun çözümüne etkin bir katkı ancak TOPLU SÖZLEŞMELİ -

GREVLİ SENDİKAL HAKLAR' ın alınmasıyla mümkündür. Bununla birlikte, içinde bulunan koşullarda, 1979 Yan Ödeme Kararnamesinde yapılacak bazı düzenlemelerle ücretlerin bir ölçüde artması mümkün olabilir.

Bu açıdan 1979 Yan Ödeme Kararnamesinin aşağıdaki önerilerimizi kapsayacak biçimde kesinleşmesi zorunludur.

ÖNERİLER :

1. Yan Ödeme tutarları % 100 arttırılmalı, başka bir deyişle katsayı 8 olmalıdır. Yan ödeme katsayısı ile maaş katsayısı arasında bir ilişki kurulmalıdır.
2. Büyük proje zammı, projede çalışanların % 10'una değil tümüne ödenmelidir.
3. Kararnamede, «ödenebilir, verilebilir» vb. belirsiz ifadeler yer almamalı, yöneticilere öznel takdir hakkı tanınmamalıdır.
4. Yan ödemelerde esas alınan hizmet sürelerinin belirlenmesinde, askerlikte veya askerlik dışı hizmetlerde, hangi görev unvanında olursa olsun geçmiş hizmet süreleri de hesaba katılmalıdır. Bu konuda, geriye dönük mevcut olumlu uygulamaları ortadan kaldıran uygulamalar durdurulmalıdır.
5. Uygulamada «GÖREV UNVANI» yerine «EŞİT İŞE EŞİT ÜCRET» ilkesi benimsenmelidir.
6. Hastalık izinlerinin tümünde ve yurtdışı eğitimlerde de, yan ödeme verilmelidir.
7. Yan Ödemeler maaştan ayrı olarak düşük oranda vergilendirilmelidir.
8. 1978 Yılı Yan Ödeme Kararnamesinin 5. maddesinde d fıkrasındaki «1 yılda» ifadesi, TSK Yan Ödeme Kararnamesindeki gibi, «1 mali yılda» olarak düzenlenmelidir.
9. Vardiyalı çalışanlara verilmekte olan puan, 125'den 1000'e yükseltilmelidir.
10. Kararname uyarınca, işyerlerinde hazırlanacak Yan Ödeme listeleri, çalışanlarca hazırlanmalıdır.
11. Kararnamelerin yürürlük tarihleri ile uygulama tarihleri arasında her nedenle olursa olsun görevden ayrılanlara, çalıştıkları sürenin yan ödemesi ödenmelidir.
12. Mali Sorumluluk tazminatı, yüksek değerli cihazlar kullanan ve bu cihazların kullanım sorumluluğunu taşıyan teknik elemanlara da ödenmelidir.
13. Yan Ödeme Kararnamesi yukarıdaki önerileri içerecek biçimde acilen çıkarılmalı, uygulama kararname yayın tarihinden itibaren bir ay içinde başlanmalıdır.

Yan Ödeme Kararnamesi aracılığıyla sağlanacak bu düzenlemelerin yanı sıra acilen aşağıda yer alan düzenlemelerin gerçekleştirilmesi için çalışılmalıdır.

1. Emekli Sandığı Yasasında değişiklik yapılarak, fiili hizmet zammı uygulaması, günün koşullarına uyarlı biçimde genişletilmeli, mevcut hakların eksiksiz kullanımı sağlanmalıdır.
2. Yeraltı vergi bağışıklığı hakkı mutlaka tanınmalıdır.
3. Arazide ve tehlikeli işlerde çalışanlara hayat sigortası yapılması sağlanmalıdır.
4. 657 sayılı Yasada yer aldığı halde uygulanmayan yiyecek yardımı net 1500 TL/ay olarak tüm sendikasıız kamu çalışanlarına ödenmelidir.
5. MEYAK kesintileri son bulmalı, bugüne değin yapılan kesintiler faiziyle

birlikte iade edilmelidir.

6. Doğum,yakacak,aile,konut yardımları,mahrumiyet yeri ödeneği, fazla mesai ücretleri ve harcırahlar konularında TMMOB'nin «1979 Bütçesi Görüşülürken Sendikasıız Kamu Görevlilerinin Ücretleri Sorunu Üzerine Görüşler» başlıklı raporda yer alan öneriler uygulanmalıdır.

4.7

jeofizik mühendislerinin kayıt olacakları odayı saptama komisyonu raporu

1. Komisyonumuz çalışmalarını, jeofizik mühendislerinin TMMOB'ye bağlı meslek Odalarından hangisine kayıt olacaklarını belirlemek amacıyla, TMMOB 23. Genel Kurulu kararları ve TMMOB Yönetim Kurulu 19.9.1978 tarih ve 52 no lu kararı gereği, Fizik, Jeoloji, Maden ve Petrol Mühendisleri Odaları ve TMMOB temsilcilerinden oluşan 5 kişi tarafından sürdürüldü.
2. Ekte örnekleri sunulan yazışmalarla, ilgili eğitim kurumları ve Jeofizikçiler Derneği ile ilişkiye geçilerek konunun açıklığa kavuşmasına çalışıldı.
3. Aşağıdaki kararlar, Petrol Mühendisleri Odasının ekte örneği sunulan yazı ile çalışmalarından çekilmesiyle, oy çokluğuyla alındı.

a) Petrol Mühendisleri Odası Tüzüğünde 6235 - 7303 sayılı TMMOB yasasına aykırı hükümler vardır. Bu hükümler uyarınca Petrol Mühendisi olmayan meslek sahipleri de bu Odaya kayıt olabilmektedirler. Anılan hükümler değiştirilmeli ve bu Odaya kayıtlı 17 Jeofizik Mühendisinin kayıtları iptal edilmelidir.

b) Jeofizik Mühendis ve yüksek mühendisleri TMMOB yasası 14 ve 17. maddeleri uyarınca mesleklerine yakın yalnız bir Odaya kayıt olmak durumundadırlar. Bu nedenle ve yapılan araştırmalar sonucu, tüm Jeofizik Mühendislerinin Maden Mühendisleri Odasına kayıt olmaları ve anılan Odanın dışında üye oldukları Odalardan kayıtlarını sildirmeleri gereklidir.

4.8

jeofizik mühendislerinin yeni oda kurma istemi hakkındaki görüşler

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI BAŞKANLIĞINA Selanik Cad.
19/3
Yenişehir/ANKARA

Dernek genel kurulunun yönetim kurulumuza verdiği yetkiye dayanılarak kurulan «Jeofizik Mühendisleri Odası kurma komisyonu», çalışmalarını, gerekli yerlere ulaştırmak üzere tamamlamıştır.

16.2.1979 tarihinde yönetim kuruluna gerekçeli kurma istemini ve ekteki imza listesini teslim etmiştir.

TMMOB kanununun 50. maddesi gereğince ekte gönderilen Jeofizik Mühendisleri Odası Kurma İsteminin görüşülerek karara bağlanmasını dileriz. Saygılarımızla.

Türkiye Jeofizikçiler Derneği

Cengiz ÖNCEL Cihangir ERGENE
(İmza)(İmza)
Yazman Üye Başkan

JEOFİZİK MÜHENDİSLERİ ODASI (JFMO) KURULMA İSTEMİ
Ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik darboğazın oluşmasındaki etkenlerden birisi de, bilinen öz kaynaklarımızın yeterince halkın yararına değerlendirilmemiş olması ve bu öz kaynaklarımızdan başta gelen yeraltı doğal kaynaklar potansiyelinin (tam olarak bilinmemesi, ortaya çıkarılmış olması) bilinenlerin yeterince değerlendirilmemiş olmasıdır.

Ulusal gelirimiz içinde madencilik sektörünün payı % 2 civarında olup bu rakam yer altı doğal kaynakları bakımından zengin olması gereken ülkemiz için çok düşüktür. Madencilik sektörünün ulusal gelirimizdeki payının hızla arttırılmasında en büyük görev kuşkusuz yer bilimcilerine düşmektedir.

Jeofizik mühendisi; yeraltı doğal kaynaklarının Jeofizik yöntemlerle havadan, karada ve denizlerde araştırılıp, bulunması, İMAR, İSKAN VE BAYINDIRLIK işleri için gerekli zemin etütlerinin yapılması ile deprem konusundaki bilimsel çalışmaların ekonomik ve kesin sonuçlara ulaşarak gerçekleştirilen, jeofizik uygulamalı jeofizik ve mühendislik formasyonuna sahip bu işlevleri yerine getiren teknik bir meslek adamıdır.

Türkiye'de bugüne kadar jeofiziğin yurt ekonomisine katkısının önemi yeterince anlaşılamamıştır. Bilindiği gibi ülkemiz aktif deprem kuşağında yer almakta, bu nedenle büyük manevi ve maddi kayıplara uğramaktadır. Son yıllarda yer yüzünde enerji hammadde kaynaklarının azalması, tiplerinin değişmesi, yeni kaynakların araştırılıp bulunmasını zorunlu hâle getirmiştir. Baraj, tünel, köprü, hava ve deniz limanları, yol inşaatları, büyük yapıların ve toplu yerleşme merkezlerinin yer seçimi vb. gibi karşılaşılan mühendislik problemlerinin çözümünde en yetkili meslek elemanları kuşkusuz jeofizik mühendisleridir.

TMMOB 22. Genel Kurulunda alınan «Yakın ihtisas dalları olan odaların birleştirilmesi» yönündeki ilke kararı gereğince, Birlik Yönetim Kurulunca oluşturulan komisyon TMMOB 24. Genel Kuruluna kadar bu ilke kararını hayata geçiremezse, yukarıda kısaca değinilen ülke sorunlarının çözümünde en yetkili meslek elemanları olan Jeofizik Mühendislerinin bir örgüt içinde toplanarak ülke yararına Jeofizik sorunları açısından en etkin görevi yapmak, demokratik, ekonomik, sosyal hak ve özgürlüklerini almak amacıyla, TMMOB bünyesi içinde Jeofizik Mühendisleri Odası (JFMO)'nın kurulması gerekmektedir.

Saygılarımızla.

Jeofizik Mühendisleri Odası Kurma Komisyonu.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanlığına
Ankara

Odamıza üye olarak kayıtlı bulunan 78 Jeofizik Mühendisinden

65'inin, ayrı Oda kurma istemini kapsayan imzalı dilekçeleri ilişiktir. TMMOB Yönetmeliğinin 50. maddesi uyarınca gerekli işlemin yapılmasını dileriz.

Saygılarımızla

Zeki DOĞAN

(imza)

TMMOB Maden Müh. O. Gn. Sekreteri

4.9

soda raporu

SUNUŞ:

Ülkemizde soda üreten önemli bir kuruluş olan Mersin Soda Sanayii A.Ş. çalışanları uzunca bir süredir grevedirler. Grevin sendikal mücadele açısından vurgulanması gereken yönü, bu grevde teknik elemanların da DİSK PETKİM - İŞ sendikası saflarında yer alarak, aktif bir biçimde greve katılmalarıdır. «TOPLU SÖZLEŞMELİ - GREVLİ SENDİKAL HAKLAR» için mücadele veren TMMOB, bu hakka sahip üyelerinin sendikal mücadelelerinde de yanındadır.

Soda Sanayii A.Ş. de çalışan DİSK PETKİM - İŞ üyesi mühendisler ve diğer teknik elemanlarca hazırlanan 14.9.1978 tarihli raporda ve TMMOB Kimya Mühendisleri Odasının raporlarından yararlanılarak hazırlanan bu çalışma, Türkiye'de soda sanayiinin bugünkü durumu ve gelişimi, Soda Sanayii A.Ş.'nin durumu, Soda Sanayii A.Ş.'deki grev ve grevin teknik elemanlar açısından önemi-konularını kapsamaktadır.

Ülkemizdeki, dışa bağımlı çarpık kapitalizmin bir avuç sömürücünün çıkarları doğrultusundaki işleyişi soda sanayiinde de açıkça görülmektedir. Kuruluş aşamasından bugünkü durumuna değin Soda Sanayii A.Ş.'nin gelişim süreci, emperyalizm ve yerli ortaklarının istek ve çıkarları doğrultusunda biçimlenmiştir. Ve bugün grevde olan Soda Sanayii A.Ş. çalışanları, karşılarında kapitalizmin değişik odak noktalarını bulmaktadırlar. İnsanların insanca yaşadığı, mutlu ve sömürsüz bir Türkiye, tüm odaklarıyla, kapitalizmin yıkımını, emperyalizmin sömürü ağının dışında yer alınmasını hedefleyen bir mücadelenin ürünü olacaktır. Bu uzun soluklu mücadelede, mevcut ekonomik - demokratik hak ve özgürlüklerin geliştirilmesi çabamız da sürecektir.

«TOPLU SÖZLEŞMELİ - GREVLİ SENDİKAL HAKLAR» için mücadele veren, mühendisler, mimarlar ve örgütleri TMMOB, bu haklarını kullanan Mersin Soda Sanayii A.Ş. çalışanları ve örgütleri DİSK - PETKİM - İŞ ile dayanışmadır, yan yanadır, omuz omuzadır.

1. TÜRKİYE'DE SODA SANAYİİ

1.1. TÜRKİYE'DE SODA SANAYİİNİN BUGÜNKÜ DURUMU

Soda, temel kimya sanayiinin en önemli ürünlerinden biridir. İşlemleri sırasında soda veya soda yardımıyla yapılmış bir malzeme kullanmayan kimya sanayi dalı çok azdır. Tarihte ilk kez sabun sanayii ham maddesi olarak kullanılan soda, bugün cam ve bazı kimyasal maddelerin temel girdisidir. Sabun ve deterjan, dokuma, kağıt, boya, alüminyum, demir çelik, vb.

yapımında ise alkali olarak kullanılır.

Türkiye'de soda üretimi ile ilgili çalışmalar 1936 yılında başladığı ve hammadde kaynakları yeterli olduğu halde, dünya soda üretimini elinde tutan uluslararası tekellerin engellemesi nedeniyle yurtiçi istem uzun yıllar dışalımla karşılanmıştır. Temel girdilerinden biri soda olan cam sanayiinde, fabrikalar birbiri ardına kurulurken, karlı olmadığı düşünülerek yerli soda sanayii ihmal edilmiş ve üretime ancak 1975 yılında geçilebilmiştir. Ne var ki, yurt-içi üretim miktarı, Çizelge I de görüldüğü gibi, gelişmiş kapitalist ülkelerden ve sosyalist ülkelerden çok düşüktür. Komşumuz Bulgaristan'ın kurulu kapasitesi ülkemizdeki kapasitenin 10 katıdır.

Çizelge1. Dünya Soda Üretimi (Bin Ton)

Ülke	1970	%	1974	%	1975	%
ABD	6.440	31.7	8.470	30.8	10.320	38.8
SSCB	3.485	17.2	4.100	14.9	4.933	16.9
FRANSA	1.418	6.9	1.466	5.3	1.400	4.7
F.ALMANYA	1.334	6.5	3.397	5.0	1.397	4.7
JAPONYA	1.237	6.0	1.569	5.7	1.660	5.5
POLONYA	657	3.2	700	2.5	1.000	3.4
ROMANYA	582	2.9	988	3.6	1.500	5.0
BULGARİSTAN	306	1.5	500	1.8	1.500	5.0
YUGOSLAVYA	113	0.5	570	2.1	570	1.9
YUNANİSTAN	-	-	60	0.2	60	0.2
İRAN	-	-	50	0.2	50	0.2
PAKİSTAN	73	0.4	77	0.3	77	0.3
TÜRKİYE	-	-	-	-	150	0.5
Diğerleri		23.2		27.6		12.9
Dünya Toplam	20.316	100.0	27.469	100.0	29.197	100.0

Kaynak: Soda Kaynakları ve Üretimi Araştırması M.S. Tezi, M. Bayraktaroglu, ODTÜ (1975)

Kullanma alanları açısından değerlendirildiğinde, sodanın Türkiye'de aramalı niteliğinde olan kimyasal maddeler üretimi yerine, cam, sabun ve deterjanlar gibi tüketim maddelerinin üretiminde kullanıldığı görülmektedir. (Bak: Çizelge 2). Bu da emperyalist - kapitalist sistemde yer alan Türkiye'deki dışa bağımlı çarpık sanayileşme stratejisinin kimya sanayiindeki yansımasıdır. Türkiye'de bütün dönemler boyunca, genellikle tüketim malları üretimi teşvik edilmiş ve kimya sanayiinin gelişimi temelden değil, çatıdan olmuştur.

Çizelge 2. Soda Tüketiminin Değişik Dallara Dağılımı (1975)

Sektör	Sodanın Sektörel Tüketimi			
	% Genel	% Japonya	% A.B.D.	% Türkiye
Cam	40-50	64	35	64
Kimyasal Maddeler	20-30	11	25	12
Sabun ve Deterjanlar	5-10	1.2	5	8
Kağıt	5-10	1.1	6	5
Su Arıtma	-	2.3	3	3
İhracat	-	-	-	-

Demir ve Çelik	5	10	-	-
Diğerleri	10	10.4	6	-

Soda tüketiminin bölgeler arasındaki dengesiz dağılımı ise Çizelge 3'de yoruma gerek bırakmadan açıkça gösterilmektedir.

Çizelge - 3. Soda yurtiçi tüketiminin bölgesel dağılımı

Marmara Bölgesi	: % 60
Akdeniz ve Güney Anadolu	: % 20
Ege Bölgesi	: % 10
Orta Anadolu	: % 5
Diğerleri	: % 5

TÜRKİYE'DE SODA SANAYİİNİN GELİŞİMİ

Türkiye'de soda üretimi ile ilgili çalışmalar 1936 yılından beri yapılmaktadır. Bu yıllarda yapılan araştırmalarda, Van Gölünden doğal olarak veya amonyak - soda yöntemi ile soda üretiminin, talep ve yetersizliği nedeniyle ekonomik olmayacağı sonucuna varılmıştır. 1954 yılında «Fasan» adlı şirket Van gölünden 3000 t/y soda üretmiş, karlı olmadığı için üretim durdurulmuştur.

Eti bank soda araştırmalarına 1938 yılında başlamıştır. 1965 ve 1966 yıllarında Van, Arun ve Erçek göllerinde çalışılmıştır. «Can Can Engineering Services Ltd» Eti Bank adına yaptığı çalışmaların sonunda, Van gölünden elde edilecek sodanın ekonomik olmayacağını bildirmiştir (1968).

1956 yılında Sümer Bank kimya sanayiindeki çokuluslu şirketler arasında ilk ona giren bir tekel olan ICI (Imperial Chemical Industries) ile birlikte bir pazar araştırması hazırlamıştır. Pazar araştırmasında 1965 için soda isteminin 55.000 t/y olacağı tahmin edilmiş, düşük bulunan bu istemden dolayı çalışmalar durmuştur.

1963'de Sümer Bank 84.000 t/y kapasite için yapılabirlik çalışması başlatmış ve DPT bu girişimi desteklemiştir. Bu çalışmalar, 1967 yılında 100.000 t/y kapasiteli bir soda fabrikası kurulması önerilerek tamamlanmıştır.

Ekim 1969'da Sümer Bank, Türkiye İş Bankası, Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin katılımıyla Soda Sanayii A.Ş.'i kurulmuş ve Haziran 1968 de hazırlanan yapılabirlik raporuna dayanarak Nisan 1970'de DPT'ce Teşvik Belgesi verilmiştir. Böylece yerli tekelci sermayenin temel odaklarından biri olan Türkiye İş Bankası devreye girmiş ve şirket 933 sayılı yasa ile tanınan teşvik tedbirlerinden yararlanmıştır.

EMPERYALİST ÖRGÜT IFC DEVREYE GİRİYOR

Soda Sanayii A.Ş.'i Mart 1970 de dış finansman için emperyalist ülkelerin ortaklaşa oluşturdukları ve uluslararası tekelci sermayenin geri kalmış ülkelerde yerli tekelci sermaye ile bütünleşerek kurduğu çarpık sanayi yatırımlarına -katılan bir örgüt olan IFC (International Finance Corporation) ve tesis için de çokuluslu Solvay ICI grubu ile ortaklaşa çalışmaya başlamıştır. Ancak sekiz aylık bir süre sonra bu çalışmalar durmuştur. DPT'nin

açıklamasına göre «kredi sağlanmasındaki güçlükler ve bazı kartel firmalarının oyalamaları ile tesisin kuruluşu gecikmiş, bu yüzden Teşvik Belgesinin, süresi Nisan 1972'ye kadar uzatılmıştır.» Bu gecikmenin kimlerden kaynaklandığı açıktır.

ICI soda sektöründe Avrupa pazarını elinde tutmak istemektedir. Ancak son yıllarda ABD'de doğal soda yataklarının bulunması, Amerikan tekellerinin Avrupa pazarlarındaki etkisini arttırmaktadır. Diğer yandan sosyalist ülkeler soda fiyatlarını düşük tutmakta buda ICI' nın pazarlarının daralmasına neden olmaktadır. Ayrıca, ICI birçoğu 50 yıllık olan soda fabrikalarını modernleştirmek ihtiyacındadır. Bütün bu etkenler ICI' nın Türkiye'de bir soda fabrikasının kurulmasını engellemek veya anlaşma koşullarını ağırlaştırmak yönünde davranmasına neden olmuştur. Bu konuda IFC' nın isteği doğrultusunda hareket edeceği açıktır.

IFC ve ICI ile anlaşmazlıktan sonra Soda Sanayii A.Ş. i Mayıs 1971'de mühendislik, denetim ve malzeme teslimi ile ilgili hizmetler için Fransız Krebs ve Polonya Polimex firmaları ile anlaşarak projeyi gerçekleştirme yoluna gitmiştir. Fransa ve Polonya'dan sağlanan dış kredilerden sonra anlaşma yürürlüğe girmiş ve Haziran 1973'de fabrika ana binalarının temeli atılmıştır. Tuz işletmesi ve kalker işletmesini de içeren" tesislerin yapım ve montajı tamamlanarak Mayıs 1975'de deneme işletmesine başlanmıştır ve ürün l ay sonra pazara çıkmıştır.

2. SODA SANAYİİ AŞ. NİN BUGÜNKÜ DURUMU

2.1. KESİMİN MÜLKİYET, KAPASİTE VE SERMAYE DURUMU

Türkiye'de soda üretimini tekelinde bulunduran kuruluş Mersin'deki Soda Sanayii A.Ş.' dir. Şirketin sermaye bileşiminde doğrudan yabancı sermaye katılımı yoktur. Hafif soda (Na_2CO_3), ağır soda ve sodyum bikarbonat (NaHCO_3) üreten Soda Sanayii A.Ş.' i 23 Ekim 1969 tarihinde 10 milyon TL. lık ilk sermaye ile kurulmuş ve bu sermaye 1971 Aralık ayında 90 milyon TL. sına, 1973 Ekiminde 250 milyon TL. sına ve 1974 yılı Aralık ayında 310 milyon TL. sına yükseltilmiştir. Şirketi finanse eden kuruluşlar ve katılma payları Çizelge 4 de görülmektedir.

Çizelge - 4. Soda Sanayii A.Ş.' nin Kuruluşundaki ve Bugünkü Sermaye Dağılımı

	1969 Ekim %	1974 Aralık %
Türkiye İş Bankası	37	40
Türkiye Şişe ve Cam -Fab. A.Ş.	37	39
Sümer Bank	25	18
Anadolu Sigorta A.Ş.	0.5	1
Paşabahçe Ticaret Ltd. Ş.	0.5	1
Özel Şahıslar	—	1

Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. nin sermayesinin % 80'i ise Türkiye İş Bankasına ait olup, Soda Sanayii A.Ş. nin yönetimi ile ilgili temel işlevlerin Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. tarafından yürütülmesi genel eğilim

olarak belirlenmiştir.

Kuruluş kapasitesi 150.000 t/y baz soda olarak saptanmış olan tesiste yapılan garanti deneyleri sonunda yılda 165.000 ton baz soda üretilebileceği kesinleşmiştir. Kuruluşun kapasitesi ve yeni kapasite Çizelge 5 de gösterilmiştir.

Çizelge - 5. Soda Sanayii A.Ş.' nin kuruluş ve yeni kapasitesi

Üretilen maddeler	Kurulma Kapasitesi Ton/Yıl	Yeni Kapasite Ton/Yıl	Yeni Üretim (1977) ton	Üretim Kapasite Kullanımı 1977 %
Ağır Soda	82.200	95.000	69.490	73.1
Hafif Soda	57.200	58.900	62.798	106.6
Rafine NaHCO ₃ (Teknik-yemeklik -ilaç olarak)	18.200	18.200	11.474	63.0
Tuz	255.000	290.000	-	-
Kireçtaşı	200.000	255.000	-	-

1981 yılında kapasitesini 330.000 t/y' a çıkaracak olan Soda Sanayii A.Ş.' i Fransız Krebs ve Doğu Alman Invest Ebcport firmaları ile yaklaşık 23 milyon dolarlık dış kredi anlaşmalarını tamamlamış ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığından teşvik belgesi olarak sermayesini 550 milyon TL.' ya çıkarma kararı almıştır.

2. 2. ÜRETİM TEKNOLOJİSİ

Tesis amonyak-soda (Solvay) yöntemine göre kurulmuştur. Bu yöntemden başka Türkiye'de soda göllerinden doğal soda elde etme yöntemi uygulanabilir. «Can Can Engineering Services Ltd» Eti Bank adına yaptığı çalışmaların sonunda, Van gölünden elde edilecek sodanın ekonomik olmayacağı sonucuna varmıştır (1968). Ancak, M. Bayraktaroğlu «Yurtiçi Soda Kaynakları ve Üretim Araştırması» adlı tezinde Van gölünden soda elde etmenin Solvay yönteminden daha ekonomik olacağını savunmaktadır (1976). Bu konudaki çalışmalar derinleştirilerek sürdürülmelidir.

Solvay yönteminde ana hammaddeler tuz, kalker ve koktur. Yardımcı madde olarak amonyak, korozyon yavaşlatıcı ve başka bazı kimyasal maddeler kullanılmaktadır.

2.3. ÜRETİM - TÜKETİM İTHALAT - İHRACAT

Üretime Mayıs 1975 de başlayan Soda Sanayii A.Ş.' nin bugüne kadar ki üretim miktarı Çizelge 6 da verilmiştir.

Çizelge — 6 Üretim (Birim : ton)

Ana Mallar	1975	1976	1977
Ağır Soda	4.136	45.519	69.490
Hafif Soda	19.664	48.589	62.798
Rafine Sodyum Bikarbonat	451	4.794	11.474

Kaynak: Soda Sanayii A.Ş. Yapılabilirlik Raporu (2)
Çizelge 7 ise bu kesimde ki talebi göstermektedir.

Çizelge — 7 Yurtiçi Talep (Birim : ton)

Ana mallar	1965	1970	1974	1975	1976	1977	
Soda	38.900	63.200	75.300	72.400	88.400	86.200	
Sodyumbikarbonat	4.100	19.000		6.800	9.800	12.900	8.700

Soda Sanayiinin kurulu kapasitesi yurt gereksinmesini karşılayacak durumdadır. Başlangıçta düşük kapasite ile çalışılmıştır. Ancak üretim gittikçe artmaktadır. Kapasite - talep karşılaştırması ihracatı mümkün kılmaktadır.

Soda Sanayii A.Ş. kuruluşu sırasında orta vadeli iç kredi almış ve kredi alırken 1975 yılından başlamak üzere yılda 1 milyon Dolarlık ihracat vaat etmiştir. 1976 yılında üretim ancak yurtiçi talebi karşılar durumda iken ihracat yapmıştır. Bu nedenle aynı yıl soda ithal edilmiştir. Üstelik soda 1100 TL/ton' dan ihraç edilirken, 2100/ton' dan ithal edilmiştir. Aradaki fark 1976 fiyatlarıyla 10.5 milyon liradır.

Ürün ithalat ve ihracat miktar ve değerleri Çizelge 8 de verilmiştir. Burada oynanan oyun çok yönlüdür. Sorun yalnızca ihracat taahhüdünü yerine getirmek olarak sunulmakta, vurgun gizlenmek istenmektedir. Şirket ihracat taahhüdünü yerine getirirken % 15 ihracatta vergi iadesi almaktadır. Böylece ürünü düşük fiyatla ihraç etmekten gelen bir kaybı olmamaktadır. Ayrıca yurt içi üretimde tekel durumunda olduğu için fiyatlarla istediği gibi oynayarak yurtiçi fiyatlarını yükseltmektedir. Bu ise sodayı hammadde olarak kullanan diğer sanayi dallarına yansımaktadır. Şirket asıl vurgunu ithalatta sağlamaktadır. Çizelge 11 deki Soda Sanayi A.Ş.' nin soda satış fiyatlarına bakıldığında 1976 yılında ağır soda fiyatının 4100 TL/t olduğu görülür. Oysa aynı yıl şirket sodayı yarı fiyatına, 2100 TL/t, ithal etmiş ve aradaki fark şirketin kasasına girmiştir. Bu durum 1977 ortalarında ithal yasağı konmasına kadar sürmüştür.

Şimdi oyun, çok daha geniş boyutlarla, grev bahane edilerek oynanmaya başlanmıştır. - -

Çizelge — 8 İthalat - İhracat Miktarı ve Değerleri

Yıllar	Miktar(ton)	Değer(10 TL)	TL/ton
Na ₂ CO ₃ ithalatı			
1974	75.270	155.900	2.071
1975	72.400	188.000	2.597
1976	11.715	24.597	2.100
1977	533	613	1.109
1978(ilk 6 ay)	-	-	-
NaHCO ₃ ithalatı			
1974	6.900	13.500	1.956
1975	9.900	24.500	2.475
1976	10.227	19.313	1.888
1977	548	940	1.715

1978(ilk 6 ay)	-	-	-
Na ₂ CO ₃ ihracatı			
1976	13.259	14.736	1.111
1977	22.090	33.293	1.054
1978(ilk 6 ay)	4.072	8.300	2.038
NaHCO ₃ ihracatı			
1976	1.697	2.850	1.679
1977	3.038	5.244	1.722
1978(ilk 6 ay)	419	1.038	2.477

2.4. HAMMADDE VE BİRİM ÜRETİM GİRDİLERİ

Hammaddelerden tuz ve kalker tesisin tuz ve kalker işletmelerinden sağlanmaktadır. Bu maddelerin üretim ve rezerv durumları soda üretimi için yeterlidir.

Hammaddelerden kok İskenderun Demir Çelik fabrikalarından sağlanmaktadır. İSDEMİR' de üretilen kok için gerekli taşkömürünün önemli bir bölümü yurtdışından ithal edilmektedir. Yalnız kömür politikası yüzünden kokda dışa bağımlılık durumu yaratılmaktadır. Üstelik bu ithalatta yüz milyonlarca liralık yolsuzluk iddiaları öne sürülmüştür. Oysa, linyit yataklarının kamulaştırılması ve linyit üretiminin artırılması ve demir - çelik sanayii dışındaki sanayii dallarında kullanılan taşkömürünün linyitle ikame edilmesi yönünde bir kömür politikası taşkömüründe dışa bağımlılığı ortadan kaldıracaktır.

Yardımcı maddelerden amonyakta da benzer bir durum vardır. Türkiye'de bugün amonyak talebinin büyük kısmı ithalatla karşılanmaktadır. Soda üretiminde kullanılacak amonyakın Akdeniz Gübre Sanayiince Kuveyt'ten ithal edilmesi öngörülmüştür. Amonyak fiyatlarının yükselmesi nedeniyle Akdeniz Gübre Sanayii Kuveyt'teki ortağıyla anlaşmazlığa düşmüş ve amonyak talebinin karşılanamaması olasılığı doğmuştur.

Korozyon yavaşlatıcı madde de dışarıdan alınmaktadır. Çizelge 9 da Soda Sanayii A.Ş. deki birim üretim girdileri verilmiştir. Çizelge incelendiğinde teknik birim üretim girdilerinin dünya ortalamalarından yüksek olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra fiili birim üretim girdileri çarpık işletme politikaları nedeniyle teknik birim üretim girdilerinden yüksektir. Bu ise kok, amonyak, korozyon yavaşlatıcı ve yakıt - yağı bakımından dışa bağımlı olan sanayinin dışa bağımlılığını daha da arttırmaktadır.

Çizelge — 9 Birim Üretim Girdileri

Girdiler	Birim	Teknik	Dünya		
			Fiili	Ortalaması	
1. Hammadde					
a. Tuz	Ton/ton baz sodaya	1.7	1.9	1.5	
b. Kalker	» » » »	1.4	1.8	1.1	
c. Kok	Kg/ton » »	110	160	100	
2. Yard. Mad.					
a.	Amonyak Kg/ton baz sodaya		8	15	4
b.	Südkosit » » » »	2.5		4	2
c.	Sülfatasiti» » » »	4		7	2

d.	Krozyon					
	Yavaşlatıcı»	»	»	»	0.2	0.3 0.1
1.	Enerji					
a.	Yakıt yağı	Kg/ton baz	sodaya		310	430 290
b.	Motorin	»	»	»	»	1 2 1

Kaynak: Soda sanayii A.Ş.

2.5. MALİYET VE FİYAT DURUMU

Fiili üretim parametrelerini ve diğer giderleri göz önüne alarak yapılan maliyet analizlerinde satış maliyetindeki (kar ve üretim vergisi hariç) çeşitli harcamaların ve harcamalar toplamalarının satış maliyeti içindeki yüzde ağırlıkları yaklaşık olarak Çizelge 10 da görüldüğü gibidir.

Çizelge — 10 Satış Maliyetlerinin Yapısındaki Çeşitli Harcamaların ve Harcama Toplamalarının Satış Maliyeti İçindeki Yüzde Ağırlıkları (1977 için)

<u>Harcamalar</u>	<u>Yüzde ağırlık (%)</u>
Amortisman - Faiz	23
Enerji	19
Hammadde Yard. Madde	31
İşçilik ve Personel	16
Bakım ve Onarım	5
<u>Diğerleri</u>	<u>6</u>
Toplam :	100

Maliyet analizini gösteren çizelgeden de görüleceği gibi enerji, ham ve yardımcı maddeler ile amortisman faiz yüklerinin satış maliyetindeki oranı % 73 olmaktadır, işçilik ve personel giderinin payı ise % 16'dır.

Mersin Soda Sanayiinin ürettiği ana malların fiyatları yıllara göre Çizelge 11'de gösterilmektedir.

Çizelge — 11 Soda Sanayii Ürünleri Satış Fiyatları

	1976	1977	1978
Ana Mallar Fabrika Üretim ver. Fabrika Üretim ver. Fabrika Üretim v.			

	Fiyatı TL/ton	Fab. Fiyatı TL/ton	Fiyatı TL/ton	Fab. Fiyatı TL/ton	Fiyatı TL/ton	Fabrika TL/ton
Hafif Soda	3000	3510	3800	4429	5700	6650
Ağır Soda	3300	3861	4100	4779	6000	6950
Rafine Sodyum Bikarbonat	3400	3978	4200	4896	6300	7340
İlaçlık Sodyum Bikarbonat	6000	7020	5500	6411	7800	9100

1978 yılında henüz işçiliklere zam yapılmış değildir. Ancak «maliyet arttığı» gerekçesiyle 13.3.1978 tarihinden başlamak üzere yeni fabrika fiyatları saptanmıştır. 1977 yılı başında hafif sodanın 3000, ağır sodanın 3300 TL/ton

olduğu düşünülürse, bir yıl içinde yaklaşık % 100 zam yapıldığı anlaşılmaktadır. Maliyetlerdeki artışın önemli bir bölümü çarpık işletme politikalarından kaynaklanmaktadır. Batı ülkelerinde 1977 yılı soda fiyatları Çizelge 12 de gösterilmiştir.

Çizelge — 12 1977 Yılı Soda Fiyatları (Batı ülkeleri)

Ana Mallar	CİF. İstanbul Dolar/ton	Sanayici ve Toptancıya Maliyeti TL/ton
Hafif Soda	70-90	3000
Ağır Soda	110-130	3700
Rafine Sodyum Bikarbonat	140	4200

Bulgaristan, Romanya ve Sovyetler Birliği gibi Sosyalist ülkeler hafif sodayı 45 - 60 \$/ton FOB olarak satmaktadırlar. Özellikle Bulgaristan'ın soda üretim kapasitesini 1.500.000 ton/yıla çıkarması sonucu soda fiyatları Orta Doğuda büyük düşmeler göstermiştir.

Çizelge 11 de verilen maddeler kar ve taşımacılık da eklenince sanayici ve toptancıya çok daha yükselmiş olarak gitmektedir. Çizelge 12 deki değerlerle karşılaştırılınca soda sanayiinde üretilen malların sosyalist ülkelerden ve Avrupa ülkelerinden çok pahalı olduğu görülmektedir.

3. SODA SANAYİİ A.Ş. İŞYERİNDEKİ GREV

İşyerinde DİSK PETKİM - İŞ üyesi çalışanların greve gitmesindeki temel nedenler aşağıda sıralanmıştır :

a. Kapsam Sorunu;

İşveren, Şişe - Camın bütün kuruluşlarında teknisyenlerin ve usta başlarının sendikası olduğunu savunarak, sendikalı olan teknisyenlerin sendika dışında kalmasını dayatmıştır. Bir yıldan beri de bu yönde her türlü ekonomik ve sosyal baskılar yapılmış olup, mühendis ve şefler bu yasa dışı politikaya ortak edilmek istenmiştir. Baskılara rağmen teknisyenlerin büyük çoğunluğu bu dönemde sendikadan ayrılmamıştır. Ancak, işverenin bu konudaki katı tutumu görüşmeleri uzlaşmazlığa götürmüştür.

b. Ücret Sorunu;

Şişe - Cam işvereni günlük 80 TL. nin üstünde zam vermemiştir. Mersin Belediyesinin bile bunun çok üstüne çıktığı göz önüne alınırsa, ücret konusunda önerilen miktarın düşüklüğü anlaşılır.

Bugün, Soda Sanayii A.Ş. deki ücretler; çalışma koşulları ve yapılan işlerin niteliği vb. özellikler göz önünde tutulduğunda, işverenin diğer yatırımlarında (örneğin : canı sanayii) verilen ücretlerin çok altındadır, işçilerin büyük çoğunluğu asgari ücretin biraz üstünde (brüt : 3500 - 4000 TL/ay) ücretle çalışmaktadır.

Kapsamın daraltılması, ücret artışı ve çalışma koşullarının düzeltilmesine ilişkin istemlerin kabul edilmeyişi grevin ana nedenlerini oluşturmaktadır.

GREV VURGUNU

Daha önceki bölümlerde, şirketin, Türkiye'nin büyük tekelci sermaye kuruluşlarıyla ilişkisi anlatılmıştı. Bu ilişkiler, grev esnasında da, işverenin karlarını pekiştirmek amacıyla kullanılmıştır. Şirketin, Türkiye soda üretimindeki önemi açıktır. Grev dolayısıyla üretim durduğunda büyük bir talep açığı ortaya çıkmaktadır. «Bu açığı kapatmak için, yine aynı işveren, Türkiye Şişe - Cam Sanayii A.Ş., bu defa ithalat yapmak isteyecektir, ithalat izni alabilmek için, mevcut döviz yokluğunda ihracatın arttırılmasının zorunlu olduğunu, Şişe-Cam A.Ş.' nin önemli sanayi ürünleri ihracatçılarından biri olduğunu hükümete hatırlatacaktır. Ancak bir sorun vardır. Şişe - Cama soda sağlayan Soda Sanayii A.Ş.' deki uzlaşmaz «anarşi çıkarmaya eğilimli» işçiler ve bir de yetmezmiş gibi mühendisler grevedirler. O halde ne yapılmalıdır ? Soda için ithal izni çıkarılmalıdır. Böylece, yurt dışından daha düşük fiyatla soda ithal edilecek ve Şişe - Cam fabrikalarının üretimi aksamayacaktır. Bundan da öte, Soda Sanayii A.Ş. grevi ile ilgilenmek de gerekmeyecektir. Yurt - içi yüksek maliyetle, düşük ithal fiyatı arasındaki fark da işin cabasıdır.» işverenin oluşturduğu senaryo budur ve senaryo fiilen uygulanmaktadır. Çalışanların isteklerini kabul edip grevi sonuçlandırmak ve talebi, ithalat için döviz ödemeksizin yurt - içi üretimle karşılamak alternatifi, işverence dikkate alınmaya bile değer bulunmamaktadır.

İlgili bakanlıklardan ithal izni çıkarıldı mı, gerisi kolaydır. «Döviz darboğazı olduğu, hükümetin döviz sorununu çözmesi gerektiğini» her gün öne sürdüğünü unuttur gözükküp, ithalat için 2,5 milyon dolar döviz harcamak ve Soda Sanayii A.Ş.' nin ihracat sonucu elde edeceği 1 milyon doları bir kenara itmek, böylece hem döviz yokluğundan şikayet edip, hem de 3,5 milyon dolar döviz kaybına yol açmak, tüm bunlar tekelci sermaye için anlaşılmaz şeyler değildir. Yalnız tüm bunlardan, Soda Sanayii A.Ş. çalışanlarının ve diğer emekçilerin de çıkaracağı sonuçlar vardır. Onlar da, sermayenin etkinliğini kavramakta ve bu etkinliği kırmak, toplumun yönetimine emekçileri egemen kılmak için mücadelenin zorunlu olduğunu anlamaktadırlar.

SODA SANAYİİ A.Ş. GREVİNİN TEKNİK ELEMANLAR AÇISINDAN ÖNEMİ

Raporun başında da belirtildiği gibi bu grevin önemli bir yönü, işverence sürekli olarak sendika dışı tutulmaya çalışılan teknik elemanların da sendikaya üye olarak greve aktif biçimde katılmalarıdır.

Kapitalist üretim sürecinin örgütlenişi, üretim bilgisinin belirli kişilerde yoğunlaşması ve yönetim yetkisinin tekelleşmesi sonucunu vermektedir. Kapitalist üretimin bu otoriter hiyerarşik yapısı, mühendislerin üretim sürecindeki rolüne özel bir anlam kazandırmaktadır. Kapitalist üretim sürecinde, mühendislik, sermayeye ait olan ve sermayeye özgü özellikler taşıyan yönetim ve denetim işlevinin gerçekleştirildiği yönetim yapısıyla bütünleşmektedir.

Mühendisler, işletmeciler ve diğer yönetici kademeler diğer çalışanlar karşısında işveren temsilcisi görünümündedirler. Üretim sürecindeki rolleri gereği, bir takım işleri işveren adına yerine getirmektedirler. Öte yanda; bu kesimler üretim sürecine de katılmakta, artı - değer yaratılmasına katkıda

bulunmaktadırlar. Bu yönüyle, mühendis de ürettiği artı - değere sermaye sahibi işveren tarafından el konulan ücretli bir emekçi konumundadır.

Bu teorik tespitlerin doğruluğu, Soda Sanayii A.Ş. somutunda da gözlemlenebilir, işverenin toplu sözleşme görüşmelerinde temel politikası, holdingin diğer işyerlerinde de uygulanmaya çalışılan, kapsam dışı personel sayısını arttırarak sendikanın etkinliğini kırma ve işyerinde kesin hakimiyet kurma oyunlarını uyuşmazlık süresince tezgahlamaya çalışmaktır. işe alınan her mühendise ilk söylenen söz «Sendikaya girmeyeceksin, hiç bir örgütlenmeye katılmayacaksın, aksi halde işten atılırsın» olmaktadır. Son bir yıl içinde bu an ti - demokratik tutumlar daha da yaygınlaştırılmış ve teknisyenlerin sendikadan ayrılması için her türlü sosyal, ekonomik baskılar uygulanmıştır. Üstelik bu faaliyette teknik elemanlar ateş hattına sürülerek yönetimdeki sorumlulukları, onları işverenin eylemine ortak etme yönünde kullanılmıştır. Bu gerçek, teknik elemanların işveren tarafından yönetimde piyonlar olarak görüldüğünün ve teknik elemanlarla işçiler arasında doğacak sürtüşmeden de çalışanların direncini ve gücünü azaltma yönünde yararlanmak isteğinin açık bir ifadesidir.

Yine işyerinde sendikasız teknik elemanların zam, kadro ilerlemesi, eğitim vb. olanaklardan yararlandırılmasında yetenek, ihtiyaç ve yararlılık gibi ölçütler kullanılmamaktadır. Kullanılan ölçüt, «yönetime yakın olmak», «yönetimin adamı olmak» vb. dir. Bu tür ilişkiler, her bir teknik elemanın, işveren karşısında tek başına kalmasına yol açmaktadır. Oysa, sendikal örgütlenme çatısı altında, teknik elemanların kendi aralarında olduğu gibi diğer çalışanlarla da dayanışmaları gelişecektir.

Bu olay, olumlu bir biçimde Soda Sanayii A.Ş.' de gerçekleşmiştir. Teknik elemanların ve yöneticilerin büyük bir kısmı sendikaya üye olmuşlar ve fiilen greve katılmışlardır. Teknik elemanların greve katılmasıyla, çalışanların bütünlüğü ve işverenin yalnızlığı pekiştirilmiştir. Teknik elemanların bu mücadelede yer almaları, sayıca katkıdan çok, içerdiği anlamla çalışanların moral gücünü ve potansiyelini arttırmıştır.

Grev öncesinde Sodadaki teknik elemanlar sendikasızdırlar. Teknik elemanlar ancak grevin başlamasından sonra sendikaya üye olarak mücadeleye katılmışlardır. Soda işçilerinin örgütlülüğünün bir ifadesi olan grev, teknik elemanların örgütlenmesinde bir araç olmuştur. Grevi hazırlayan nedenler, teknik elemanları da örgütlenmeye iterken, kendiliğinden yükselen bir hareket dahi olsa, teknik elemanlar arasında birlikteliğin ve dayanışmanın pekişmesini getirmiştir.

Bugün kamu kesiminde çalışanlar dışında teknik elemanlar yasal olarak sendikal haklarını kullanabilmektedirler. Buna karşın kesimin önemli bir bölümü sendikasızdır. Sendika üyesi olanlarınsa çok küçük kesimi sendikal faaliyete ve mücadeleye katılmaktadır. İşveren başta ekonomik baskı olmak üzere, siyasi, sosyal her türlü baskıyı teknik elemanları sendikal örgütlenme dışında tutabilmek için kullanmaktadır. Ücret açısından uygulanan ayrıcalıklar, işten atma tehditleri, yönetim mevkilerinin koz olarak kullanılması işverenin başlıca silahlarıdır. Oysa Sodada çalışan teknik elemanların deneyleri, ONLARA KURTULUŞUN ORTAK MÜCADELENİN BİR OLDUĞUNU

göstermektedir. Teknik elemanların kendi aralarındaki birliğin ve onların işçilerle birliğinin sağlanması halinde ekonomik baskının yanında siyasi ve sosyal baskılara karşı da mücadele mümkün olmaktadır.

Bunun yolu da işçilerin sendikalaşma hareketine teknik elemanların da katılmasıdır.

Bu çabalar, bu yönüyle üretimin her kademesinde yer alanların işverene karşı ortak ekonomik - demokratik mücadelesini sağlamaya, çalışanlar arasında dayanışmayı geliştirmeye yönelik olacaktır. Kuşkusuz, hedef çalışanlar arasında farklılığı ortadan kaldırmayı öngören yeni bir toplumsal düzen için mücadeledir. Bu temel hedef için mücadele sürecinde, üretim sürecinin her birim ve kademesindeki mühendislerin güncel görevi kapitalizmin otoriter, hiyerarşik yapısını zorlamaktır.

SONUÇ

Soda Sanayii A.Ş. deki teknik elemanların sendikaya üye olmaları, sendikal mücadelede yer almaları olumlu ve örnek bir gelişimdir. Üretim sürecindeki rollerinden hareketle, bireysel çözüm arayışları, ancak işverenle bütünleşen küçük bir azınlık için geçerlidir. Mühendis - mimar kitlesinin büyük çoğunluğu açısından işveren karşısında güçsüz birer birey olmaktan çıkmak için, diğer çalışanlarla birliktelik içinde mücadele etmekten başka geçerli bir yol yoktur. Egemen sınıfların hukuken gasbettikleri TOPLU SÖZLEŞMELİ - GREVLİ SENDİKAL HAKLAR' ın tüm çalışanlara tanınması için mücadele ile egemen sınıfların hukuken tanıdıkları fakat örneği Soda Sanayii A.Ş. de görüldüğü gibi fiilen gasbetmeye çalıştıkları sendikal hakları aktif bir biçimde kullanma mücadelesi bir bütündür. TMMOB, bu mücadelede üzerine düşen görevleri bugüne değin olduğu gibi, bugünden sonra da etkin bir biçimde yerine getirmeye kararlıdır.

4.10

dördüncü beş yıllık kalkınma planı taslağı konusunda dpt tarafından düzenlenen toplantıya sunulan tmmob ve onsekiz odasının görüşleri 18.9.1978

Bundan önceki plan hazırlık çalışmalarında olduğu gibi, 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarına da özel ihtisas komisyonları çalışmalarından bu yana katılan TMMOB ve Odalarının 4. Plan Konusundaki görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

I — GENEL

Bu bölümde genel olarak planlamadan ne anladığımız, Türkiye'de Planlama çalışmaları, TMMOB'nin ve Odalarının Plana ilişkin çalışmaları, 4. BYKP konularında ki görüşlerimiz özet olarak yer almakta ve genel taleplerimiz sıralanmaktadır.

I A — PLANLAMADAN NE ANLIYORUZ? TÜRKİYEDE PLANLAMA

Bilindiği gibi, planlama en genel anlamda üretimin toplumsal gereksinmelerle uyumunu sağlayıcı düzenlemelerdir. Burada söz konusu olan tek, tek üretim birimlerinin kendi içlerinde sağlayacakları ekonomik rasyonellik değildir.

Belirlenmeye çalışılan şey toplumsal üretim ölçeğinde sağlanacak rasyonelliktir. Bu noktada da planlama ile sosyal sistemlerin bağlı ortaya çıkmaktadır. Bütün toplumsal hayatın planlanabilmesinin ilk şartı, o toplumsal yapının üretim araçları ve üretici güçler açısından merkezi denetiminin sağlanabilmesi ve değerlerin üretiminde güdülen felsefenin toplumsal olmasıdır. Bu durumun saptanması, planın nasıl ele alınması gerektiğinin saptan-masındaki en önemli noktadır.

Diğer önemli bir nokta da plan çalışmalarının demokratikliği noktasıdır. Planın gerçekten demokratik olabilmesi için, onun, üretim (hazırlanış) sürecinde geniş bir katılım gereklidir. Gerek hedef ve politikaların saptanması, gerekse rakamsal büyüklüklerin saptanmasının «her aşamasında» üretim birimlerinden sağlanacak eleştiri - öneri şeklindeki karşılıklı katkılar planı demokratik hale getirebilir.

Türkiye'de planlama nasıl başlamıştır, nasıl gelişmiştir; yukarıda değindiğimiz noktalar açısından nasıl değerlendirilebilir ?

Cumhuriyet' ten sonraki bazı düzenlemeleri saymazsak; 1960'lara kadar gelinen sürede, ülkemizin içine düşürüldüğü durum, 1960'lardan sonra bir «planlama» anlayışını, zorlamasını gündeme getirmiştir denebilir.

Ancak o günden günümüze dek yapılan planların Türkiye'nin dışa bağımlı, geri kalmış yapısını bazı, bazı saptayan ama çoğunlukla bunu yapmadan bu yapıyı veri olarak kabullenen; hiç bir nedeni sormayan, bu nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik hiç bir yapısal değişikliği ön görmeyen anlayışlarla içi boş planlar, sözde planlar olduğu yaşanmıştır.

Plan hükümlerinin Yasa ve Anayasa Hükmü olmasına karşın çoğunlukla uygulanmaması ve bundan dolayı hiçbir kişi ya da kuruluşun sorumlu tutulmaması da konunun ele alınış biçiminin diğer bir göstergesidir.

Ve bu planların yukarıda değinilen demokratik anlayıştan da yoksun olduğunu vurgulamak gerekir. İlk ele alışıta, her dönemde, demokratik bir işleyiş varmış gibi gösterilen bu çalışmalarda hiç bir zaman bu anlayışa varılamamıştır.

I B — PLAN ÇALIŞMALARI VE TMMOB

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Odaları ile ve üyeleri ile ilk plan çalışmalarından günümüze dek bütün plan hazırlık çalışmalarında görev üstlenmiş ve bu konudaki görüş ve önerilerini savuna gelmiştir.

Daha öncekilerde olduğu gibi Dördüncü Beş Yıllık Plan hazırlık çalışmaları sırasında da 70'e yakın Özel İhtisas Komisyonunun çalışmalarına etkin olarak katılan örgütümüz ve üyelerimiz görüş ve önerilerini plan platformlarında savunmuştur.

Görüş ve önerilerimiz çok sınırlı da olsa bazen raporlara geçmiş, çoğunlukla, geçmemiş, bazen da muhalefet şerhleri olarak, raporlarda yer almıştır. TMMOB, Türkiye'de hazırlanan planların tüm ekonomiyi kucaklama özelliğinden yoksun oluşu, genel olarak yaptırım erkinin bulunmayışını

bilmesine karşın hiç bir zaman planlan yok saymamıştır.

TMMOB toplumun düşürüldüğü duruma (Empoze edilen toplumsal modele) karşı direnmek için her aracın ve platformun değerlendirilmesi gereğine inanarak ve bu platformlarda dile getirdiğimiz görüşlerimizin giderek geniş halk kitlelerine mal olacağı bilinci ile planların ileri hükümler taşıması için mücadeleyi güncel bir görev saymaktadır.

I C — 4. B.Y.K.P.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı hakkındaki görüşlerimizi dile getirirken her şeyden önce onun genel karakterini saptamakla işe başlamak gerekir. Çünkü, parçalar ne kadar mükemmel olursa olsun parçalara hükmeden bütündür ve bütünün genel karakteri parçalara damgasını vurur.

Gerek plan, gerekse strateji toplumun bugünkü durumunun dışı vuran düzensizliklerini belli ölçülerde saptayabilmektedir. Fakat bu toplumsal bozuklukların temel nedenim saptamaya yanaşmamaktadır. Bütün bu toplumsal bozukluklar ülkemizin emperyalist - kapitalist sistem içinde geri kalmış bir ülke olmasından ve bu sistem içindeki merkezlerde oluşturulan iş bölümü ve sınırlaması şartlarına uyma zorunluluğundan kaynaklanmaktadır.

Bir yandan ülkemizde üretilen değer çeşitli mekanizmalarla emperyalistler tarafından emilirken, öte yandan bu sömürüyü devamlı kılacak bir toplum modeli (kendi üretici güçlerini geliştiremeyen, tüketime dayalı, her çeşit yozlaşmaya ve kaynakların tahribine açık bir toplum modeli) geliştirilmektedir. Ve bu temel nedenin belirleyiciliğindeki bir toplumda emperyalizmle ilişkiler göz önüne alınmadan doğru bir durum saptanması ve bunun üzerinde yükselecek gerçekçi bir plan yapmak olanaklı değildir. Kaldı ki saptamalar açısından plan ve son strateji, ilk stratejinin çok gerisindedir.

Özellikle ilk stratejide hedeflenen toplum bağımsız bir kapitalist ülkenin toplumdur. Ve bu hedefe de yapısal değişiklikler yapılmadan yalnız rasyonalize edici tedbirlerle varılmak istenmektedir. Hedeflenen toplumun da bir kapitalist toplum olmasından ötürü karşı çıkılması gereği bir yana; emperyalist çağda, hem de hiç bir kurumsal ve yapısal önlem alınmadan böyle bir toplumsal yapıya, başka bir ifadeyle emperyalizmden bağımsız bir kapitalist topluma ulaşmak kesinlikle olanaksızdır. Tarihsel örnekler yanında günün yaşanan gerçekleri de (IMF ile ilişkiler, AET olayı vb.) bunu kanıtlamaktadır.

Türkiye'nin kaynakları üzerinde bağımsız tasarrufta bulunabilen bir ülke olmadığı, kaynakların kullanımının emperyalist odaklarca yönlendirildiği bilinci plana yansımadağı için hedeflenen yapı da ulaşılmaması olanaksız bir yapı olmaktadır.

İlk stratejinin bu yaklaşımı, uluslararası ve yerli tekeli sermaye ve çevrelerce derhal değerlendirilmiştir! Ve emperyalist - kapitalist ilişkiler içinde yer alıp, emperyalizmden görece bağımsız bir kapitalizm denemesine girişmenin hayal olacağı bizzat bu çevrelerce vurgulanmıştır. Böylece ilk stratejinin belirsizlikleri bir kenara itilerek güzel ve süslü deyimlerle önümüzdeki plan döneminin

stratejisi, emperyalist - kapitalist ilişkiler ağı içinde kalarak, emperyalizme bağımlılık ilişkilerini daha da arttırarak, dışa bağımlı -çarpık kapitalist toplumsal yapının yemden üretimini sağlamak olarak belirlenmiştir.

Planın bir diğer belirgin özelliği de bölümler arası tutarsızlıktır. Birbiri ile çelişen, giderek birinin uygulanması diğerinin uygulamasını olanaksız kılacak bir çok politika ve sayısal hedef alt alta sıralanmış durumdadır. Bu politikalar arasında TMMOB'nin yıllardır savunduğu bazı talepler de yer almıştır. Fakat bu yer alışı ne yazık ki çok bir şey ifade etmemektedir. Çünkü önerilen politikaların uygulama araçları ve gösterge olarak bile mekanizmaları yoktur. Bu durumda plan bir vaatler bütünü olmak durumunda kalmaktadır.

Gerek toplum yapısının Planlama Teşkilatı'na verdiği rol gerekse de planın yukarıda saydığımız özellikleri açısından getireceğimiz talepler 4. B.Y.K.P. na ilişkin metinden bağımsız bir politikalar bütünü oluşturacaktır.

Ancak taleplerimize geçmeden önce bir noktayı daha vurgulamakta yarar görmekteyiz. Bugün Planın oluşturulması sürecinde izlenen yol görünürdeki tüm demokratiklik savlarına karşı, an ti - demokratiktir. 2 Haziran tarihli DPT stratejisinden 31 Ağustos 1978 Stratejisine ve 4. B.Y.K.P. Taslağına varan zaman dilimi içinde plan hakkında bazı kesimlerin görüşleri alınır görünürken hiç bir sonuca yansımamış; ancak bazı kesimler görüş ve önerilerini plana adeta dikte ettirerek yansıtmışlardır. Bu etkin güçler kimlerindir? Bu güçler emperyalizmin uluslararası kuruluşları; IMF, Dünya Bankası, OECD' dir. Bu güçler yerli tekeli sermaye kuruluşlarıdır. TÜSIAD' dır. Koç HOLDİNG' dir. Emperyalistlerin ve yerli ortaklarının çeşitli düzeydeki müdahaleleri ile biçimlenen son strateji ve taslak, şimdi, demokratiklik görünümü altında bizlerin ve toplumun diğer emekçi kesimlerinin bilgisine sunulmaktadır. Amaç ve kapsamı oldukça belirlenmiş, hedefleri saptanmış bir planın bizim burada dile getireceğimiz öneriler ve eleştirilerle ne ölçekte değişeceği şüphelidir.

Ancak biz görüş ve önerilerimizi toplumsal hayatın çeşitli alanlarında olduğu gibi, geçmiş plan çalışmalarında olduğu gibi bu platformda da dile getireceğiz. Bugüne kadar savunduğumuz taleplerimizi bu platformda da savunurken sömürüye karşı mücadele; toplumsal değerlerimizin, tarihsel çevrenin, doğal kaynakların, kentlerin, topraklarımızın, ormanlarımızın, tahribinin önlenmesi; insan gücümüzün geliştirilmesi ve toplumumuza empoze edilen çarpık kapitalist büyüme ve tüketim toplumu modelinin bütün uzantılarına karşı mücadele, çıkış noktamız olacaktır.

Emekçi halkımızın mücadele safında yer tutan mühendis ve mimarlar olarak uzmanlık alanlarımızdan yola çıkarak sömürüyü teşhir ve taleplerimizi yükseltme görevimizin plana da yansımaları için mücadele vereceğiz. Emperyalizme karşı bağımsızlığı, halk için özgürlük ve demokrasiyi savunacağız.

Şimdi, II. Bölüme geçmeden önce, yıllardır savunduğumuz genel plandaki taleplerimizi sıralamak istiyoruz .-

I — Ülkemizi emperyalist - kapitalist sisteme siyasi, ekonomik, askeri ve kültürel bakımdan bağımlı kılan tüm anlaşmalar iptal edilmeli bu amaçlara hizmet eden (NATO, CENTO, AET, IMF, vb.) tüm örgütlerle ilişkiler

kesilmelidir.

2 — İşçi - Memur ayırım yapılmaksızın tüm çalışanlar grevli, toplu sözleşmeli sendikal haklara kavuşmalıdır. (Plan metninde toplu sözleşme hakkının yaygınlaştırılacağından bahsedilirken, grevden bahsedilmemesi ilginçtir.)

3 — Herkese iş sağlanmalı, işsizlik sigortası kurulmalıdır.

4 — Meyak kesintilerine son vermeli, birikmiş kesintiler faizleri ile birlikte iade edilmeli, İYAK gibi girişimlerden vazgeçilmelidir.

5 — Asgari ücret tek kişiye göre değil işçi ailesine göre saptanmalı, asgari ücretin saptanmasında çalışanların örgütleri söz sahibi olmalı, asgari ücret her yıl belirlenmeli, kararın gecikmesi halinde geciken aylara ait farklar tam olarak ödenmelidir.

6 — Emekli olabilmek için gerekli çalışma süresi kısaltılmalı, emekli maaşı ve ikramiyeleri yükseltilmeli 1970 öncesi emeklilerin durumu düzeltilmelidir.

7 — Ücretliler üzerindeki vergi yükü kaldırılmalı, sermayeye tanınan tüm vergi ayrıcalıklarına (ihracatta vergi iadesi, yatırım indirimi, gümrük muafiyeti vb.) son verilmelidir.

8 — Asgari geçim indirimi en az asgari ücret düzeyine yükseltilmeli, ücretlinin ailesini de kapsamalı ve yalnızca ücretlilere uygulanmalıdır. Ücret, indirim miktarı vergiden düşülerek vergilendirilmelidir.

9 — Çalışanlara ait SSK ve Emekli Sandığı Kurumları birleştirilmen, bu kurumun yönetim ve denetiminde, çalışanlar kesin söz ve karar sahibi olmalıdırlar.

10 — Tüm halka ücretsiz sağlık hizmetleri sağlanmalı, genel sağlık sigortası halkın çıkarlarına uygun bir yapıda yasallaştırılmalıdır. Bakıma muhtaç kişilere ücretsiz bakım sağlanmalı, haklar korunmalıdır.

11 — İş yerlerinde iş güvenliği sağlanmalı, iş hastalığına yol açan koşullar kaldırılmalı, tehlikeli işlerde çalışanlara gerekli koruyucu donanım verilmelidir.

12 — Çocuk işçi ve çıraklar üzerindeki baskı ve angarya son bulmalı, çocuk işçi ve çıraklar sigorta kapsamına alınmalı, iş kollan düzeltilmelidir.

13 — Kamu Kuruluşlarında çalışanlar kesin söz ve karar sahibi olmalı, yöneticiler çalışanlarca belirlenmelidir.

14 — Analık toplumsal bir işlev sayılmalı, kreş ve ana okulu ihtiyaçları giderilmeli, kadın - erkek eşitliğini zedeleyen yasa maddeleri iptal edilmeli, eşit işe eşit ücret ilkesi uygulanmalı, yeterli doğum izni verilmelidir.

15 — Dış ticaret, bankacılık ve sigortacılık toplum yararına denetlenmelidir.

16 — Tüm araştırma, planlama uygulama ve yayın çalışmalarında TMMOB desteklenmelidir.

17 — Ülkemizde yapı üretimi tekellerin, spekülâtörlerin çıkarlarına uygun, denetimsiz bir gelişim izlemektedir. Yapı üretiminin araştırma, proje ve uygulama aşamalarında toplum yararına denetlenmesi ve geliştirilmesi doğrultusunda TMMOB'ye bağlı Odalar tarafından sürdürülen ortak mesleki denetim uygulaması kurumsallaştırılmalıdır.

Ülkemizde üretilen ve ithal edilen tüm ürünlerin kalite saptanma ve belgelenmesinde, toplum yararına bir denetim sağlanabilmesi için, kalite belgesi uygulaması TMMOB eliyle gerçekleştirilmeli, konuya ilişkin uygulama kurumsallaştırılmalıdır.

18 — Bugün ülkemizde bilgi işlem sistemleri ve merkezleri konusunda merkezi bir politika bulunmamaktadır. Çeşitli kurumlarca gerçek ihtiyaçlar ve gerekli kapasiteler belirlenmeden gelişigüzel biçimde büyük yatırımlara girişilmekte, her kuruluşça ayrı bir bilgi işlem merkezi kurulmaktadır. Üretim faaliyetleriyle ilgisi olmayan hizmetler için kullanılan ve atıl kapasiteli bilgi

işlem merkezleri için her yıl emperyalist ülkelere milyarlar ödenmektedir. Bilgi işlem merkezleri konusunda merkezi bir politika izlenmeli, merkezlerin ülkemizin gerçek ihtiyaçları doğrultusunda çalışması sağlanmalı, kaynak israfı önlenmelidir.

19 — Öğretim programlarında ve ders kitaplarındaki çağdışı öz ayıklanmalı, eğitim programları ve ders kitaplarının ülke koşulları ve yapısına uyan bilimsel bir içerikte olması sağlanmalıdır.

Çalışan kitlelerin, özellikle kırsal kesimde yaşayanların, temel eğitimden geçirilmesi için yaygın bir eğitim kampanyası açılmalı, eğitim kurumları ülke düzeyinde yaygınlaştırılmalıdır.

Kültür düzeyindeki emperyalist biçimlendirmeye son verilmelidir. Sınıf ayırımına dayalı, eşitsiz eğitim düzeninin olumsuz etkilerinin azaltılması için, emekçi sınıf ve katmanların çocuklarının eğitimi için devlet desteği sağlanmalı, bu öğrencilerin eğitim öğretim yapabilmeleri için gerekli giderler devletçe karşılanmalıdır. Öğrencilerin, kitap, burs ve yurt sorunlarına çözüm getirilmelidir.

Üniversite önündeki yığılmanın karşısında, egemen sınıflarca izlenen öğretim üyesiz, kitapsız, laboratuarsız, binasız okul açma siyasetine son verilmeli ülke gerçeklerine uygun bir eğitim planlaması yapılmalı, orta öğrenimde teknik eğitime ağırlık verilmeli, meslek okullarındaki angarya kaldırılmalıdır.

Okullarda yönetime, öğrenciler ve çalışanlar da katılmalı, yüksek öğrenim kurumlarının özerk ve demokratik olması sağlanmalı, hükümetin üniversiteye el koyma yetkisi iptal edilmelidir.

Bütün üniversite, yüksek okul, akademiler demokratik bir yasa içinde bütünleştirilmelidir.

Üretimden kopuk, diplomalı işsizlerin çoğalmasına neden olan eğitim sistemi, egemen sınıfların değil, halkın çıkarları doğrultusunda değiştirilmeli, öğrenim kurumlarında üretilen bilginin, tekellerin değil, halkın gereksinmelerinin karşılanması için kullanılması sağlanmalıdır. Çalışanlar için, meslek içi eğitim yaygınlaştırılmalı, bu eğitim, çalışanların bilgi ve becerisini arttırmaya yönelik olmalıdır. Tüm teknik eğitim gören öğrencilere, uzmanlık alanlarına uygun ve mesleki açıdan yararlanabilecekleri staj olanakları sağlanmalı, özel kesim kuruluşları için staj yeri verme zorunluluğu getirilmeli, staj yeri dağıtımı TMMOB'nin de yönetim ve denetimde söz sahibi olduğu özerk bir kuruluşça gerçekleştirilmeli, konuyla ilgili yasal önlemler alınmalıdır.

Özellikle teknik eğitimde, mesleki kademe yükselmesini engelleyen Uygulamalara son verilmelidir.

20 — Zorunlu olarak transfer edilen teknoloji, ülkenin varolan sanayi yapısı, kaynakları ve gereksinmelerine uyarlanabilmeli ve ülkenin teknik gücü tarafından özümlemlenip geliştirilmelidir.

Teknik eğitim, ülke koşullarına göre planlanmalı ve «beyin göçü» engellenmelidir.

Merkezi bir araştırma - geliştirme kurumu kurulmalı, TBTAK yeniden düzenlenmelidir.

Proje ve proseslerin mühendislik hizmetleri yerli elemanlarca yürütülmeli, transfer edilen teknolojinin seçimi ve değiştirilmesinde teknik elemanlara sorumluluk verilmelidir.

21 — Kamu - Özel - Yabancı sermaye ortaklıkları tasfiye edilmelidir.

Kamu kuruluşlarının tekeli sermayenin çıkarları doğrultusundaki işleyişleri son bulmalıdır. Kamu kuruluşlarının ürünleri, halkımıza aracısız ulaştırılmalıdır.

Birinci bölümde genel olarak söyleyeceklerimiz burada sona ermektedir. Şimdi, ikinci bölümde, uzmanlık alanlarımıza ilişkin görüş ve taleplerimize değinmek istiyoruz.

II — ÖZEL (UZMANLIK ALANLARIMIZDA)

Bu bölümde, uzmanlık alanlarımıza ilişkin olarak sanayi, doğal kaynaklar, enerji, tarım, ormancılık, kentleşme - konut - turizm, ulaşım - alt yapı, çevre ve meteoroloji konularında görüş ve taleplerimiz özet olarak verilmektedir.

2 — A SANAYİ

Ülkemizde sanayii dışa bağımlı, tekelci, montajcı, tüketim malları üretimine dönük bir yapıdadır.

Bu yapı nedeni ile sanayinin bir çok girdisi dış ülkelerden ithal edilmektedir. Bir çok yatırımın makine ve donatımınının dış ülkelerden alınması gerekmektedir. Az sayıda tekel, bir çok malın üretim ve dağıtımını denetimi altında tutmakta, tekel fiyatlarıyla sömürsünü arttırmaktadır. Sanayinin üretim bileşimi içinde birinci sırada tüketim malları yer almaktadır. Yatırım malları sanayii ise çok az geliştirmiştir. Tekelci sermaye halktan alınan vergilerden oluşan bütçeden çeşitli özendirme tedbirleriyle desteklenmektedir. Sanayinin ilkel ve dışa bağımlı niteliğinden dolayı teknoloji transferleriyle sömürü daha da ağırlaşmaktadır. Sanayileşmenin gerçek ölçütü, yatırım malları sanayi ve ağır sanayinin yalnızca gelişmesi değil, aynı zamanda ülke kaynaklarına dayalı, bağımsız ve teknoloji üretecek biçimde gelişmesidir. Oysa Ülkemiz sanayininin gelişmesi egemen çevrelerin yönetiminde yukarıda özetlenmeye çalışıldığı gibi tam ters yönde olmuştur.

Bu yapıyı hazırlayanlar da bugün içine düştükleri bunalım nedeni ile bu yapıdan şikayet etmektedirler. İşçi sınıfının ve yandaşı emekçilerin, onların bir parçası olarak da bizlerin sorunu bu yapıyı sürdürmek için çözüm yolları aramak değildir. Tersine yapıyı değiştirmek için gerekli taleplerde bulunmaktadır. Bu gözle bakıldığında 4. B.Y.K.P.'nin de mevcut yapıyı bir takım küçük düzeltmelerle sürdürmek istediği ortadadır. Her ne kadar plan taslağında «Sanayide köklü bir dönüşümü gerçekleştirme amacına yönelik olarak imalat sanayi içinde ara ve yatırım malları üreten sanayilerin geliştirilmesi hedef alınmaktadır.» denmekteyse de, 4. B.Y.K.P.'nin imalat sanayine ilişkin sayısal hedeflerine bakıldığında küçük düzeltmeler dışında yapısal bir değişiklik gözlenmemektedir. Yapısal değişikliğin bir göstergesi olarak imalat sanayininin hedefleri alınır, bu hedeflerin gerçekleşeceğini varsayarsak bile, çok küçük düzeltmeler dışında varolan yapının değişmeyeceği söylenebilir. 4. B.Y.K.P. taslak özeti 38. sayfadaki verileri, gelişmiş kapitalist ülkeler ve sosyalist ülkelerdeki yapıyla karşılaştırdığımızda bu daha açık şekilde görülmektedir.

Tüketim malları sanayinin, imalat sanayinin yüzdesi olarak, Türkiye'de 1978 yılında % 42 iken 1983 yılında % 36.5 olacağı hedeflenmektedir. Oysa bu oran gelişmiş kapitalist ülkelerde % 18, sosyalist ülkelerde % 24'dür. Ara malları sanayinde Türkiye'de 1978 yılında % 41 iken 1983 de % 43.8 olması beklenmektedir. Oysa bu oran kapitalist ülkelerde % 25, sosyalist ülkelerde % 34'dür. En çarpıcı farklılık yatırım malları sanayinde gözlenmektedir. Türkiye'nin imalat sanayii üretiminin 1978'de % 16.9'u yatırımın malları iken,

1938'de bu oranın % 19.6'ya çıkacağı hedeflenmektedir. Oysa yatırım malları sanayi üretimi toplam imalat sanayii üretiminin gelişmiş kapitalist ülkelerde % 51' ini, sosyalist ülkelerde % 48. ini oluşturmaktadır. Kaldı ki Türkiye'de yatırım malları ve ara malları sanayiinin içinde diğerlerinin aksine bazı tüketim malları sanayileri de girmektedir. Sayılarda gösteriyor ki bir yapı değişikliğinden söz etmek çok güçtür.

Yapı değişikliğinin, sağlıklı bir sanayileşmenin, ülkemizin bağımsız olmasıyla, emperyalist sömürü ağının dışına çıkılmasıyla, işçi sınıfının iktidarının gerçekleşmesiyle olacağını vurgulayarak, günümüz koşullarında sanayileşmeye ilişkin talepleri şöyle sıralayabiliriz.

1 — Yabancı sermayeye tanınan her türlü ayrıcalıklar kaldırılmalı, yabancı sermaye yatırımları devletleştirilmelidir.

2 — Yerli ve yabancı sermayeye tanınan ve bedeli halk tarafından ödenen her türlü özendirme tedbirleri iptal edilmelidir.

3 — Sanayileşmede gerçek yatırım malları üretimine ağırlık verilmelidir.

4 — Ulusal kaynaklar değerlendirilmeli, girdi yönünden dışa bağımlılık azaltılmalıdır.

5 — Metal üretim sanayiinde madencilikten başlayarak, nihai ürünlerin üretim ve pazarlamasına kadar dikey bir entegrasyona gidilmelidir.

6 — Kamu yatırımları yerli ve yabancı sermayeye aramalı üretim durumundan çıkarılmalıdır.

7 — Tarım ve sanayi arasında dengeli bir ilişki kurulmalı, tarımsal üretimin sanayide değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

8 — Yeni yatırımların teknoloji seçiminde emperyalist ülkelere bağımlı kalınmamalı, küçük ölçekli geri teknolojili tesisler kurulmamalıdır.

9 — Yeni yatırımlarla ilgili fizibilite, proje ve müşavirlik hizmetlerinin yürütülmesinde yabancı müşavir firmaların etkinliğine son verilmeli, bu yolla yatırımları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeleri engellenmelidir.

10 — Genel olarak ilaç, boya, sabun gibi temel ihtiyaç maddeleri ile kimya sanayiinin de dahil olduğu çok geniş bir sanayi alanına ana girdi ve yardımcı madde üretmesi gereken temel kimya sanayi, azot sanayii ve petro kimya tesisleri dışında bugün yok gibidir. Halen ithalat içinde en önemli kalemlerden birisini oluşturan yapay gübre üretimi ise, gerek azot sanayiinin gerekse özel kesimin, başta hammadde bakımından dışa bağımlı olması ve düşük kapasitelerde çalışması nedeniyle yetersizdir. Gübre üretiminde kömür, fosfat kayası, pirit vb. yerli girdilere dayanılmalıdır.

Petro kimya sanayiinin üretimi ise plastikler ve oto lastiği olmak üzere iki ana daldadır. Esas olarak tüketim malları üretimini besleyen bir yapıya sahip olan petro kimya sanayii, toplum gereksinimlerini temel olan bir üretimi geliştirmelidir.

2 — B YERALTI KAYNAKLARI

Türkiye, sanayileşmenin niteliği ve niceliğine uyumlu olarak, yeraltı kaynaklarının ilgili sektörleri (madencilik ve enerji sektörü içinde yer alan petrol) açısından da geri kalmış bir ülkedir.

Bu geri kalış, sanayiinin doğrudan girdi ve girdiler üzerindeki transfer fiyatları mekanizması ile dışa bağımlılığının giderek arttığı ve gelecek yıllarda da daha bir artacağı anlamına gelmektedir. Çünkü Türkiye, örneğin petrolde olduğu gibi bugün bir maden ihracatçısı ülke konumundan maden ithal eden bir ülke

konumuna gelmiştir.

Türkiye'nin yeraltı kaynaklarının ilgili sektörleri açısından geri kalmışlığının temel nedeni, sistemin genel yapısına dayanır. Bu temel belirleme çerçevesinde yaklaşıldığında, gerek madencilik ve gerekse enerji sektörü içinde yer alan petrol sektöründeki geriliğin ikincil nedenlerinden bazıları şu şekilde sıralanabilir :

Madencilik ve petrol sektörlerindeki bu geriliğin ikincil nedenleri arasında kuşkusuz en önemlisi, Türkiye'nin yeraltı kaynaklarının potansiyel anlamda dahi henüz saptanmadığıdır. Denebilir ki, Türkiye bu sektörlerin alt yapı çalışmaları olarak nitelenebilecek «arama çalışmalarında son derece ilkel bir aşamada bulunmaktadır. Örneğin, bu sektörlerin dayandığı temel jeolojik etütler, henüz Türkiye'nin sınırlı bir alanı için yapılmıştır.

Madencilik ve petrol sektörlerindeki geriliğin ikincil nedenlerinden biri de, emperyalizmin bu kaynaklar üzerindeki tasarrufudur. Öyle ki, bugün yürürlükte olan Petrol Kanunu bir ABD' li uzman tarafından hazırlanmıştır.

Madencilik ve petrol sektörlerindeki geriliğin yukarıda belirtilen gerek temel gerekse bu temel nedene bağlı ikincil nedenleri ışığında, yeraltı kaynaklarımız ile ilgili sektörel bazdaki talepler şunlardır.

1 — Yeraltı kaynaklarımızla ilgili yabancı sermayeye verilmiş tüm arama ve işletme ruhsatları (özellikle petrolde arama izinleri) tazminat ödenmeksizin iptal edilmelidir.

2 — Yeraltı kaynaklarımızla ilgili yeni projelerde; dış finansman, teknoloji ve teknik hizmet ithali için yapılacak anlaşmalar, emperyalist sömürü söz konusu olmayacak bir içerikte yapılmalıdır.

3 — Yeraltı kaynaklarımızla ilgili her türlü mevzuat (Petrol ve Maden Kanunu gibi) günün koşullarına göre uyarlanmak ve bu mevzuat sömürüye ve bağımlılığa neden olmayacak bir biçimde düzenlenmelidir.

4 — Yeraltı kaynaklarının potansiyel anlamda dahi yeterince saptanmadığı gerçeğinden hareketle, Türkiye'nin ivedilikle temel jeolojik ve ardından da detay jeolojik etüdü tamamlanmalıdır.

5 — Yeraltı kaynaklarının gerçek sahibinin halk olduğu doğru tespitinden hareketle :

— Türkiye petrol kaynakları açısından denizleri ve karaları ile tek bir ruhsat alanı olarak ele alınmalıdır.

— Bütün petrol faaliyetleri (araştırma, üretim, taşıma, depolama, rafinaj, işletme ve dağıtım) tek elden bir devlet kuruluşunca yürütülmelidir.

— Halkın somut talebi ve yaran (ısınma için yakıt talebi) doğrultusunda örneğin tüm özel kesim linyit arama ve işletme izinleri iptal edilerek devlete aktarılmalıdır.

6 — Devlet kuruluşlarının büyük tekelere fon aktarmasının önüne geçilmelidir. (Taş kömürünün özel kesime maliyetinin çok, çok altında satılmasının engellenmesi gibi...)

7 — Petrole dayalı termik santrallerin sayısı dondurulmalı ve artık yenileri için girişimde bulunulmamalıdır.

8 — Manyezit, boraks, antimuan, krom ve barit kaynaklarımız yalnızca birer döviz kaynağı olarak düşünülmemeli, bu kaynaklar nihai ürün olarak

değerlendirilmelidir.

9 — Demir, bakır, fosfat ve taş kömürü ve linyit kaynaklarımız için hızlandırılmış projeler (aramadan üretime dek) ele alınmalıdır.

2 — C ELEKTRİK ENERJİSİ

Kesinti ve kısıntı uygulaması biçiminde günlük yaşama yansıyan enerji yetersizliği, özellikle kent ve kırsal nüfusunun domestik gereksinimi ve küçük üretici aleyhine genişleyen boyutlarda etkisini sürdürmektedir. Olağan dışı enerji kesilmeleri bir yana bırakılırsa, uygulanan programlı kesintilerin karşılığında ortaya çıkan enerji açığı günlük 5-6 milyon KWH dolayındadır. 4. B.Y.K.P. stratejisinde, enerji darboğazının aşılması amacıyla ulusal kaynaklardan öncelikle yararlanılacağı belirtilmiştir. Burada kullanılan öncelikle deyimi, dış kaynaklara bağlı enerji üretiminin de söz konusu olacağı anlamına gelmektedir. Oysa ülkemizin içinde bulunduğu koşullarda, petrol santrallerinin mevcudunu artırmaksızın yalnızca doğal kaynaklardan yararlanmayı planın değişmez ilkesi haline getirmek gerekir.

Elektrik enerjisi alanını ilgilendiren en genel ve güncel talepler aşağıdadır.

1— Doğal kaynaklardan yararlanma konusunda Plan Stratejisi ile Plan Taslağı arasında çelişkili ifadeler yer almaktadır. Su ve kömür gibi doğal kaynakları kullanacak yatırımlara hızla girişilmesi planın bütününe egemen olmalıdır. Öte yandan doğal kaynakların kullanım olanağı, bu kaynaklar üzerindeki —Anayasaya da aykırı olan— özel mülkiyetin kesinlikle kaldırılmasına bağlıdır. Bu amaca yönelik yasal bir statünün zorunlu olduğuna da değinmek gerekir.

2 — Ülkemizde kaynakların sağlıklı bir envanteri çıkarılmamıştır. Özellikle madensel hammadde kaynaklarının varlığının kesinlikle bilinmesi ve buna koşul olarak kaynakların geliştirilmesi için, envanter çalışmaları, yukarıda belirtilen mülkiyet engeli de aşılarak yapılmalı ve araştırmacı kuruluşların etkinliği ve eşgüdümü sağlanmalıdır.

3 — Enerji darboğazının oluşmasında, ilgili yatırım malları üretiminin yapılamayışının da etkisi vardır. Bu nedenle ağır elektroteknik sanayiinin kurulması yolunda hızlı adımlar atmak gerekecektir. Ancak bu alandaki girişimin de devlet eliyle yerine getirilmesi söz konusudur. Planda ara ve yatırım malları üretiminde kamu kesimine öncelik tanınacağı belirtilmekle birlikte, sanayileşme olgusunda sürekli geçen «özendirme» ve «yarışmacı kimlik» kavramları temel sanayi kuruluşlarının kurulmasında devlet rolünü belirsizleştirici niteliktedir. Ayrıca devlet eliyle kurulması gereken elektroteknik sanayii, yatırım mallarının projelendirilebilmesini de içermelidir.

4 — Planda yer alan «nükleer enerji santralleri yapımı ve nükleer enerji girdisinin kendi doğal kaynaklarımızdan sağlanması hızlandırılacaktır» ibaresi ne mevcut durum ne de gelecek açısından gerçeği yansıtmaktadır. Nükleer santrallerin yapımı finansman, dışa bağlı yakıt kullanılması, hızla gelişen teknolojisi ve nükleer artıkların saklanması gibi çok çeşitli nedenlerden ötürü yakın plan hedefleri arasında yer alamaz. Bu nedenle, doğal kaynakların henüz önemli bir bölümünün atıl durumda bekletildiği bir dönemde, nükleer santral projesinin durdurulması zorunludur.

5 — Elektrik üretim, iletim ve dağıtımının tek elden ve devlet eliyle yapılması esastır. Bu ilkeye aykırı olarak varlıklarını sürdüren ve Türkiye Elektrik Kurumu yasasına rağmen genişlemeye çalışan ayrıcalıklı şirketler

TEK'e devredilmelidir. Planda, yükümlülüklerini de yerine getirmeyen ayrıcalıklı şirketlerin olumsuz karakterine bile yer verilmemiştir. Öte yandan bu ve benzeri konularda daha ileri düzenlemeler ve değişiklikler içeren yeni bir TEK yasasına gerek duyulduğunu belirtmekte yarar vardır.

6 — Planda, elektrik kullanımında savurganlığın önlenmesi ve elektrik enerjisinin üretime dönük olarak kullanılacağı belirtilmektedir. Savurganlığın önlenmesi, bilimsel bir model ve uygulama konusudur. Bu anlamda enerji tasarrufu, üretim ve tüketimde aynı işi daha az enerji girdisiyle sağlamak demektir. Bu nedenle fazla enerji tüketen her türlü makine ve aygıtın daha verimli teknolojiyle değiştirilmesi söz konusudur. Planda, çeşitli firmaların ürettiği benzer mallar arasında fazla enerji tüketenlerin üretiminin engellenmesi gibi pratik bir önlem de yer almamıştır. Öte yandan elektrik enerjisinin üretime dönük kullanılmasından söz edilirken üretim yapan kuruluşların ne üretmesi gerektiğine de değinilmemiştir. Temel gereksinim mallar yerine lüks maddeler imal eden sanayi kesiminin gelişimine izin verilmemelidir. Bu aynı zamanda tasarruf konusunun da içinde yer alır

7 — Nüfusunun yarısı elektrikten yararlanamayan ülkemizde, bölgeler arasında büyük dengesizlikler vardır. Doğuda üretilip batıya nakledilen elektrik enerjisinden yararlanma oranı, batıda 1000 KWH/kişiyi aşarken, doğuda bazı yörelerde 6 KWH/kişiyeye kadar düşmektedir. Sanayi ve domestik tüketim açısından bölgeler arası dengenin sağlanması önem taşımaktadır.

2 — D TARIM

Türkiye faal nüfusunun % 61,2'sinin uğraşısı olan, toplam ihracat gelirimizin % 62,6'sı ve toplam milli gelirimizin % 22,2'sini oluşturan tarım sektörü; ekonomideki payı, barındırdığı nüfus ve ihracat yönünden ekonomide önemli bir yer tutmaktadır. Ancak emperyalist - kapitalist sistem içerisinde teknelci burjuvazinin desteğine sahip bulunan bey, ağa, şeyh, kapitalist çiftçi ve aracı koalisyonu nedeniyle tarım sektörü bugün kır emekçilerinin aleyhine işlemektedir.

Genelde üretim araçları mülkiyeti, özelde ise toprak - insan ilişkilerinin ortaya çıkardığı sorunlar, özellikle son yıllarda kendisini iyice hissettirmiş ve kırsal kesimde gelişme, bugün belirtilen hedefin bile altında kalmıştır. Ülkemizde tarım işletmelerinin yapısı, tarımsal girdi ve fiyatları ve üretimi, destekleme alımları ve taban fiyatı tespiti uygulamaları, pazarlamadaki yetersizlik, tarımsal üretimde yeni teknolojinin uygulanamayışı nedeniyle üretimin ekolojik faktörlere bağımlılığı (verim düşüklüğü), amacından saptırılmış kooperatifçilik, üretici ve tüketici açısından fiyatlar son 5 yılda gıda maddelerindeki fiyat artışı % 45 - 50'dir) ve nihayet Ortak Pazar ile ilişkiler, tarım sektöründe Türkiye'nin dışa bağımlılığını pekiştirmiştir.

Kırsal kesimdeki ilişkiler içerisinde, tarım proletaryası az topraklı ve topraksız yoksul köylüler, üretim sürecinde büyük toprak sahipleri tarafından sömürülmektedir. Buna ek olarak, küçük üreticiler ve orta köylüler de, pazar ilişkileri çerçevesinde tefeciler, toptancı tüccarlar ve teknelci sermaye tarafından sömürülmektedirler. Üreticiler ürünlerini değerlerinin altında fiyatlarla satarak emeklerinin karşılığını alamamakta, öte yanda tarım girdilerini (tarım aletlerini, gübre, ilaç) ve temel tüketim maddelerini değerinin üzerinde tekel fiyatlarıyla ve çoğu zaman karaborsa fiyatıyla satın almak

zorunda kalmaktadırlar.

Bu sömürü ve soygun mekanizması içerisinde, aracılardan, büyük tüccarın ve köylüyü fahiş faiz oranları ile borçlandıran tefecilerin, varlık nedenlerinin başında emekçi kesimlerin pazarlama ve nakliye olanaklarından yoksun bulunmaları, tarımsal kredilerdeki korkunç eşitsizlikler ve kooperatiflerin çoğunlukla büyük mülk sahiplerinin ve aracılardan etkinliği altında olması gelmektedir.

Tarım sektöründe istenilen düzeye ulaşılması, toprak ve su kaynaklarının etkin bir şekilde değerlendirilmesi, arazi kullanımının denetlenmesi, tarımsal üretimin planlanması, verimliliğin, üretimin ve gelirin artırılması ve gelirin emekçiler arasında dengeli olarak dağılması, ancak kır emekçilerinin çıkarlarına uygun gerçek bir Toprak Reformu Yasasının uygulanması ile gerçekleştirilebilir.

TOPRAK REFORMU

Anayasa Mahkemesince iptal edilen ve bu nedenle yürürlükten kalkan 1757 sayılı «Toprak ve Tarım Reformu Yasası» yerine hazırlanarak Bakanlar Kuruluna sunulan ve özünde 1757 sayılı yasadaki daha geri hükümler içeren «Toprak ve Tarım Reformu Yasa Tasarısı» yerine demokratik bir Toprak Reformu Yasası uygulanmaya konulmalıdır.

Toprak Reformundan amaç, feodal ilişkileri tasfiye etmek, büyük toprak ağalarının iktisadi ve dolayısıyla siyasi etkinliğine son vermek olmalıdır. Toprak Reformunun demokratik yönünü belirleyen, köylülüğün toprak köleliğinden ve büyük toprak sahiplerinin ağır baskı ve sömürsünden kurtarılmasıdır. Bu doğrultuda bir toprak reformu şu ilkeleri kapsamalıdır:

- 1) Toprak Reformuyla toprak, köylüye bedelsiz dağıtılmalıdır. Yoksul köylüye toprağın bir bedel karşılığı verilmesi, geçimini zorlukla karşılayan köylünün eski toprak sahibine rant ödemeye devam etmesi demektir. Esasen yoksul olan köylü, çoğu zaman bu bedeli kendi dar gelirinden ödemek zorunda kalacak, o zaman geçimini sağlamak için tefeciye borçlanması kaçınılmaz olacaktır. Bu ise onu, toprağının mülkiyetini, ya da tasarruf hakkını tekrar büyük toprak sahiplerine kaptırması için zorlayan bir etken olacaktır.
- 2) Toprak dağıtımından toprak alan köylüye, üretim araçlarını sağlamak için uzun vadeli ve faizsiz yardım yapılmalı, köylünün, üretim sermayesi edinmek için tefecilere faiz ödemesi önlenmelidir.
- 3) Tarıma yönelik sabit yatırımlar öncelikle reformun uygulandığı bölgelere kaydırılmalıdır.
- 4) Tüm yurt düzeyi «Toprak Reformu Uygulama Bölgesi» olarak ilan edilmelidir.
- 5) Toprak Reformu Uygulama Bölgeleri aynı zamanda «Tarımsal üretim planlamasının uygulama bölgeleri» olarak ele alınmalıdır.
- 6) Tapulama, yani arazi kadastrounun, Anayasanın özüne uygun, kamu ve toplum yararına bir içeriğe kavuşturulması ve reform hedefleriyle uyumlu bir toprak kadastrouna dönüştürülmesinin sağlanması gerekmektedir.
- 7) Tapulama sırasında zilliyetlik hükümleriyle toprak verilmesi kuralının kaldırılması, yani, 766 sayılı Tapulama Yasasının 33. maddesinin ve eklentilerinin yürürlükten kalkması sağlanmalıdır. Ya da tapulama ile 'toprak dağıtımını aynı aşamada ele alınarak zilliyetlik kuralının toprak reformu ilke

terine ve ölçütlerine uygun olarak kullanılması yolu seçilmelidir.

8) Kamulaştırmalarda izlenecek yol, bugünkü sınırlamalar içinde toplum yapısına en düşük toplumsal maliyette karşılanacak biçimde ve toprak dağıtılan köylüden bir rant ödemesine yol açmayacak nitelikte belirlenmelidir.

TARIM KESİMİNE İLİŞKİN DİĞER ÖNERİLER

1 — Tarımsal Destekleme Politikasının küçük üreticinin emeğinin karşılığını verecek düzeye getirilmesinin yanı sıra tarımda kapitalistleşme olgusunu olumsuz yönde etkileyecek bazı önemli fiyat dışı amaçları da içermesi gerekir. Bu amaca uygun olarak da;

1.1.) Üretim araçlarının yaygınlaştırılmasını sağlayacak Toprak Reformu
1.2.) Tarımın hava koşullarına bağlılığını en az düzeye indirecek, verim ve dolayısıyla üretim dalgalanmalarını azaltacak uygun bir sulama politikası,
1.3.) Yine verimlilik dalgalanmalarını azaltacak ve tarımda prodüktivite ve maliyet sorunlarını çözümlenecek, teknoloji düzenini değiştirecek ve geliştirecek, ucuz girdi tedarik, üretim ve dağıtımını amaçlayan programlar,
1.4.) Küçük üreticiyi himaye eden bir kredi politikası,
1.5.) Tarımda belirsizlik ve risk faktörlerinin etkilerini azaltıcı «Tarım Sigorta Kurumu»

1.6.) Tarım üreticilerinin, kooperatifler ve birlikler halinde örgütlenmeleri ve bu örgütlerin pazarlama tesisleriyle donanımlarının sağlanması gibi temel unsurların hayata geçirilmesi gerekir.

2 — Tarım ürünlerinde ekimden önce garanti fiyatları, hasattan önce de destekleme fiyatları ilan edilmelidir.

3 — Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı bünyesinde «Tarımsal Destekleme politikası»nın yürütülmesinden sorumlu, destekleme politikasının amaç, araç ve uygulama alanlarını saptayacak, fiyat yoluyla desteklenecek ürünleri seçecek ve fiyat düzeylerini saptayacak, destek programları için gerekli araştırma ve etütleri yapacak ve yaptıracak, finansman ve pazarlama sorunlarıyla ilgilecek, iç ve dış pazar haberlerini izleyecek, destek programlarına bütünlük ve esneklik getirecek, yasa ile kurulmuş aktif bir örgüt kurulmalıdır.

4 — Tarımsal krediler küçük ve orta üreticiye yönlendirilmeli, aracı ve toptancı tüccarların fonksiyonu kaldırılmalıdır. Tarım sektörüne kredi sağlayan kurumlar yeniden düzenlenip bütünleştirilmeli ve tarım kredileri kesinlikle projeye dayandırılmalıdır.

5 — Tarımsal girdi üretimi ve fiyatları kır emekçilerinin yararına düzenlenmelidir. Girdi üretiminde öncelikle yurt içi ham madde kaynakları değerlendirilmeli, tesislerin tam kapasite ile çalışmalarını sağlayacak gerekli önlemler alınmalıdır.

6 — Tarımsal girdi temini amacı ile yapılacak yatırımlar (traktör, zirai alet ve ekipman, gübre ilaç vb.) kamu veya üretici kooperatifleri tarafından gerçekleştirilmelidir.

7 — Tarımsal arazilerin amaç dışı kullanılmasını önleyici yasal önlemler acilen alınmalıdır.

8 — Tarımsal ürünlerin ihraç maksadı ile standardizasyonu, kalite kontrolü, zirai karantina hizmetleri ve ihraç müsaadelerinin birleştirilerek tek elden Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca yürütülmesi için gerekli yasal önlemler alınmalıdır.

9 — Bütün meralar, orman alanları ve su kaynakları (balıkçılık dahil)

üzerinde kamunun' denetimi arttırılmalı, bu kaynaklar toplumsal denetim altında kullanılmalıdır.

10 — Tarım işletmesi bitkisel ve hayvansal üretim olarak bir bütündür. Amaç bu bütünlüğü bozmadan hayvansal üretimi arttırmak olmalıdır.

11 — Türkiye hayvancılığında özellikle damızlık yönünden dışa bağımlılığı ortadan kaldıracak bir hayvancılık politikası benimsemelidir.

12 — Ulusal Tarım Politikası yeniden saptanmalı ve disipline edilmelidir. Bu amaçla bir Tarım Şurası kurulmalı ve üretim planlaması uygulama sına süratle geçilmelidir.

13 — Tarımda oluşacak kaynak birikiminin tarım sektörü ile diğer sektörler arasındaki sömür mekanizması kırılarak, tarım sektörü elinde kalması ve devletçe desteklenen üretici kuruluşlar yolu ile sanayiye yönlendirilmesi ve bunun için zorunlu önlemlerin alınması gerekmektedir.

14 — Ekonomik önemi olan bazı su ürünlerinde taban fiyat uygulanmasına geçilmeli ve üreticiler kooperatifler bünyesinde örgütlenerek gerekli destek sağlanmalıdır.

2 — E ORMANCILIK

Bilindiği gibi ormanlar, ürünleriyle, işlevleriyle ve yapıları ile toplumsal bir değer olarak göz önünde bulundurulması gereken bir doğal kaynak ve servettir. Ormanların, biyolojik ve canlı bir varlık olarak bir ülkenin yenilenebilir ve bu nedenle sürekli yararlanılabilir doğal kaynağı olma özellikleri vardır. Bir ülkede orman yetiştirmeye, orman ürün ve işlevlerinden yararlanmaya ayrılmış toprakların ormanla sürekli kaplı olması, boş bırakılmaması gerekmektedir. Yani tüm alanın verim gücünün işletilmesi gerekmektedir. Öte yandan bir ülkede ormanlardan beklenen yararların elde edilmesi için, ülke alanının en az % 30'unun ormanla kaplı olması gerekir. Oysa, ülkemizde orman alanları ülke alanının % 24'ünü oluşturmaktadır. Bu ormanlık alanın % 60'ını kapsayan bölümü bozuk, verimsiz ve boşluktur. Bu alanların verim gücü tam olarak çalıştırılmamaktadır. Ormanlarda birim alandan elde edilen verim, olması gerekenin çok altındadır. Boşaltılan orman alanları yeniden ağaçlandırılıp ormanlaştırılmalıdır. Oysaki bu yapılmamaktadır.

Ormanların bu yapısının yanında; orman köylüleri ülkenin yoksul köylüleri içinde yer almakta, bu kesimdeki topraksızlık ve işsizlik büyük boyutlara ulaşmaktadır.

Ülkemizde, toprak dağılımındaki dengesizlik ormanlar aleyhine gelişmektedir. Hayvancılık, otlatma ve mera sorunları, ısınma gereksinmesinin karşılanmasındaki çarpıklıklar ormanlar üzerinde baskılar oluşturmaktadır.

Ormanlar, toplumsal değer olmasına karşın, emekçi halk yerine egemen sınıflar yararına işletilip değerlendirilmektedir.

Ülkemiz ormanlarının devlet mülkiyet ve denetiminde olmasına karşın, diğer bir çok alanda olduğu gibi bu kesimde de güç, pahalı, rizikolu işler devletçe; kolay, masrafsız ve çok kazançlı işler ise sayılan pek az olan özel girişimcilerce yapılmaktadır. Buna ek olarak emperyalist örgüt ve tekellerin de artması sonucu oluşan politika ile ülkemizin hızla ormansızlaşması, ülkemiz doğal dengesinin bozulması ve orman emekçilerinin sömürülmesi sonuçlan doğmaktadır.

Dünya Bankası, FAO, IUFBO vb. kuruluşlar ülkemiz ormanlarının işletilmesinde orman ürünleri sanayiinin yönlendirilmesinde kendi çıkarları

yönünde etkili olmaktadır.

Plan taslağında ormancılık sektöründen söz edilmemiştir. Buna karşın tarım sektörü içindeki ormancılık üretim payının artırılması, zaten yetersiz olan ormanlarımız üzerindeki baskının sürmesine neden olacaktır. Bağlı olarak kâğıt üretiminde öngörülen artış aynı sonucu doğuracaktır.

Emekçi halk yararına olmak üzere:

- 1 — Ormancılık kesiminde dışa bağımlılık ilişkilerinden kurtulmalıdır.
- 2 — Ormanlardan alınanı yerine koymak ve boş alanları üretime sokmak için hızlı, yaygın ve geniş ağaçlandırmalara girilmelidir.
- 3 — Orman ürünlerinin üretim, işleme, pazarlama ve tüketiminde kamu ve emekçi halk yararı göz önüne alınarak, orman işletmeciliği ve orman ürünleri sanayiinde devletle üretim ve tüketim kooperatiflerinin işbirliği sağlanmalıdır.
- 4 — Yakacak ve ısınma sorunu ormanların yükünü azaltacak yönde çözümlenmelidir.
- 5 — Orman kadastro sorunu, ülke genel kadastro sorunu içinde değerlendirilmeli, toprak ve arazi sınıflandırılması yapılmalı, doğal kaynak sayım ve planlaması yapılmalıdır.
- 6 — Orman işçi ve köylülerinin devlete olan bütün borçları kaldırılmalıdır. Kooperatiflerin orman emekçilerinin çıkarlarını savunan, gereksinmelerini karşılayan bir yapıya kavuşturulmaları sağlanmalıdır.
- 7 — Orman yangınları, cezai tedbirlerle değil, orman emekçilerinin sorunları çözülerek önlenmelidir.

2 _ F — KENTLEŞME, YEREL YÖNETİMLER, KONUT, ULAŞIM VE ALTYAPI, TURİZM

2 — F — I KENTLEŞME

- 3 — BYK Planında önceki kalkınma planlarında olduğu gibi mekan boyutuna gereken önem verilmemiştir. Ülkemizdeki bozuk kentleşme yapısını düzelterek sosyo-ekonomik politikaları fiziki yansımalarının hangi araçlarla nasıl gerçekleşeceği belirlenmemiştir.

Bu anlamda, ,

- 1 — Çeşitli ölçeklerde, sosyo - ekonomik hedeflerle tutarlı, bölgeler arası dengesizlikleri giderici- ulusal fiziki plan bütünlüğünde bölge, alt bölge, metropoliten alan ve kent planları hazırlanmalıdır.
- 2 — Bu amaçla ilgili kamu kuruluşları arasındaki kopukluk giderilmeli, bu kuruluşlar arasında etkin eşgüdüm sağlanmalıdır.
- 3 — Kent planlaması çalışmaları çok az kaynak tahsisi gerektirmekte, buna karşılık son derece önemli oranda yatırımları yönlendirmektedir. DBYKP kent planlaması sürecine gereken önemi vermeli, kentsel ve tüm ölçeklerdeki fiziki planlamaların kamu kuruluşlarınca hazırlanması ilkesini gerçekleştirmelidir.

2 — F — 2 YEREL YÖNETİMLER

Yerel Yönetim DBYKP Stratejisinde yer, yer belirtilen tarifile «Özgürlükçü demokrasi kuralları içinde ve demokrasiyi etkinleştirici, demokrasiye toplumun her kesiminde daha çok gerçeklik kazandırıcı biçimde» olması ana ereğinin hayata geçirilmesinde birincil derecede önemi bulunan bir kategoridir.

Oysa Anayasanın 116. maddesinde de yer alan ilkelere karşın Yerel Yönetimin, demokrasiyi toplum içinde yerleştirmek için gerekli iki temel koşulu

günümüz Türkiye' sinde henüz gerçekleşmemiştir.
Bu koşullar:

1 — Yerel Yönetimin, merkezi yönetim karşısında özerkliği bulunan, mali olanakları özerkliğe uygun olarak sağlanmış bir birim olabilmesinin,
2 — Yerel Yönetim organlarında örgütlenmiş emekçi sınıf ve tabakaların denetiminin artırılmasının,
yollarının ortaya konmasıdır.

HUKUKSAL ÇERÇEVE VE YEREL YÖNETİMİN MERKEZİ YÖNETİM KARŞISINDA ÖZERKLİĞİ :

Anayasanın 116. maddesinde merkezi yönetim karşısında Yerel Yönetimlerin özerkliği ilkesi ile mevcut yasalar arasındaki çelişkiler ortadan kaldırılmalıdır.

1. Belediye Yasası, Belediye Gelirleri Yasası, İmar Planlarının elde edilmesi, İmar Hukuku, konut ve arsa sorunu, kentsel hizmetler vb. konularda, Merkezi Yönetimin, bakanlık, il yönetimi, genel müdürlük gibi değişik kademelerdeki devlet örgütlerinin, yerel yönetim karşısındaki yetki ve ilişkilerini belirleyen hukuki mevzuat kapsamlı bir anlayış içerisinde gerektiğinde çerçeve yasaları çıkarılarak yeni baştan düzenlenmelidir.

2 — Bu amaçla yukarıdaki alanlarda mevcut hukuki yapının ortaya çıkartılması için yasa, tüzük, yönetmelik, kararname ve genelgeleri kapsayan geniş bir tarama çalışması yapılmalıdır.

3 — Yerel Yönetimin hukuki yapısının günün koşullarına göre düzenlenmesinde ana ilke Yerel Yönetimlerin Merkezi Yönetim karşısında özerkliklerinin sağlanması olmalıdır.

YEREL YÖNETİMİN YAPISI İLE İLGİLİ HEDEFLER

Yerel Yönetimlerin yapısı ile ilgili hedefler özellikle belediyecilik anlayışı içinde somutlaşmalıdır. Yeni belediyecilik anlayışının temel ilkeleri şunlar olmalıdır:

- Demokratik belediye
- Üretici belediye
- Tüketimi düzenleyici belediye
- Birlikçi ve bütüncü belediye
- Kaynak yaratıcı belediye

1 — DEMOKBATİK BELEDİYE

«Kamu kuruluşları içinde, topluma hizmet götüren kurumlar arasında halkın en çok benimseme, özdeşleme eğiliminde bulunduğu» ve demokratik: ve halktan yana bir toplum yaratmada önemli bir potansiyeli bağrında taşıyan belediyeler, bugünkü «an ti - demokratik» ve «çağdışı» yönetsel yapılarından kurtarılmalıdır. Bu amaçla, halkın kendi kendini yönettiği, bütün düzeylerde kararların alınmasına, yürütülmesine ve denetlenmesine katıldığı birer kuruluş haline getirilmelidir.

Belediyeler, Anayasaya ve çağdaş kent yönetimi anlayışına aykırı bir biçimde bugün içinde buldukları «özerklikten yoksun» ve «kuralları başkaları tarafından konan» «bağımlı ve uydu» kuruluşlar olmaktan kurtarılmalıdır.

Yerel yaşantının gerektirdiği ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda, «kural koyucu» birer kuruluş niteliğine kavuşturulmalıdır.

Bugüne kadar halkın yönetiminden uzak tutulduğu ve büyük ölçüde ayrıcalıklı

kesimlerin çıkarlarına hizmet etmek durumunda bırakılan belediyeler, bundan böyle emekçi kitlelerin ve geniş halk yığınlarının, yönetiminde ağırlıkla temsil edildiği ve onların çıkarlarına öncelik tanıyan birer kuruluş olmalıdır.

2 — ÜRETİCİ BELEDİYE

Belediyeler, bugüne dek içine hapsedildikleri, «kontrolcü», «aracı» ve «pasif» hizmet anlayışı çemberinden kurtarılıp, «girişimci», «yönlendirici» ve «üretici» birer kuruluş niteliğine kavuşturulmalıdırlar. Bu amaçla belediyeler:

- a) Kamu mal ve hizmetlerini (su, elektrik, yol, kanalizasyon, eğitim, sağlık, plan, proje vb.) doğrudan üretmelidirler,
- b) Kentte oluşan «tekelci» ve «kurumsal» rantları kırıncı üretimde bulunmalıdırlar,
- c) Kentin gelişmesinden doğan rantları topluma aktarıcı üretimde bulunmalıdırlar (örneğin, arsa spekülasyonunu önleyici kentsel arsa üretimi, aktif kent planlaması, toplu ulaşım vb.)

3 — TÜKETİMİ DÜZENLEYİCİ BELEDİYE

Kent halkının temel sorunlarından biri olan tüketimin belediyelerce etkin bir düzenlemeye ve denetime bağlı tutulmasının, kentlerde yaşayan geniş halk yığınlarına getireceği katkı yanında, kırsal ve yöresel üreticilerin ürünlerinin değerlendirilmesinde de, önemli katkısı bulunmalıdır. Bu amaçla belediyeler,

- a) Kentsel tüketimi, toplum yararı açısından etkin bir biçimde denetlemelidirler,
- b) Kent hizmetlerinin ulaşılabilirliğini sağlamalı ve böylece ayrıcalıklı hizmet yöreleri yaratılmasını önlemelidirler,
- c) Yaygın tüketime öncelik tanımalıdırlar,
- d) Kentsel tüketimin aracısız, ucuz ve sağlıklı yapılabilmesi için kent ölçeğinde kooperatifler (belediye öncülüğünde üretici ve tüketiciler kooperatifleri örgütleyerek) tanzim satış ve halk pazarları vb. oluşturmalıdırlar.
- e) Mahalli vergiler koyabilmelidirler.

4 — BİRLİKÇİ VE BÜTÜNCÜ BELEDİYE

Ülkemizin içinde bulunduğu hızlı kentleşme sürecinin ortaya çıkardığı sorunları, görev ve yetki sınırları ve olanakları kısıtlı olan belediyelerin, tek başlarına verecekleri uğraşlarla çözemeyecekleri açıktır. Ayrıca, tekelci bir çözümleme girişiminin neden olacağı kaynak kaybı (kaynakların rasyonel kullanılmamasından doğan kayıp) ve planlamada doğacak büyük güçlükler, ve bütün belediyelerin karşı karşıya olduğu temel sorunlar (mali, yönetsel, hizmet vb.) ancak ortaklaşa ve birlikte bir «belediye hareketi» ile belirli çözümlere kavuşturulabilecektir. Bu gerçekler belediyelerin, kendi aralarında «iş birliği», «ortaklaşa çözüm arama» ve «dayanışma» da bulunmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu amaçla belediyeler;

- a) Belediyeler arası işbirliğini geliştirici, ortaklaşa çözüm arama ve dayanışmadan yana «belediye birlikleri» oluşturmalı ve bu konuda kendilerine her türlü teşvik ve yardımda bulunulmalıdır. Ülkemizde son zamanlarda kurulmaya başlanan ve kendi çalışma alanlarında başarılı hizmet ve kamuoyu oluşturma işlevini yerine getiren bu tür «birlikler», ülkemize özgü kentleşme ve kent yönetimi sorunlarına çözüm getirebilmek amacıyla «büyük kent

ölçeğinde», «bölge ölçeğinde» ve «ülke ölçeğinde» görev yapabilecek biçimde örgütlenmelidirler.

b) Herhangi bir «eylemin» başarıya ulaşabilmesinin temel koşulu, bu eylemin ülkenin genel yapısından soyutlanmaması, temel dayanaklarının iyi konması ve bu dayanaklar üzerinde oluşturulacak bağlantılar zincirinin gerçekçi ve sağlıklı bir biçimde oluşturulmasına bağlıdır. Bu nedenle, ülkemiz gündeminde önemli bir yer tutan belediyeçilik hareketi, ülkemizin genel sorunlarından soyutlanmayan, emekçi kitlelerin ve geniş halk yığınlarının hareketi ve temel örgütlerinden (sendikalar, kooperatifler, demokratik meslek örgütleri vb.) ve diğer yerel yönetim birimleri hareketinden kopuk olmayan bütüncü bir belediyeçilik eylemi niteliğine kavuşturulmalıdır.

5 — KAYNAK YARATICI BELEDİYE

Belediyelerin yukarıda açıklanan temel ilkelerine uygun bir yapıya ve işlerliğe kavuşturulabilmeleri, «kaynak yaratıcılık» ilkesine de uygun düzenlemelere gitmeleriyle olanaklıdır. Bu amaçla, günümüz belediyelerinin temel sorunlarından biri olan «kaynak» kıtlığını kırabilmek için;

a) Kendi başlarına, an ti - demokratik sınırlamalar olmaksızın uygulayacakları bir «fiyat mekanizması» ile kaynak yaratmalarına olanak sağlanacaktır.

b) Belediye yönlendiriciliğinde halk katılımı ile kaynak yaratılacaktır.

c) Kentte ve çevresinde oluşan rantların topluma (kamuya) dönüştürülmesiyle kaynak yaratacaklardır.

d) Kredi almada öncelik tanınma ve kolaylık sağlama yolu ile kaynağa kolay ulaşma sağlanacaktır.

e) Belediyelere bırakılacak belli oranlar arasında vergilendirme yetkisi ile kaynak yaratılacaktır.

Tüm bu kaynakların yaratılmasında, «demokratik belediye» temel ilkesine uygun bir biçimde, emekçi kitlelerin ve geniş halk yığınlarının çıkarlarına öncelik tanıyan bir rol izlenecektir.

Yerel yönetimin yapısı ile ilgili değişiklikler ancak bu kurumlarda etkin bir demokrasinin yerleşmesiyle olanaklıdır. Oysa örgütlenmiş emekçi kesimlerin ağırlıkla temsil edilmedikleri bir yapı içerisinde yerel yönetimlerin bugünkü yapısını değiştirmek olanaksızdır.

Bu nedenle,

1) Yerel yönetimin kent içinde, hizmet ve dağıtım alanlarında örgütlenmiş grupların emekçi kesimler üzerinde rant sağlanmasını önleyecek kooperatif, tüketici örgütleri, sendikalar gibi örgütlenmelerin desteklenmesi gereklidir.

2) Tüketim, sağlık, konut, eğitim, ulaşım gibi emekçilerin günlük yaşamı ile doğrudan doğruya ilgili sektörlerde çalışanlar dernek, sendika vb. statü altında örgütlenmelidir.

3) Bu örgütlenmede mekansal (kır, kent) ve ekonomik (üretim, dağıtım) bütünlük sağlanmalıdır.

4) Söz konusu örgütlenmenin kişinin demokratik haklarını en yüksek ölçüde tutan, taban demokrasisini geliştiren, özerk ve özgün çözümler getiren yanlarının bulunmasının özendirilmesi gereklidir.

Konut sorununun belirmesinin ve toplumu genellikle etkiler biçimde yaygınlaşmasının başlıca koşulları, kapitalistleşme sürecinde kent toprağının özel mülkiyetin gelişmesi ve konutun metalaştırılmasıdır.

Konut bir toplumsal sorundur. Her şey gibi konutu da bir meta kabul eden, sermayenin karını toplumsal yararın önüne çıkartan bir sistemde konut sorunu çözülemez. Konutu, toplumsal bir sorun olarak ele alacak bir ortam gelişinceye kadar, teknik elemanların temel görevlerinden biri bu ortamı hazırlayacak öneriler geliştirmektir.

ÖNERİLER:

- 1) Her şeyden önce konut bir meta olmaktan çıkartılmalıdır. Bunun için:
  - a) Kentsel arsada özel mülkiyet kaldırılmalı,tüm kent toprakları kamulaştırılmalıdır. Hızla ve acilen yapılması gereken kamulaştırmanın önüne dikilen yasal engeller ortadan kaldırılmalıdır. Kamulaştırma sırasındaki değer artışları da kamuya döndürülmelidir.
  - b) Mülk konut üretimi özendirilmemeli,kira - konut üretimi geliştirilmeli, yaygınlaştırılmalıdır.
  - c) Konut gereksiniminin karşılanması için ücretlerden ayrılan pay,yaşamın diğer gereksinimlerinin karşılanmasını önleyici ölçülerde olmamalıdır.

2) Konut arzı ve konuta olan talep arasında büyük bir açık bulunmaktadır. Bu açığın kapatılması için toplu konut üretimine yaygın ve yoğun bir biçimde öncelik verilmelidir. Ancak,toplu konut üretiminin kamu eliyle, yerel yönetimler ve sosyal güvenlik kurumları eliyle, ve doğrudan doğru ya, müteahhitlik sistemi dışında örgütlenmesi yaşamsal önemdedir. Sosyal güvenlik kurumları, toplu ya da ferdi konut kredisi verme uygulamasından vazgeçmeli, konut üretimi ilgili diğer kamu kuruluşları ile eşgüdüm içerisinde doğrudan bu kuruluşlar tarafından programlanmalıdır ve gerçekleştirilmelidir. Genelde sosyal güvenlik uygulamaları yaygınlaştırılarak, konutun bir sosyal güvenlik aracı olarak değerlendirilmesi alışkanlığı yı kılmalıdır.

Toplu konut üretiminde öncelik, kamulaştırma ve kent planlaması konularında yetkilendirilecek yerel yönetimlere tanınmalı, yerel yönetimler bu amaca yönelik olarak gerekli her türlü mali ve teknik olanaklarla donatılmalıdır.

3) Toplu konut üretiminde seçilecek teknolojinin ulusal kaynaklar ve sınırlamalarla uyumlu olması, en az maliyetle en fazla konut elde edilmesini sağlaması gerekir. Bunun için ülkemizdeki kaynakların ve üretim faktörlerinin bilinmesi zorunludur. Bu alandaki araştırma eksikliği hızla giderilmeli,mevcut araştırmalar arasında koordinasyon sağlanmalıdır. Bu araştırmalarla belirlenecek üretim teknolojisi, şu zorunlu öğeleri taşımalıdır.

- a) Tüm. girdiler ve teknolojinin kendim yenilemesi için gerekli üretim yurt içinden karşılanmalıdır.
- b) Teknoloji, ülkemizin işgücü yapısına uygun olmalıdır.
- c) Üretimi hızlandırırken,niteliğin yükselmesini ve maliyetin düşmesini sağlamalıdır.
- d) Üretilecek konut tipleri ile uyumlu olmalıdır.

4) Lüks konut ve inşaat malzemeleri üretimi önlenmeli, inşaat malzemeleri üretimi toplu konut uygulamalarına elverişli standartlara göre kamu kuruluşlarınca gerçekleştirilmelidir.

5) Kentlerde sosyal ve teknik altyapı tüm kentlilerin yararlanabileceği biçimde planlanmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

6) Deprem sorununun çözümü, bilimsel esaslara oturtulmalı, depreme karşı alınacak önlemlerin, bir avuç vurguncunun değil, halkın çıkarlarına göre planlanması, konutların bölgesel koşullara dayanıklı bir yapıda inşası sağlanmalı, bu konudaki çalışmalar meslek odalarının denetimine geçirilmelidir.

7) Kentleşmede jeolojik bilgiler kullanılmalı, geniş zemin ve çevre jeolojisi etütleri yapılmalı, toprak kaymaları ve heyelanlar önceden saptanarak gerekli önlemler alınmalıdır.

2 — F — 4 ULAŞIM - ALT YAPI

Ülkemizde ulaşım politikası, emperyalizm ve yerli ortaklarının çıkarlarına dönük bir yapıdadır. Ulaşım sistemi etkin, ekonomik, güvenilir ve halk yararına olma özelliklerini taşımamaktadır. Ülke koşullarına uygun olmayan ve ekonominin dışa bağımlılığını giderek artıran karayolu taşımacılığı her geçen gün biraz daha teşvik görmektedir. Karayolu taşımacılığı ile birlikte gelişen otomotiv sanayii, özel araca dayalı ulaşımı yaygınlaştırmıştır. Bunun sonucu olarak başta petrol olmak üzere, dışardan ithal edilen, otomotiv sanayii girdileri nedeniyle döviz rezervlerinin çok önemli bir bölümü israf edilmekte, artan maliyetlerin yükü bu sistemden yararlanmayan halkın omuzlarına yüklenmektedir.

Özel araçlarca ulaşım ve bireysel kullanımlar özendirildiğinden büyük kentlerde kent içi ulaşım çıkmaza girmiş, yollar, kavşaklar ve kaldırımlar özel arabaların istilasına uğramış, çevre kirliliği halk sağlığını tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır. Plansız, teknik alt yapısız, yolsuz, susuz, elektriksiz kentsel oluşum, özel oto taşımacılığına verilen ağırlıkla daha da çarpıklaşmaktadır.

İthal ve ihraç taşımalarının % 95'ine varan bir bölümünü deniz yolu ile yapan bir ülke olarak; ülkemiz, söz konusu yüklerinin yaklaşık % 20'sini kendi gemileri ile taşıyabilmektedir. Oysa, deniz ticaret filomuz, uluslararası anlaşmalarla tanınan haklar gereği kendi gemilerimizle taşıyabileceğimiz miktarın önemli bir bölümünü gerçekleştirebilecek düzeydedir. Uluslararası taşıma tekellerinin etkinliği ve denetimindeki navlun konferansları, bu sonucu yaratan önemli bir nedendir. Ayrıca, emperyalist ülkelerin verdikleri kredilerde, bu kredilerle belli malzeme ve teçhizatın satın alınmasını ve bu malzeme ve teçhizatların kendi gemileri ile sevk edilmesini koşul olarak koymaları da bu sonuca yol açmaktadır.

Alt yapı hizmetlerinde özellikle sanayiye yoğun olarak bulunduğu batı bölgelerine ağırlık verilmiş, doğu ihmal edilmiştir. Ulaşım, elektrik içme suyu gibi alt yapı hizmetlerinin henüz tanınmadığı doğunun kırsal kesimlerinde halk

çağdışı yaşama koşulları ile karşı karşıya bırakılmıştır. Batının sanayi şehirlerini besleyen Keban Barajı çevresinde elektriksiz yaşayan insanlar vardır.

Ulaşım ve Alt yapı sorunlarının çözümünde bir avuç azınlığın çıkarları değil, emekçi halk kitlelerinin gereksinimleri gözetilmelidir.

Bu doğrultuda taleplerimiz şöyle özetlenebilir :

1 — Dışa bağımlılığımızı artıran ve emekçi kitlelerin sırtına hakkı olmayan maliyetler yükleyen kara yolu taşımacılığı yerine, ülke ve halk çıkarlarına uygun olan, demiryolu ve deniz yolu 'ulaşımı geliştirilmelidir. Bu amaçla, söz konusu ulaşım sistemlerinin gereksinme duyduğu alt yapı hizmetleri ile ulaşım araçlarının kamu eliyle üretilmesi çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

2 — Bireysel taşımacılık yerine toplu taşımacılık geliştirilmeli, otomotiv sanayinin özel oto sahipliğini özendirici gelişimi önlenmeli; otomotiv sektörü toplu ulaşım gereksinimlerini karşılayacak araçların üretimine yönettirilmelidir.

3 — Ulaşımı düzenleyen kurumlar tek bir örgüt halinde toplanmalıdır. Yapımcı, işletmeci ve denetçi kuruluşlar yeniden ve radikal bir biçimde düzenlenmelidir.

4 — Büyük kentlerde, kitle taşımacılığı özendirici hale getirilmeli, önemli ölçüde çevre kirlenmesi ve trafik tıkanıklıklarına neden olan bugünkü yöntem terk edilmelidir. Kent içi taşıt kompozisyonu kitle ulaşımına dönük bir biçime kavuşturulmalıdır. Bu amaçla özel otomobillerin kent içi trafiğe girmesi ya sınırlandırılmalı, yada tümüyle yasaklanmalıdır. Dolmuşla yolcu taşımacılığı azaltılmalı, gerekli rasyonel hatlar dışında bu sistem terk edilmelidir. Arazi kullanma ve ulaşım planlaması birliğinin sağlanması dolayısıyla ulaşım talebinin azaltılması gerekmektedir.

5 — Giderek artan trafik kazalarının sonucu meydana gelen can ve mal kaybının azaltılması amacıyla" trafik eğitim ve denetimine önem verilmelidir.

6 — Ülke çıkarları açısından hiç bir şekilde savunulamayacak olan oto yollar projesinden vazgeçilmeli, TIR taşımacılığına ilişkin uygulama yeniden ve ülke çıkarlarına uygun bir biçimde düzenlenmelidir.

7 — Alt yapı hizmetleri bölgeler arasında ayırım gözetmeyecek biçimde yaygınlaştırılmalıdır. Özellikle doğuda köylerle kentler arasında yol ağları kurulmalı, su yapıları çok maksatlı olarak (enerji, sulama, içme suyu) projelendirilmelidir.

2 _ F — 5 TURİZM

Toplumsal bir önemi olan turizm konusuna ilişkin önerilerimiz aşağıdadır :

1) Turizm bir döviz kaynağı olarak değil, bütün sosyal gruptan kişilerin eşit ölçüde yararlanabileceği, dinlenme gereksinimini giderme ve daha sağlıklı bir yaşam sürdürebilme yanında, kültürel birikimlerini zenginleştirebileceği, değişik yörelerin insanlarıyla ilişkilerini geliştirebileceği bir araç olarak değerlendirilmelidir.

2) Turistik bölgelerde toprakta özel mülkiyet kaldırılmalı, bu bölgeler ülke ve bölge ölçeğindeki fiziki planlamayla uyumlu olarak yöre halkı ve emekçi kesimlerin temsilcilerinin denetimi altında planlanmalıdır.

3) Turistik kuruluşlar kar kuruluşları olmaktan çıkarılmalı, değişik sosyal

grupların demokratik örgütlerinin denetimi altında işletilmeli, belirli bir bölgede sağlanacak turizm gelirlerinden, gene o bölgedeki turizm olanaklarının geliştirilmesi için yararlanılmalıdır.

4) Turistik kuruluşlar sadece belirli bölgelerde yoğunlaştırılmamalıdır. Doğal ve tarihsel çevreyi tahrip eden, yörenin yerleşme karakteriyle uyumsuz büyük birimler biçiminde değil, doğal çevre ve yerel yerleşme karakteriyle uygun yaygın birimler biçiminde tasarlanmalıdır. Yatırımları büyük turistik kuruluşlarda yoğunlaştırmak yerine yöre halkının sahip olduğu olanakların belirlediği potansiyeli değerlendirebilecek, yöre halkının kendi olanaklarını turizme yönlendirebilecek girişimler desteklenmelidir.

5) Yiğınların konut gereksinimi çözümlenmemişken, dar bir sosyal kesim, kısa süreler için kullanılacak «ikinci konut», «yazlık konut» lara özendirilmekte, toplu turizme açılacak değerli bölgeler böylece heba edilmektedir. Bu tür uygulamalara son verilmeli, böyle bölgeler kamulaştırılmak ve toplumun her kesiminin kullanımına açılmalıdır.

2 — G ÇEVRE

Ülkemizde bugün karşılaştığımız çevre sorunları, sermayenin karlarını maksimize etme çabası ile, doğal çevre, denizler, hava, toprak vb., her türlü doğal değeri paraya çevirmeğe çalışmasının, bunda hiç bir toplumsal kaygı ile kendini sınırlamamasının ürünüdür.

Ülkemizde çevre sorunları yalnızca kirlenen Haliç, İzmit körfezi ve Ankara'nın kirli havasından ibaret değildir. Kırsal alanlarda ve hızla büyüyen kentlerdeki yetersiz sağlık koşulları, kirlenilen yeraltı ve yerüstü suları, salgın hastalıklar, hızla artan nüfus, erozyona uğrayan topraklar, yok olan ormanlarımız, yağmalanan madenlerimiz ve daha pek çoğu, çevre sorununun bileşenleridir.

Kar amacı ile, doğaya emme kapasitesinin üstünde artık madde bırakılması, yarattığı çevre sorunlarının yanı sıra, emperyalist ülkelere bu alanda getirdikleri teknolojileri pazarlamada yeni alanlar da açmakta, öte yandan emperyalist ülkeler çevre sorunlarının çözümü için uluslararası önlemler önererek, kendi yarattıkları çevre sorununun faturasını geri kalmış ülkelere de ödetmek istemektedirler.

Bu koşullar altında :

1 — Halen emme kapasitesi doymamış olan doğal çevreyi korumak, doğal, toplumsal ve tarihi çevremize, yeraltı ve yerüstü kaynaklarımıza sahip çıkmak gerekmektedir. Bu amaçla TMMOB, sendikalar ve ilgili meslek kuruluşlarının da katıldığı etkin bir denetleme mekanizması geliştirilmelidir.

2 — Çevre sorunlarının çözümünde çok önemli bir unsur olarak, çalışanların sağlıklı doğal ve toplumsal çevreyle uyumlu yaşayabilmelerini sağlamak amacı ile koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik ve ağırlık verilmeli, sağlık hizmetleri ücretsiz yürütülmelidir. Gene bu bağlamda çağdaş bilimsel gelişmelerin gerisinde kalan iş sağlığına ilişkin mevzuat düzeltilmeli, etkili yaptırımlar getirilmelidir. İnsan sağlığını tehdit eden fiziksel ve kimyasal etkenler için insan sağlığının gerektirdiği sınırlamalar konmalıdır.

2 — H METEOROLOJİ

Dördüncü B.Y.K.P.' da daha önceleri de olduğu gibi meteorolojik hizmetlerden ne tür ve nasıl yararlanılacağı konusunda en ufak bir ibare görülmemektedir. Ülkemizdeki yaygın kanının aksine meteorolojinin yalnız hava tahmini olmadığı bilinmelidir.

Türkiye'de meteorolojik hizmetler yeterli olmadığı gibi, çalışmaların çağdaşlığından da söz etmek olanaksızdır. Bugün bu işler, Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü (DMİ) tarafından son derece yetersiz bir biçimde yerine getirilmektedir.

Gerek sosyalist ülkelerde, gerekse gelişmiş kapitalist ülkelerde meteoroloji biliminin kullanımı bir çok alana yansımış durumdadır. Meteorolojiye gereken önemin verilmesi ve ülkemiz çıkarları açısından aşğıdaki taleplerin belirtilmesinde yarar görölmektedir :

- 1 — Meteoroloji bilimi tüm eğitim kurumlarında yaygınlaştırılmalıdır.
- 2 — Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMİ) etkin ve verimli çalışmalar yapacak şekilde örgütlendirilmelidir. DMİ 1930'ların kuruluş yasası yerine çağdaş anlamdaki yasalarla yönetilmelidir. Görev ve yetkileri açık bir biçimde belirlenmelidir. Çünkü DSİ, EİE, Toprak - Su gibi kuruluşlar aynı amaca yönelik çalışmalar yapmaktadır.
- 3 — Denizcilik meteorolojisine gereken önem verilmelidir.
- 4 — Çevre sorunları açısından meteorolojinin önemi yadsınamaz. Sanayi planlamalarında özellikle yer seçimi açısından meteorolojik ölçütler göz önüne alınmamışsa doğan sorunlar bir kaç yıl içinde o yöreyi yaşanmaz hale getirebilmektedir. Çorum, ve İstanbul - Çekmece' deki çimento fabrikaları Kütahya Azot Fabrikası, İstanbul Haliç, konuya ilişkin canlı örneklerdir.
- 5 — Kentleşmenin gelişim boyutlarında meteorolojik ölçütler göz önünde tutulmalıdır.
- 6 — Envanter çalışmaları diğer alanlarda olduğu gibi yetersizdir. Gecikmeksizin bu çalışmaya geçilmelidir.
- 7 — Tarıma, ormancılığa, turizme, ulaşımaya meteorolojik hizmetlerin katkısının sağlanabilmesi için DMİ verimli ve etkin bir biçimde çalışır duruma getirilmelidir.

2 — I KAMUNUN PROJE ELDE ETME DÜZENİ

Ülkemizde sağlık, eğitim, kültür, yönetim vb. amaçlı toplumsal kamu gereksinimlerine hizmet edecek yapıların gerçekleştirilmesi,' tam bir çıkmazdadır. En küçük yapılar bile yıllarca tamamlanamamakta, maliyetler öngörülenin 5-10 katına kadar yükselebilmektedir. Tamamlanabilenler, gerekli araç-gereç ve insan gücü yokluğundan gereğince kullanılamamakta; bakım, onarım ve işletme kadrosundan yoksun olarak kullanılan bu yapılar kısa sürede eskimekte, yada eskimeden yanıp, yıkılmaktadırlar. (Hatta bazen açılmadan Kamu yapılarının kullanılması sırasında da kuruluşlar, bölgeler vb. arasında büyük dengesizlikler gözlenmekte, aynı gereksinme bazen, bazı yerlerde çok sıkışık, bazılarında çok rahat hatta lüks bir biçimde giderilebilmektedir. Aynı dengesizliğin bir parçası olarak, gerçek gereksinimler için ödenek ayrılamazken, yapay yaratılmış, lüks sayılabilecek gereksinmelere büyük kaynaklar kaydırılabilmektedir. DPT'den yatırım izni

almak kamu kuruluşlarının başındaki yöneticilerin pazarlık gücüne bağlı duruma gelmiştir.

Ayrılan ödeneğin kullanılmasında da, yatırımcı kuruluşların yöneticileri «gereksinmenin giderilmesi» ilkesinden değil, «yatırımları gerçekleştirme oranını yüksek tutma» ya da «ödeneği yakmama» ilkesinden yola çıktıkları için, parayı o mali yıl içinde, ne olursa olsun kullanma gereğini duyar duruma gelmişlerdir. Bu kaygı, bir an önce, yatırım konusu olan yapıların müteahhide ihale edilmesini de beraberinde getirdiğinden ve eldeki kadrolarla gerekli proje hizmetleri zamanında tamamlanamadığından, müteahhide projeleri dilediğince hazırlama olanağı da sağlanmıştır.

Yıllardır, kabaca tanımlanmış ihtiyaç programlarına dayanarak sağlanan ödenekler, kar amaçlı özel girişimcilere devredilmekte, bu girişimcilerce karı en çoğa çıkaracak biçimde projeler hazırlanmakta, bu projeler için yeterli olmayan ödenekle de projelerin en kârlı kalemleri gerçekleştirilmekte; kalan bölümleri ise yıllarca sürüncemede kalmaktadır. Bu gidişle yurdumuz, yakın gelecekte, başlanıp yarım bırakılmış «inşaat kalıntılarından» geçilmez olacaktır. Bu inşaatları yaptırmaktan sorumlu kamu kuruluşları çok sınırlı kadroları ile, müteahhitlere «destek hizmeti» sunan bir nitelik kazanmışlardır. İşin, bir an önce müteahhitlere devri için gerekli bürokratik hizmetleri tamamladıktan sonra, müteahhit iş yaptığı sürece, yaptığı işin miktarını ve ne kadar para ödenmesi gerektiğini hesaplamakta, müteahhit için kârlı işler tamamlandıktan sonra da, işin «tasfiyesi» ile ilgili bürokratik hizmetlerle uğraşmaktadırlar.

Sağlanan istihdam koşulları, proje ve inşaat denetimi için gereken sayı ve nitelikte eleman sağlanmasını olanaksız kıldığı gibi, mevcut kadrolarda, kâr amaçlı girişimcilerin bürokratik hizmetlerini yapıya işlerine yabancılaşmakta, yaratıcı güçlerini yitirmekte, halk yararına bir katkı koyamaz duruma düşmektedirler. Politik iktidarların baskıları ile de yıldırılan bu kadrolarla, kamu yatırımlarının halk yararına yönlendirilmesi, gecikme ve maliyet artışlarının giderilmesi için gereken düzenlemeler de yapılamamaktadır.

Kamu yatırımlarındaki savurganlığın, dengesizliğin, maliyet artışlarının ve gecikmelerin giderilmesi için, Kamu gereksinmelerinin, yine kamu kuruluşları eliyle doğrudan doğruya giderilmesi ilkesi benimsenmeli, kâr amaçlı her tür aracı kuruluş devreden çıkarılmalıdır. Bu ilkenin bir uzantısı olarak, kamu yapıları doğrudan kamu eliyle gerçekleştirilmeli bu plan döneminde, kamu toplumsal yatırımlarının gerçekleştirilmesinde müteahhitlik kurumu, tamamen aradan çıkarılmalıdır. Bunun hayata geçirilmesinde izlenecek yol, gerekli örgütlenme biçimleri, bu yatırımların gerçekleştirilmesinden sorumlu kuruluşların teknik kadrolarının yanı sıra, meslek kuruluşları, eğitim ve araştırma kuruluşlarının ortak çalışmaları ile, plan döneminin başında saptanmalıdır. Gereken örgütlenmenin tamamlanıp uygulamaya geçilebilmesi, kamu görevlilerinin istihdam politikasında köklü değişimleri gerektirir. Yatırımların gerçekleştirilmesinde çalışacak tüm kamu görevlilerinin, iktidarların lütuflarından değil, kendi örgütlü güçlerinden kaynaklanan bir insanca yaşam düzeyine, yaratıcı güçlerini her tür baskıdan uzak olarak geliştirip halkın hizmetine sunabilecekleri bir çalışma ortamına kavuşmaları gereklidir. Bu amaçla toplu sözleşmeli ve grevli sendikal hakların sağlandığı

bu kadroları bünyesinde toplayan kamu kuruluşları eliyle şu çalışmalar, bir bütünlük içinde yapılmalıdır

1 — Kamu elindeki yapı stokunun en verimli bir biçimde kullanılabilmesi için, bugünkü ve gelecekteki ihtiyaçlar yeniden tanımlanarak, bu ihtiyaçları daha rasyonel ve dengeli bir biçimde giderecek «yeniden yerleşme» çalışmaları yapılmalıdır.

2 — Bu çalışmalar sonunda saptanacak ek yapı gereksinmesinin giderilmesi için, kaynakları göz önünde bulunduran programlar hazırlanmalı, yeni denge sızlıkların doğmasını önlemek üzere,ülke ölçüsünde mekan standartları saptanmalıdır.

3 — Yeni yapı gereksinmesini karşılamak üzere, ülke ölçüsünde geçerli, fa kat bölgesel ayrılıkları gözetilen yapı sistemleri geliştirilmeli; bu sistemlerin gerektirdiği yapı malzemelerinin ve yapı elemanlarının devlet eliyle üretilmesi için gereken yatırımlar hemen yapılmalı; bu yapıların kamu kuruluşları ile doğrudan doğruya yapılabilmesi için gereken örgütlenme ülke ölçüsünde saptanmalı ve gerçekleştirilmelidir. Bu örgütlenmede, kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesinde «araştırma - projelendirme - uygulama» sürecinin bütünlüğünün ve bu sürecin gerektirdiği geri besleme mekanizmalarının sağlanması gereği gözden uzak tutulmamalıdır.

III — SONUÇ

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı konusunda DPT tarafından düzenlenen bu toplantıya sunulmak üzere TMMOB ve on sekiz Odası adına oluşturduğumuz görüşler yukarıda açıklanmaya çalışılmıştır.

Örgütümüz bundan sonraki çalışmalarda da yukarıdaki görüşler çerçevesinde görevini yerine getirmeyi sürdürecektir.

4.11

basın toplantıları ve açıklamaları dizini

4.11.1 TMMOB TARAFINDAN YAPILAN BASIN TOPLANTISI VE AÇIKLAMALARI

(I Nisan 1978 - I Nisan 1979)

I Nisan 1978

«TSE kuruluşu ve yetkileri ile çalışma usullerini gösteren yönetmeliğin» değiştirilen maddelerine ilişkin olarak TMMOB'nin açtığı davada, Danıştay'ın yürütmeyi durdurma kararı alması üzerine bir basın açıklaması yapıldı.

17 Nisan 1978

TMMOB ve 18 Odası, «Bir Mayıs Törenleri» ne katılacaklarını açıkladılar.

20 Nisan 1978

Atom Enerjisi Merkezinde faşistler tarafından bomba imal edildiğinin tes-bit edilmesi üzerine bir açıklama yapılarak, faşist güçlere ve kaynaklara karşı hükümetin kesin tavır alması istendi.

25 Nisan 1978

TMMOB ve Maden M.O., on yedi maden işçisinin ölmesi ile sonuçlanan, Zonguldak havzasındaki grizu patlamasına ilişkin olarak bir basın açıklaması yaptılar.

28 Nisan 1978

İSDEMİR tesislerinin işleyişi ve bu işyerinde uygulanan faşist baskılara ilişkin olarak bir basın açıklaması yapıldı. Ayrıca, «İSDEMİR Dosyası» isimli rapor basına dağıtıldı.

5 Mayıs 1978

Vardiyalı çalışan mühendis ve mimarlarının sorunlarının ivedilikle çözümlenmesi istendi.

5 Mayıs 1978

TÖB - DER Genel Başkanı Gültekin Gazioğlu'nun faşist saldırganlarca yaralanması üzerine, bir basın açıklamasıyla, olay kınandı.

16 Mayıs 1978

TMMOB 23. Genel Kurulu sonuçlandı. Genel Kurul, görüş ve önerilerini bir bildiri ile kamuoyuna açıkladı.

17 Mayıs 1978

TMMOB 23. Genel Kurulunda seçilen Yönetim Kurulu, görev bölümü yaptıktan sonra, bir basın açıklaması yaparak, TMMOB'nin yeni çalışma döneminde izleyeceği politikayı kamuoyuna duyurdu.

1 Haziran 1978

İTÜ yurduunun açılmasını isteyen bir basın açıklaması yapıldı.

1 Haziran 1978

TMMOB Başkam Teoman Öztürk, «Tam Gün Çalışma Yasası» na ilişkin olarak bir basın açıklaması yaptı.

4 Haziran 1978

TMMOB üyelerine karşı yöneltilen saldırılara ilişkin olarak bir basın açıklaması yapıldı.

5 Haziran 1978

Dünya Çevre Günü nedeniyle bir basın açıklaması yapıldı.

8 Haziran 1978

TMMOB'nin MEYAK Yasa Tasarısına ilişkin görüşleri açıklandı.

9 Haziran 1978

Yan ödemeler kararına ilişkin TMMOB görüşleri, basına açıklandı.

28 Haziran 1978

Anayasa Mahkemesinin saldırıya uğraması protesto edildi.

5 Temmuz 1978

POL - DER yöneticilerinin görevden alınmasını kınayan bir basın açıklaması

yapıldı.

5 Temmuz 1978

TMMOB Başkanı Teoman Öztürk' ün, Antalya'da düzenlenen «Turizm Politikaları Türkiye ve Antalya» konulu seminerde yaptığı açış konuşması basına dağıtıldı.

12 Temmuz 1978

Doç. Dr. Bedrettin Cömert' in katledilmesi üzerine, olayı kınayan bir basın açıklaması yapıldı.

20 Temmuz 1978

Türkiye - AET ilişkilerindeki son gelişmelere ilişkin TMMOB görüşleri, basına açıklandı.

22 Temmuz 1978

TMMOB Başkanı Teoman Öztürk, bir gösteriden sonra kaçanları takip bahanesi ile TMMOB ve bazı Odaların bulunduğu binanın aranmasını kınadı.

24 Temmuz 1978

1978 yılı yan ödemeler kararnamesine ilişkin TMMOB görüşleri bir basın açıklaması ile kamuoyuna duyuruldu.

28 Temmuz 1978

İzmir körfezinin bir bölümünün toprak ile doldurulmasının, körfez ve çevresi üzerinde yaratacağı olumsuz etkilere ilişkin bir açıklama yapıldı.

10 Ağustos 1978

Teknik Öğretim gören öğrencilerin staj sorunlarına ilişkin bir basın açıklaması yapıldı.

11 Ağustos 1978

Türkiye'deki ABD üslerinin yeniden gündeme gelmesi üzerine konuya ilişkin bir basın açıklaması yapıldı.

12 Ağustos 1978

Yeni çıkarılan yan ödemeler kararnamesine ilişkin TMMOB görüşleri, kamuoyuna açıklandı.

29 Ağustos 1978

TMMOB'nin, Mersin Soda - Cam ve Ankara GEMAŞ grevcileri ile, dayanışma içinde olduğu açıklandı.

15 Eylül 1978

TMMOB ve 18 Odası, GEMAŞ Grevini desteklediklerini açıkladılar.

16 Eylül 1978

Petrol ürünleri zammına ilişkin bir basın açıklaması yapıldı.

TMMOB ve 18 Odası, 4. Beş Yıllık Kalkınma Planına ilişkin görüşlerini basına açıkladılar. Konuya ilişkin ayrıntılı bir rapor da kamuoyuna sunuldu.

6 Ekim 1978

TMMOB Başkanı Teoman Öztürk, Mersin Soda Sanayii A.Ş. grevcilerini ziyaret ederek, TMMOB'nin, grevi sonuna kadar destekleyeceğini söyledi. Ve TMMOB'nin hazırladığı «Soda Raporu»nu basına dağıttı.

10 Ekim 1978

TİP yöneticilerinden bazılarının katledilmesi üzerine, TİP Başkanı Behice Boran' a, bir başsağlığı telgrafı çekildi.

20 Ekim 1978

Ord. Prof Karafakioğlu'nun faşist çetelerce katledilmesini kınayan bir açıklama yapıldı.

8 Kasım 1978

TMMOB 23. Dönem 1. Danışma Kurulu, ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik ve politik durumun bir değerlendirmesini basına açıkladı.

10 Kasım 1978

TMMOB, TKİ ile Hacettepe Üniversitesi Teknoloji Enstitüsü (HÜTE) arasında imzalanan 2.8.1978 günlü protokolün iptali için Danıştay'a başvurdu.

27 Kasım 1978

MEYAK konusunda, TBMM Bütçe - Plan Komisyonu MEYAK Alt Komisyonuna sunulan TMMOB görüşleri, basına açıklandı.

28 Kasım 1978

Doç. Necdet Bulut' un,faşist katiller tarafından yaralanması kınandı.

29 Kasım 1978

Makine Mühendisi İbrahim Özsoy' un, faşist katiller tarafından katledilmesi kınandı.

30 Kasım 1978

EKİ' de çalışan TMMOB üyelerinin, bazı ekonomik, demokratik haklarını almak için direnişe geçmelerine ilişkin bir basın açıklaması yapıldı.

5 Aralık 1978

TMMOB, «İş Teftiş Tüzüğü Tasarısı»na ilişkin olarak bir rapor hazırlayarak, ilgili kuruluşlara dağıttı.

6 Aralık 1978

TMMOB, traktör dışalımının ve yerli üretilenler de dahil iç dağıtımının TZDK tarafından yapılmasını öngören kararnemenin, bir an önce çıkarılmasını istedi.

7 Aralık 1978

«İş Teftiş Tüzüğü» nü eleştiren bir rapor hazırlanarak,basına dağıtıldı.

8 Aralık 1978

İSDEMİR' de çalışan Makine Mühendisi Mustafa Önispir' in faşistler tarafından yaralanması kınandı.

8 Aralık 1978

Faşistler tarafından yaralanan Doç. Necdet Bulut' un ölmesi üzerine bir açıklama yapıldı.

14 Aralık 1978

TMMOB Metalürji M.O. tarafından düzenlenen «Birinci Ulusal Alüminyum Sanayii Kongresi» nedeniyle bir basın açıklaması yapıldı.

17 Aralık 1978

TMMOB Başkanı Teoman Öztürk'ün «Birinci Bilimsel ve Teknik Sondaj Kongresi» ni açış konuşması, basına dağıtıldı.

19 Aralık 1978

Ziraat M. O. Adana Şubesi Başkanı Akın Özdemir'in faşistler tarafından katledilmesi kınandı.

21 Aralık 1978

Akın Özdemir' in anısına, işyerlerinde ve fabrikalarda anma toplantıları düzenlendi.

2 Ocak 1979

Kahramanmaraş katliamından sonra, hükümetin 13 ilde sıkıyönetim ilan etmesi üzerine bir basın açıklaması yapılarak, CHP hükümetinin sıkıyönetim ilanıyla sonuçlanan bir yıllık uygulamaları eleştirildi.

3 Ocak 1979

DİSK' in, 11 Ocak 1979 cuma günü, «faşist saldırı ve katliamlara karşı yapacağı beş dakikalık saygı duruşuna» tüm mühendis ve mimarların da katılacağı kamuoyuna duyuruldu.

6 Ocak 1979

1979 bütçesinin memur ücretleri ile ilgili hükümlerine ilişkin TMMOB görüşü, basına açıklandı.

9 Ocak 1979

«Birinci Ulusal Demiryolu Kongresi» hazırlık kurulu çalışmalarındaki antidemokratik tutum ve girişimler nedeniyle, TMMOB, kongreden çekildiğini açıkladı.

8 Şubat 1979

TMMOB, ilgililere ve parlamenterlere bir açık mektup göndererek, mecliste görüşülmekte olan vergi yasa değişikliklerine ilişkin görüş ve önerilerini açıkladı.

15 Şubat 1979

Antidemokratik uygulamalar nedeniyle, TPAO'dan ayrılmak zorunda bırakılan teknik elemanlarla ilgili olarak, bir basın açıklaması yapıldı.

23 Şubat 1979

TMMOB Başkanı Teoman Öztürk, TÖB - DER' in aranması ve bazı yöneticilerinin gözaltına alınması ile ilgili olarak Bülent Ecevit' e bir açık mektup gönderdi.

Mersin Soda Sanayii A.Ş.' de sürmekte olan grev nedeniyle 30 işçinin işine son verilmesine ilişkin olarak bir basın açıklaması yapıldı.

2 Mart 1979

Çalışma Bakanlığının «iş güvenliği müfettişliği sınavı»nı ertelemesi kararı eleştirildi.

13 Mart 1979

TMMOB, demir - çelik üretim, dağıtım ve pazarlamasında kamu etkinliğini azaltıcı uygulamaları eleştirdi.

22 Mart 1979

TMMOB, Mersin Soda Sanayii A.Ş.' deki son gelişmelere ilişkin görüşlerini açıkladı.

28 Mart 1979

TMMOB, Danıştay genel kurulunda görüşülmekte olan «İş Teftiş Tüzüğü»ne ilişkin görüşlerini açıkladı.

29 Mart 1979

1979 yan ödeme kararnamesine ilişkin TMMOB görüşleri, kamuoyuna açıklandı.

4.11.2 TMMOB VE DİĞER DEMOKRATİK KURULUŞLAR TARAFINDAN ORTAK OLARAK YAPILAN BASIN TOPLANTISI VE AÇIKLAMALARI (I Nisan 1978 - I Nisan 1979)

6 Nisan 1978

TMMOB. ENERJİ - DER, TÜTED ve TÜM - DER; «Faşizme İhtar» eyleminden sonra, Türkiye Elektrik Kurumunda üyelerine karşı açılan soruşturmalara ilişkin olarak bir basın açıklaması yaptılar.

13 Nisan 1978

27 demokratik kuruluş, Başbakan Bülent Ecevit' e bir telgraf çekerek, «ADMMYO' ya saldırılması» olayı üzerine gidilmesini istediler.

13 Nisan 1978

TMMOB ve 23 demokratik kuruluş, faşist katliam ve uygulamalara ilişkin görüşlerini açıkladılar.

21 Nisan 1978

TMMOB ve 23 demokratik kuruluş, DEV - GENÇ ve LİSE - DER' in kapatılması ile ilgili olarak bir basın açıklaması yaptılar.

27 Nisan 1978

TMMOB ve 4 Demokratik kuruluş, I Mayıs' la ilgili olarak bir basın açıklaması yaptılar.

28 Haziran 1978

Demokratik örgüt başkanları, yan ödemeler kararnamesine ilişkin görüş ve

önerilerini, bir açık mektupla, Bakanlar Kuruluna iletiler.

7 Temmuz 1978

POL-DER' in kapatılması ve yöneticilerinin gözaltına alınması kınandı.

12 Temmuz 1978

Demokratik örgütler tarafından, ülkemizde son günlerde yoğunlaşan faşist cinayet ve saldırılar üzerine ortak bir açıklama yapıldı.

11 Ekim 1978

TMMOB ve 26 demokratik kuruluş, faşistlerce katledilen TİP, TÜR - DER ve Genç Öncü üyelerinin cenaze törenlerine katılacaklarını açıkladılar.

7 Kasım 1978

TMMOB ve 4 demokratik kuruluş, ADMMA Senatosunun, can güvenliği olmadığı gerekçesiyle, okulu kapatma kararını, yersiz bulduklarını açıkladılar.

8 Kasım 1978

TMMOB ve beş demokratik kuruluş, siyasal iktidar tarafından demokratik örgütlere karşı yöneltilen baskıları kınadıklarını açıkladılar.

1 Aralık 1978

Otuz demokratik kuruluş, hükümetin getirmek istediği antidemokratik yasa tasarıları ve Bülent Ecevit'in demokratik kuruluşları suçlayıcı konuşması ile ilgili olarak, Başbakan'a, bir açık mektup gönderdiler.

26 Aralık 1978

TMMOB ve ilgili iki demokratik kuruluş, ADMMA öğretim üyelerinin ekonomik ve akademik sorunları ile ilgili olarak bir basın açıklaması yaptılar.

27 Aralık 1978

TMMOB ve 19 demokratik kuruluş, Kahramanmaraş katliamına ilişkin olarak bir basın açıklaması yaptılar.

12 Mart 1979

TMMOB ve 23 demokratik kuruluş, 12 Mart muhtırasının yıldönümü nedeniyle bir basın açıklaması yaptılar.